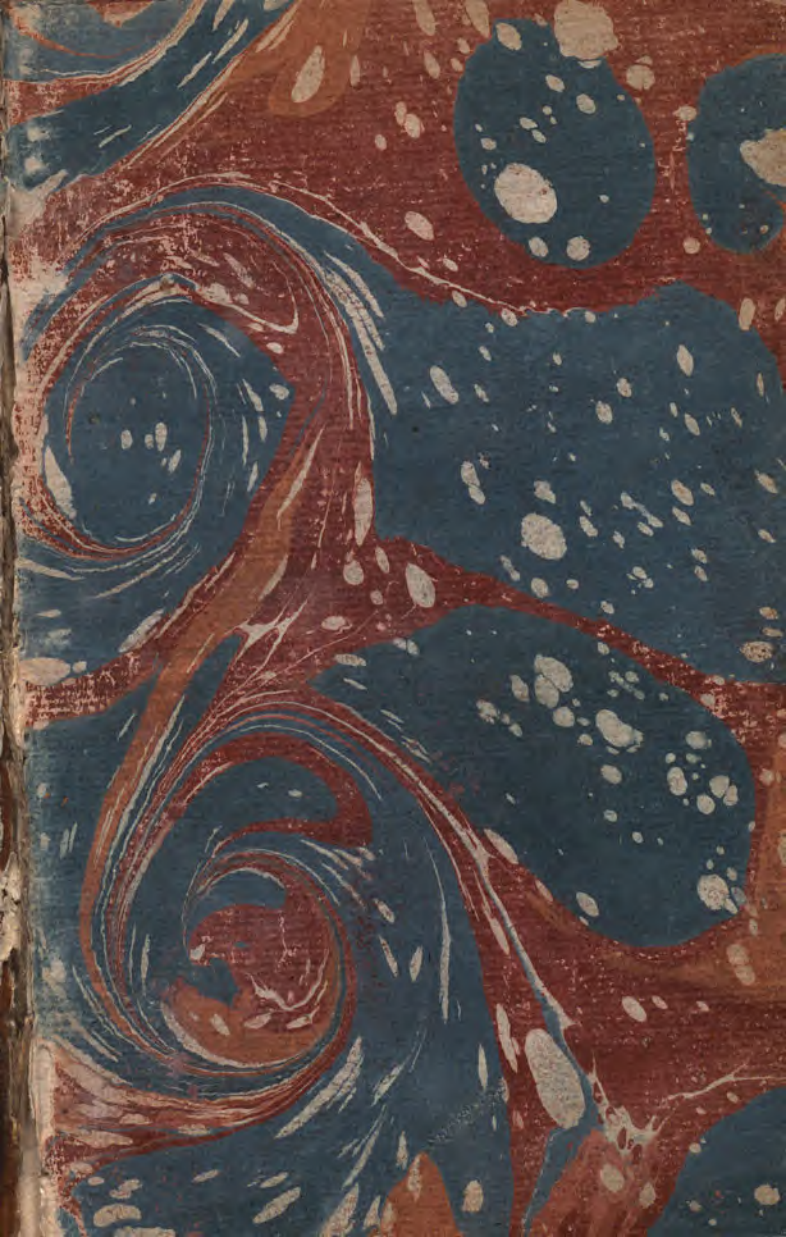

B. N. L.

23

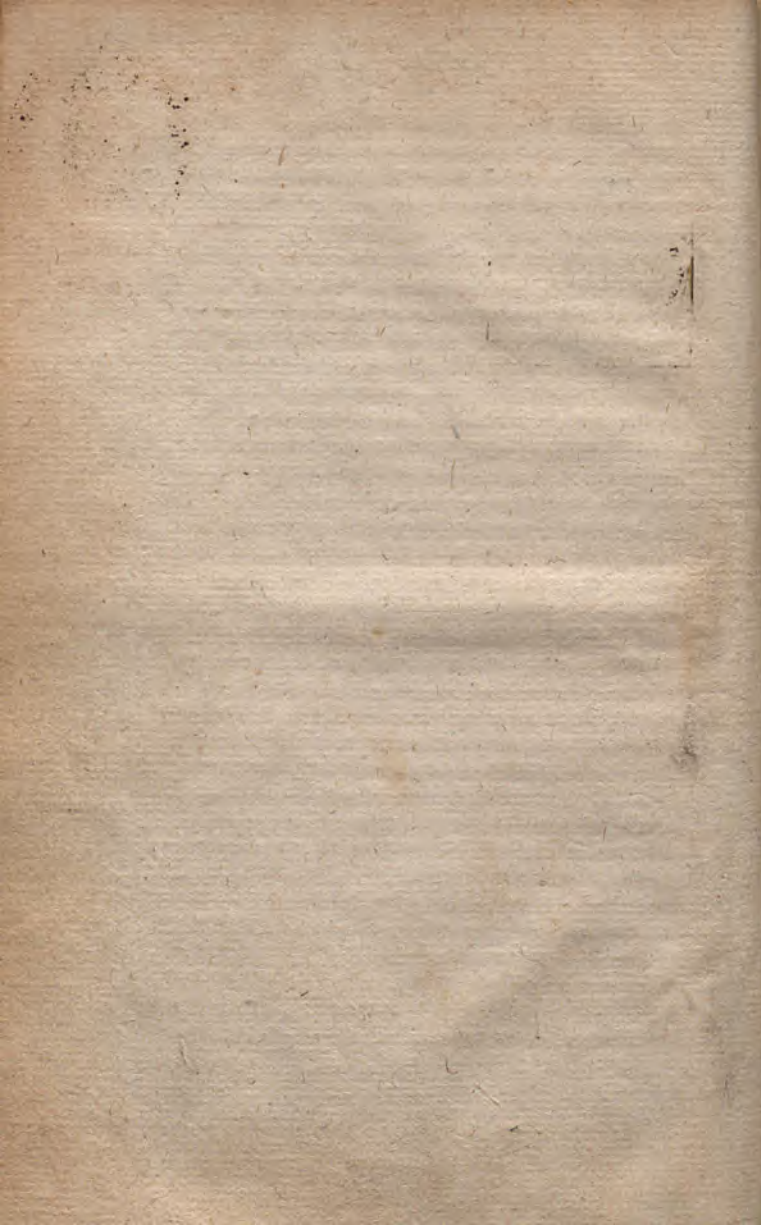
ILUMINADOS

2-3-44

No 23

S ANCTI AMBROSII MEDIOLANENSIS
EPISCOPI OFFICIORVM. LIBER

PRIMVS INCIPIT.

NON ARROGANS videri a-
bitor: si inter filios suscipiā ab
fectum docendi: cum ipse humili-
tatis magister dixerit: Venite fi-
lii audite me: timorem domini do-
cebo vos. In quo licet & humili-
tatem verecundiæ eius spectaret & gratiam. Dicendo
enim timorem domini: qui cois videtur esse omnibus;
expressit insigne documentum verecundiæ. Et tamen
cum ipse timor initium sit sapientiæ & effector beati-
tudinis qm̄ timentes deum beati sunt præceptorem
se sapientiæ edocendæ: & demonstratorem beaitu-
dinis adipiscendæ euidenter significauit. Et nos ergo
ad imitandam verecundiam seduli. ad conferendâ
gratiam non vsurpatores: quæ illi spiritus infudit sa-
pientiæ: & per illum nobis manifestata sunt & visu cõ-
perta atq; exemplo: uobis quasi liberis tradimus: cum
iam effugere non possumus officium docendi: quod
nobis refugientibus imposuit sacerdotii necessitas. Dedit
etenim deus quosdam quidem apostolos: quos-
dam autem prophetas. alios vero euangelistas. alios
autem pastores & doctores. Non igitur michi a plõ-
gloriam vendico. Quis enim hoc. nisi quos ipse filius
elegit dei. Non prophetarum gratiam: Non virtutes
euangelistarum. Non pastorum circumspectionem
sed tantum modo intentionem & diligentiam. circa
scripturas diuinas opto assequi: quam ultimam po-
suit apostolus inter officia sanctorum: & hanc ipsas
ut docendi studio possim discere. Vnus enim verus
magister est qui solus non didicit quod omnes doce-
ret. Homines autem discunt prius quod doceant:
& ab illo accipiunt quod aliis tradant. Quod ne ipm̄

Eph 4:13

S

M

TVIS SOR TES MEÆ

Bzruel

quidem michi accidit. Ego enim raptus de tribuna-
libus atq; administrationis infulis ad sacerdotium
docere uos coepi quod ipse non didici. Itaq; factū
est: ut prius docere inciperem q̄ discere. Discendū
igitur michi simul & docendum est: quoniam nō
uacauī ante discere. Et q̄ntumlibet quisq; profe-
cerit: nemo est qui doceri non egeat dum uiuit.

D

Quid autem pr̄ cæteris debemus discere *Ca. ii.*
re q̄ tacere, ut possimus loqui: ne prius me
vox condemnet mea q̄ absoluat aliena. Scriptum
est enim. Ex verbis tuis condēnaberis. Quid opus
est igitur, ut properes periculum suscipere condē-
nationis loquendo: cum tacendo possis esse tu-
tior: Complures uidi loquendo peccatum inci-
disse: vix quemq̄ tacendo. Ideoq; tacere nosse
q̄ loqui, difficilius est. Scio loqui pl̄rosq; cū
tacere nesciant. Rarum est tacere quemq̄: cum
sibi loqui nihil prosit. Sapiens est ergo qui no-
uit tacere. Deniq; sapientia dei dixit. Dominus
dedit michi linguam eruditionis: ut sci-^{am} quando
oporteat sermonem dicere. Merito ergo sapiens, q̄
a domino accipit quo tempore sibi loquendum sit:
Vnde bene ait scriptura: Non sapiens tacebit usq;
ad tempus. Ideo sancti domini qui sciebant: quia
vox hominis pl̄rumq; peccati annuncia est: & ini-
tium humani erroris sermo est hoīs: amabāt tacere.
Deniq; sanctus domini ait. Dixi: custodiam vias
meas: ut non delinquam in lingua mea: Sciebat eis
& legerat diuinæ esse protectionis: ut homo a lin-
gua suæ flagello absconderetur, & a conscientia suæ
testimonio. Verberamur enim tacito cogitationis
nr̄æ opprobrio, & iudicio conscientia. Verberamur
etiam vocis nr̄æ uerbere: cum loquimur ea quo-
rum sono ceditur animus noster: & mens consau-
ciatur. Quis autem est, qui mundum cor a p̄ctōre

Ecc̄i. 20. 2.

Ps. 38. 3.

habeat colluione: aut non delinquat in lingua sua.
 Et ideo quis neminem videbat: sanctum os serua-
 re posse ab immundicia sermonis: ipse sibi silentio
 legem imposuit innocentia: ut tacendo culpam de-
 clinaret: quam vix effugere posset loquendo. Audi-
 amus ergo cautionis magistrum: Dixi: custodiam
 vias meas: Hoc est: dixi mihi tacito cogitationis p-
 cepto: indixi mihi ut custodirem vias meas. Alia
 sunt viae, quas debemus sequi: aliae quas debemus
 custodire. Sequi vias domini: custodire nras: ne in
 culpam dirigantur. Potes autem custodire, si non
 cito loqueris. Lex dicit. Audi israel dominu deus
 tuum. Non dicit loquere: sed audi. Ideo eua lapsa
 est. quia locuta est vivo: quod non audierat a dno
 deo suo. Prima vox dei dicit tibi: Audi. Si audias,
 custodis vias tuas. & si lapsus es. cito corrige. In
 quo enim corrigit iuuenior viam suam, nisi in cu-
 stodiendo verba domini: Tace ergo prius & audi: &
 non delinques in lingua tua. Graue malum, ut a-
 liquis ore suo condanetur. Etenim si pro ocioso ver-
 bo reddet vnusquisq; rationem: quanto magis pro
 verbo impuritatis & turpitudinis. Grauiora sunt
 enim verba praecipitationis, q̄ ociosa. Ergo si pro o-
 cioso uerbo ratio poscit: quanto magis pro sermone
 poena exoluitur. **¶ Capitulum. iiii.**

ps. 58. a.

Deut. 6. a.

Beda. in
omel.

Eccs. 3. b.

A

Quid igitur: Mutos nos esse oportet: Mute.
 Est enim tempus tacendi & tempus loqn-
 di. Deinde si pro ocioso uerbo reddemus rationes:
 videamus ne reddamus & pro ocioso silentio. Est
 enim & negociosum silentium. u. rat susanna:
 qua plus egit tacendo q̄ si esset locuta. Tacendo
 enim apud homines, locuta est deo. Nec vllum
 maius iudicium suae castitatis inuenit q̄ silentiu
 Conscientia loquebatur, vbi vox non audiebatur:
 nec querebat pro se hominum iudicium, quae ha-

bebat domini testimonium. Ab illo igitur uolebat
absolui, quem sciebat nullo modo posse falli. Ipse
dominus in euangelio tacens operabatur salutes
hominum. Recte ergo dauid non silentiū sibi
indixit perpetuum sed custodiam. Custodiam
ergo cor nostrum: custodiamus os nostrū. Vtrūq;
enim scriptum est. Hic ut custodiamus os. Alibi
tibi dicitur. Omni custodia serua cor tuum. Si
custodiebat dauid, tu non custodies: Si immunda
labia habebat esaias qui dixit. O miser ego quonia
compunctus sum: quia cum sim homo & immunda
labia habeam. Si propheta domini immunda la
bia habebat: quomodo nos munda habemus. Et
cui nisi unicuiq; nostrum scriptum est: Sepi pos
sessionem tuam spinis & aurum & argentū tuū
alliga: & ori tuo fac orniam & uectem: & uerbis tu
is iugum & stateram: Possessio tua mens tua est
Aurum tuum cor tuum est. Argentum tuum elo
quium tuum est. Eloquia domini eloquia casta:
argentum igne examinatum. Bona etiam pos
sessio mens bona. Deniq; possessio preciosa hō
mundus. Sepi ergo hanc possessionem & circū
uallato cogitationibus: munito spinis sollicitudi
num: ne in eam irruant & captiuam ducant irra
tionabiles corporis passionēs: ne incurserint motus
grauēs: ne diripiant uindictam eius transeūtes
uiam. Custodi interioremem hominem tuum: No
li eum quasi vilem negligere ac fastidire: quia p
ciosa possessio est. Et merito preciosa: cuius fructus
non caducas & temporalis: sed stabilis atq; eter
na salutis est. Cole ergo possessionem tuam ut
sint tibi agri. Alliga sermonem tuum ne luxuri
et: ne lasciuat: & multiloquio peccata sibi colli
gat. Sit restrictior. & tripis suis coerceatur. Cito
lutam colligit amni exundans. Alliga sensu

Pro. 4. d.

Esa. 6. b.

Ecci. 28. d.

B

ps. 11. b.

tuum: non sit remissus ac defluus: ne dicatur de te
 Non est malagma ponere: neq3 oleum neq3 alliga-
 turam. Habet furs habenas mentis sobrietas: qb3
 regitur & gubernatur. Sit ori tuo ostium: ut clau-
 datur ubi oportet: & obseretur diligentius: ne q3
 in iracundiam excitet uocem tuam: & contumelia
 rependas contumeliaz. Audisti hodie lectum: Insc-
 cimini & nolite peccare. Ergo & si irascimur: quia
 affectus naturae est non p̄tatis: malum sermonem
 non proferamus de ore nostro ne in culpam tuam.
 Sed iugum sit uerbis tuis & statera: h̄ ē: humilitas
 atq3 mensura: ut lingua tua menti subdita sit. Res-
 treingatur habenae vinculis: fr̄enos habeat suos: qb3
 reuocari possit ad mensuram: Sermones proferat
 libra examinatos iusticiae: ut sit grauitas in sensu
 in sermone pondus: atq3 in uerbis modus. **Ca. iiii.**

Nec si custodiat aliquis: sit mitis mansuetus
 modestus. Custodiendo enim os suum &
 retinendo linguam suam: nec prius loquendo q̄
 interroget & expendat atq3 examinet uerba se si
 dicendum hoc: si dicendum ad: uersum huc: si tps
 sermonis sit huius: is profecto exercet modestiam
 ac mansuetudinem: & patientiam: ut non ex in-
 dignatione & ira in sermonem erumpat: non ali-
 cuius passionis indicium det in uerbis suis: non
 ardorem libidinis flammare in sermone suo indi-
 cet: & inesse dictis suis stimulos iracundiae: postre-
 mo ne sermo qui commendare interiora debet: vi-
 tium aliquod esse in moribus aperiat & prodatur.
 Tunc enim maxime insidiatur aduersarius: qn̄ vi-
 det nobis passiones aliquas generari: tunc fomites
 mouet: laqueos parat. Vnde non immerito (sicut
 audistis hodie legi propheta dicit. Quia ipse libe-
 rauit me de laqueo uenantium: & a uerbo aspero.
 Symmachus irritationis uerbum dixit. Alii uer-

C

bum perturbacionis. Laqueus aduersarii sermo n̄r
 est: sed etiam ipse non minus aduersarius est nob̄.
 Loquimur plerumq; quod excipiat inimicus: &
 quasi nostro gladio nos vulneret. Quanto tolera
 bilius est alieno gladio q̄ n̄ro perire. Explorat
 ergo aduersarius n̄ra arma: & concutit sua tela
 Si viderit moueri me: inserit aculeos suos: vt se
 minaria iurgiorum excitet. Si emisero uerbum
 indecorum: laqueum suum stringit. Interdum
 michi quasi escam proponit vindictæ possibilita
 tem: vt dum vindicare cupio: ipse me inseram la
 queo: & nodum mortis astringam michi. Si quis
 ergo hunc aduersarium sentit presentem eē: tunc
 magis custodiam adhibere debet ori suo: ne det
 locum aduersario. Sed non multi hunc vident.

Sed etiam ille cauendus est. ■ *Capit. v.*
 qui videri p̄t: quicumq; irritat: quicumq;
 incitat: quicumq; exasperat: quicumq; incētua
 luxuriæ aut libidinis suggerit. Quando ergo
 aliquis nobis conuitiatur: lacessit: ad violenti
 am prouocat: ad iurgium uocat: tunc silentium
 exerceamus: tunc muti fieri non erubescamus:
 Peccator est enim qui nos prouocat: qui iniuriã
 facit: & nos similes sui fieri desiderat. Deniq; si
 taceas: si dissimules: solet dicere: Quid taces:
 Loquere si audes. Sed non audes: Mutus es: e
 linguē te feci. Si ergo taceas: plus rumpit: vi
 ctum se reputat: irrisum posthabitu atq; illu
 sum. Si respondeas: superiorem se factum arbi
 tratur: quia parem inuenit. Si enim taceas: dice
 tur: Ille conuitiatus est huic: contempsit iste:
 Si referas contumeliam: dicetur: Ambo conuiti
 ati sunt. Vterq; condēnatur: nemo absoluitur.
 Ergo illius est studium/ ut irritet: ut similia illi
 loquat: similia agam. Iusti autem est dissimu

Tare: nihil loqui: tenere bonum fructum conscientie
 plus committere bonorum iudicio: q̄ criminantis
 insolentia: contentum esse gravitate morum suorum.
 Hoc enim silere a bonis: quia bene sibi conscius: fal-
 sis non debet moveri: nec aestimare plus ponderis
 alieno esse conuitio q̄ in suo testimonio. Ita fit: ut
 etiam humilitatem custodiat. Si autem nolit humi-
 lior videri: talia tractat: & dicit ipse secum: Hic er-
 go ut me contemnat: & in conspectu meo loquatur
 talia aduersum me: quasi non possim ego ei a pite
 os meum. Cur non etiam ego dicam: in quibus eu
 moestificare possim? Hic ergo ut michi iniurias fa-
 ciat: quasi vir non sim: quasi vindicare me non possi
 Hic ut me criminetur: quasi ego non possim gra-
 uiora in eo componere. Qui talia dicit: non e mi-
 tis atq; humilis: non est sine temptatione. Temp-
 tator eum exagitat: ipse ei tales opiniones inserit.
 Plerumq; adhibet hominem atq; apponit nequa
 spūs qui hæc illi dicat. Sed tu in petra fixū vesti-
 gium tene. Et si seruus conuitium dicat: iustus
 tacet. Et si infirmus contumeliam faciat: iustus
 tacet. Et si pauper criminetur: iustus non respon-
 det. Hæc sunt arma iusti: ut cedendo vincat. Si-
 cut periti iaculandi cedentes solent vincere: &
 fugientes grauioribus sequentes vulnerare idē.

Quid enim opus est moueri: **Capl̄s. vi.**
 cum audimus conuitia: Cur non imi-
 tamur dicentem: Obmutui & humiliatus sum
 & silui a bonis: An hoc dixit tñ modo: non etiā
 fecit dauid: Immo & fecit. Nam cum ei conuitiare-
 tur semel filius gemini: tacebat dauid: & q̄uis sep-
 tus armatis: non retorquebat conuitium: non vlti-
 onem querebat: eosq; ut dicente sibi sarua & filio q̄
 vindicare in eum vellet: non pmiserit. Ibat ergo tā
 q̄ mutus & humiliatus: ibat tacens: nec moueba

ps. 38. a.

A

tur: cum vit appellaretur sanguinis: qui erat conscius
 propriæ mansuetudinis. Non ergo mouebatur con-
 uitius: cui abundabat bonorum operum conscientia
 Itaque is qui cito iniuria mouetur: facit se dignum
 contumelia videri: dum vult ea indignus probari.
 Melior est itaque qui contemnit iniuriam quam qui do-
 let. Qui enim contemnit: quasi non sentiat ita des-
 picit: qui autem dolet quasi senserit torquetur.

N Et quod improuide ad uos filios meos. Ca. vii.
 scribens: huius psalmi pœmio usus sum:

Quem psalmum propheta dauid sancto idithun
 canendum dedit. Ego uos tenendum sua deo dele-
 ctatus eius sensu profundo & virtute sententiari
 Aduertimus enim ex his quæ breuiter libauimus
 & silendi patientiam & oportunitatem loquendi
 & in posterioribus contemptum diuitiarum: quæ
 maxima virtutum fundamēta sunt: hoc psalmo
 doceri. Dum igitur hunc psalmum considero: suc-
 cessit animo de officiis scribere. De quibus etiam si
 quidam philosophi & studentes scripserunt: ut pa-
 netius & filius eius apud græcos: tullius apud la-
 tinos: non alienum duxi a nostro munere: ut & ipse
 scriberem. Et sicut tullius ad erudiendum filium
 ita ego quoque ad uos informandos filios meos. Ne-
 que enim minus uos diligo quos in euangelio ge-
 nui: quam si coniugio suscepissem. Non enim uehemē-
 tius est natura ad diligendum quam gratia. Plus cer-
 te diligere debemus: quos perpetuo nobiscum pu-
 tamus futuros: quam quos in hoc tantum seculo. Illi dege-
 neres nascuntur frequenter: qui de deceant patre
 uos ante elegimus ut diligamus. Itaque illi neces-
 sitate diliguntur: quæ non satis idonea atque dur-
 turna est ad perpetuitatem diligendi magistra:
 uos iudicio quo magnum charitati pondus ad-
 vim diligendi adiungitur: probate quos dili-

B

gas: & diligere quos elegeris. ■ Caplm. viii.

Ergo qm personæ conueniunt: videam?
 vtrum res ipsa conueniat scribere de offi-
 ciis: Et vtrum hoc nomen philosophorū tmmodo
 scholæ aptum sit: an etiam in scripturis repertatur
 diuinis. Pulchre itaq; dum legimus hodie euan-
 gelium (quasi adhortaretur ad scribendum) spūs
 sanctus obtulit nobis lectionem: q̄ confirmarem
 etiam in nobis officium dici posse. Nam cū zacha-
 rias sacerdos obmutuisset in templo: & loqui nō
 posset: factum est inquit ut impleti sunt dies officii
 eius abiit in domum suam. Legimus igitur officium
 dici a nobis posse. Nec ratio ipsa abhorret: quādo
 quidem officium ab efficiendo dictum putamus. q̄
 si efficiam: sed propter decorem sermonis vna imu-
 tata littera officium nuncupari. Vel certe vt ea a-
 gas: quæ nulli officiant: profint omnibus. Ca. ix.

Officia autem ab honesto & utili duci asti-
 mauerunt: & de iis duobus eligere quid
 præstet. Deinde incidere ut duo concurrant hone-
 sta & duo utilia: & queratur quid honestius &
 quid vtilius. Primum igitur in tres partes officium
 diuiditur honestum & vtile & quid præstantius.
 Deinde hæc tria in quinque genera diuiserunt. In
 duo honesta & duo utilia & eligendi iudicium:
 Prima igitur ptinere dicunt ad decus honestate
 q; vitæ. Secunda ad vitæ cōmoda copias opes
 facultates. De iis eligendi subesse iudicium. Hæc
 illi. Nos autem nihil omnino nisi quod deceat &
 honestum sit: futurorum magis q̄ præsentium me-
 timur formula. Nihilq; vtile nisi quod ad vitæ
 illius æternæ profint gratiam definimus: non quod
 ad delectationem præsentis. Neq; aliq̄ commoda
 in facultatib; & copiis opum constituimus: sed in
 commoda hæc putamus si non reiciantur: eaq; o

Luce. i. a.

.x. .x. .x.

.x. .x. .x.

.x. .x. .x.

C

neci cum sint estimari magis q̄ dispendio cum argo-
gant. Non superfluum igitur scriptiois nostræ est
opus: quia officium diuersa æstimamus regula: at
q̄ illi æstimauerunt. Illi sæculi commoda in bono
ducunt. Nos hæc etiam in detrimentis: qm̄ q̄ hic
recipit bona: ut ille diues illic cruciatur: & Iazar
qui hic mala prulit: illic consolationem inuenit. De
inde qui illa non legunt: nostra legent si uolent: q̄
non sermonum supellectilem neq̄ artem dicendi
sed simplicem rerum exquirunt gratiam. **¶** Ca. x.

p̄s. 64. a.
Titū. 2. a.
Heb. 2. b.

DEcorum autem in nostris scripturis primo
constitui loco (quod græce πρῆτον dicitur)
instruimur & docemur legentes: Te decet hymnus
deus in syon. Vel græce σου πρῆτον ὑμνος θεοῦ
ἐπ' σιών. Et apostolus dicit. Loquere quæ decet
sanam doctrinam. Et alibi. Decebat autem eum p̄
quem omnia & propter quem omnia: multis fi-
liis in gloriam adductis: ducem salutis eorum
passionem consummari. Nunquid prior paneti?
nunquid aristoteles qui & ipse disputauit de of-
ficio q̄ dauid: cum & ipse pythagoras qui legitur
socrate antiquior: prophetam secutus dauid: legē
silentii dederit suis: Sed ille, ut per quinquēnium
discipulis vsum inhi beret loquendi: dauid autē
non ut naturæ munus imminueret: sed ut custo-
diam proferendi sermonis doceret. Et pythagoras
quidem: ut non loquendo loqui doceret: dauid ut
loquendo magis disceremus loqui. Quomodo er-
go sine exercitio doctrina, aut sine v̄su profectus.
Qui disciplinam bellicam vult assequi: quotidie
exercetur armis. & tanq̄ in prociūtu positus præ-
ludit proelium & uelut coramposito præ-
tendit ho-
ste: atq̄ ad peritiam vitelq̄ iaculandi: uel suos
explorat lacertos: uel aduersariorum declinat ictū
& vigilanti exit obtutu. Qui nauim in mari rege

D

re gubernaculis studet: uel remis ducere prius in
 fluuio præluit. Qui canendi suauitatem & uocis
 affectant præstantiam: prius sensim canendo uocem
 excitant. Et qui uiribus corporis legitimoq; luctu
 di certamine coronam petunt: quotidiano usu pa
 lestræ durantes membra: nutriendas patientiam:
 laborem assuescunt. Nec non ipsa natura nos in
 paruulis docet: q; prius sonos meditantur loquen
 di: ut loqui discant. Itaq; sonus excitatio quædã
 & palestra uocis est. Ita ergo & qui uolunt discere
 cautionem loquendi: quod naturæ est non negent
 quod custodiæ est exerceant: ut qui in speculo sunt
 speculando intendant non dormiendo. On
 enim res propriis ac domesticis exercitiis augetur.
 Ergo dauid tacebat non semper sed pro tempore.
 Non iugiter neq; omnibus: sed irritanti aduersa
 rio: prouocanti peccatori non respondebat. Et si
 cut alibi ait. Loquentes uanitatem & cogitantes
 dolum: non audiebat quasi surdus: & quasi mu
 tus non aperiebat illis os suum. Quia & alibi
 habes: Noli respondere imprudenti ad impru
 dentiam eius: ne similis illi fias. Primum igitur
 officium est loquendi modus. Hoc sacrificium
 laudis deo dependitur. Hoc reuentia exhibet
 cum scripturæ diuinæ leguntur. Hoc honorantur
 parentes. Scio loqui plerosq; cum tacere nesciat
 Rarum est tacere quemq; cum sibi non profit
 loqui. Sapiens ut loquatur: multa prius consi
 derat: quid dicat: aut cui dicat: quo in loco quo
 tempore. Est ergo & tacendi & loquendi modus.
 Est etiam factis modus. Pulchrum est igitur te
 nere mensuram officii. **Capitulum. xi.**

p̄s. 57. c.
 prouerb. 26. a.

fficium autem omne: aut medium aut p
 fectum est: quod æque scripturarum au
 ditoritate probare possumus. Habemus etenim

Mat. 19. c.

in euangelio dixisse dominum. Si vis in vitam æternam venire: serua mandata. Dicit ille. Quæ: iesus autem dixit illi. Non homicidium facies. Nō ad alterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices: Honora patrem & matrem. Et diliges proximum tuum sicut te ipsum. Hæc sunt media officia quibus aliquid deest. Deniq; dicit illi adolescens. Omnia hæc custodiui a iuuentute mea. Quid adhuc mihi deest? At illi iesus: Si vis perfectus esse: vade vende omnia bona tua & da pauperibus: & habebis thesaurum in coelo: & veni sequere me: Et supra habes scriptum: vbi diligendos inimicos & orandum dicit pro calumpniantibus & persequentibus nos: & benedicere maledicentes. Hoc nos facere debemus: si uolumus perfecti esse sicut pater noster qui in coelo est: qui super bonos & malos solem suum iubet radios suos effundere: & pluuiam & rorem terras vniuersorum sine vlla discretionem pinguescere. Hoc est igitur perfectum officium quod $\chi\alpha\tau\omicron\pi\theta\omega\ \upsilon\alpha$ dixerunt greci: quo corriguntur omnia: quæ aliquos potuerunt lapsus habere. Bona etiam misericordia: quæ & ipsos perfectos facit: quia imitatur perfectum patrem. Nichil tam commendat christianam aiam q̄ misericordia. Primum in pauperes: ut cōmunes iudices partus naturæ: quæ omnibus ad usum generat fructus terrarum ut quod habes largiaris pauperi: & consortem & conformem tuum adiuues. Tu numum largiris: ille vitam accipit. Tu pecuniā das: ille substantiam suam æstimat. Tuus denarius census illius est. Ad hæc plus ille tibi confert cum sit debitor salutis. Si nudum vestiās: te ipsum induis iusticiam. Si peregrinum sub tectum inducas tuum: si suscipias egentem ille tibi acquirit sanctorum amicitias & æterna tabernacula. No

A

Mat. 19. c.

mediocri ista gratia. Corporalia feminas & recipis
 spiritalia. Miraris iudicium domini de sancto iob: mi-
 rare virtutem eius qui poterat dicere. Oculis etiam
 cæcorum pes claudorum. Ego etiam infirmorum pa-
 ter velleribus agnorum meorum calefacti sunt hu-
 meri eorum. Foris non habitabat peregrinus. Ostiu-
 autem meum omni venienti patebat. Beatus pla-
 ne de cuius domo nunquā uacuo sinu pauper exiit
 Neque enim quisquē magis beatus quā qui intelligit sup-
 pauperis necessitatem: & infirmi atque inopis ærum-
 nam. In die iudicii habebit salutem a domino: quē
 habebit suæ debitorem misericordię. ■ Cap. xii.

Iob. 29. c.

B

Sed plerique reuocantur ab officio dispensati-
 cis misericordię: dum putant hominis actus
 non curare dominum: aut nescire eum quid in oc-
 culis geramus: quid teneat nostra conscientia: aut
 iudicium eius nequaquam iustum videri: quando pecca-
 tores diuitiis abundare vident: gaudere honoribus
 sanitate liberis: contra autem: iustos inopes degere
 in honore sine liberis: infirmos corpore luctu fre-
 quenti. Nec mediocri ea quæstio: quando quidē
 tres illi reges amici iob: propterea eum peccatorem
 pronuntiabant: quia inopem factum ex diuite or-
 batum liberis ex fœcundo parente: perfusum ul-
 ceribus: in horrentemque vili cibo: exaratum vulne-
 ribus a capite usque ad pedes videbant. Quibus hæc
 sanctus Iob proponit assertionem: Si ergo propter
 peccata mea hæc patior: cur impii viuunt: Inue-
 raerunt autem & in diuitiis semen eorum secun-
 dum uoluntatem: filii eorum in oculis: domus eorum
 abundant: timor autem nusquam flagellum autem a
 domino non est ipsis. Hæc videns infirmus: cor-
 de exagitur: & studium auertit suum. Cuius di-
 cturus sermones: ante sanctus præmisit Iob. dicēs
 Portate me: ego autem loquar: deinde ridete me

Iob. 21. a.

Nam & si arguor, quasi homo arguor. Portate ergo
onus sermonum meorum. Diciturus enim sum quod
non probo: sed ad vos redarguendos: proferam ser-
mones iniquos. Aut certe quia ita est versus. Quid
autem. Nunquid ab homine arguor: Hoc est: ho-
me non potest redarguere: quia peccaui. Et si argui
dignus sum: quia non ex euidenti culpa me argui-
tis: sed ex iniuriis æstimatis merita delictorum. Vi-
dens ergo infirmus abundare iniustos successibus
prosperis: se autem atteri dicit domino. Discede a
me: vias tuas scire nolo. Quid prodest, quia seruum
ei. Aut quæ utilitas, quia occurrimus ipsi? In mani-
bus eorum omnia bona: opera autem impiorum non
videt. Laudatur in platone quod in politica sua posuit
eum qui contra iusticiam disputandi partes recepisset:
postulare veniam dictorum quæ non probaret:
& veri inueniendi atque examinandæ disputatio-
nis gratia: illam sibi impositam personam dicere.
Quod eo usque tullius probauit: ut ipse in libris quos
scripsit de republica: eam sententiam dicendam pu-
tauerit. Quanto antiquior illis Iob: qui hæc primus
repperit. Nec eloquentiæ phalerandæ gratia: sed
veritatis probandæ prætermittenda æstimauit. Sta-
timque ipse quæstionem eodem reddidit: subiiciens
quod extinguatur lucerna impiorum: & futura sit eorum
euersio. Non falli deum doctore sapientiæ & disci-
plinæ: sed esse veritatis iudicem. Et ideo non secun-
dum forensam abundantiam æstimandam beati-
tudinem singulorum sed secundum interio-
rem conscientiam: quæ innocentium & flagitiosorum me-
rita discernit: vera atque incorrupta pœnarum præ-
miorumque arbitra. Moritur innocens in potestate
simplicitatis suæ in abundantia propriæ volunta-
tis: sicut adipe repletam animam gerens. At vero
peccator quousque foris abundet: & delitiis diffluat

C

odoribus frageret: in amaritudine animæ suæ vi-
 tam exigit: & vltimum diem claudit: nichil seculi
 eorum quæ epulatus fuerat referens: bonorum ni-
 hil secum auferens/ nisi præcia scelerum suorum.
 Hæc cogitans: nega si potes diuini esse iudicii re-
 muneracionem. Ille suo affectu beatus hic miser.
 Ille suo iudicio absolutus/ hic reus. Ille in exitu
 lætus/ hic moerens. Cui absolui potest. qui nec si-
 bi innocens est. Dicite inquit michi: Vbi est prote-
 ctio tabernaculorum eius: Signum eius non inue-
 niatur. Vita etenim facinorosi ut somnium. Ape-
 ruit oculos: transiuit requies eius: euauit de le-
 ctatio: licet ipsa quæ videtur etiam dum viuunt
 impiorum requies in inferno est. Viuentes enim
 in inferna descendunt. Vides conuiuium peccato-
 ris: interroga eius conscientiam. Nonne graui⁹
 omnibus fetet sepulchris: Intueris leticiam eius:
 & salubritatem miraris corporis: filiorum atq3
 opum abundantiam. Introspecte vlcera & vibices
 animæ eius/ cordi s3q3 moelitudinẽ. Nam de opi-
 bus quid loquat/ cum legeris. Quia in abunda-
 tia ẽ vita eius: cum scias quia & si tibi videatur
 diues: sibi pauper est: & tuum iudicium suo refel-
 lat. De multitudine quoq3 filiorum: & de indole-
 tia quid loquat: cum se ipse lugeat: & sine hærede
 futurum iudicet: cum imitatores sui successores su-
 os esse nolit. Nulla enim hæreditas peccatoris. Ergo
 impius ipse sibi poena est. Iustus autem ipse sibi glo-
 ria. Et utriq3 aut bonorum aut malorum operum
 merces ex seipso soluitur. **Capitulum. xiii.**

ps 54.c.

D

Sed reuertamur ad propositum: ne diuisio-
 nem factam præterisse videamur: quia oc-
 currimus opinioni eorum: qui videntes sceleratos
 quosq3 diuites: lætos honoratos/ potentes: cum plæ-
 riq3 iustorum egeant atq3 infirmi sint: putat vel

nichil de nobis deum curare: ut epicurei dicant: vel
nescire actus hominum: ut flagitiosi putant: uel si
scit omnia: iniquum esse iudicem: ut bonos egere
patiatur: abundare improbos. Nec superfluus ve-
lut quidam excursus fuit: ut opinioni huiusmodi:
ipsorum affectus responderet: quos beatos iudicet:
cum ipsi se miseros putent. Arbitratus enim sum:
q̄ ipsi sibi facilius q̄ nobis crediderint. Quo decurso
procliuè æstimo: ut refellam cætera. Et primo eorū
assertionem: qui deum putant curam mundi nequa:
q̄ habere: sicut aristoteles asserit: usq; ad lunam ei⁹
descendere prouidentiam. Et quis operator negli-
glat operis sui curam? Quis deserat & destituat: qd'
ipse condendum putauit? Si iniuria est regere: nō
ne est maior iniuria fecisse: cum aliquid nō fecisse
nulla iniusticia sit: non curare quod feceris, summa
inclæmentia. Quod si aut deum creatorem suum
abnegant: aut ferarum & bestiarum se haberi nu-
mero censent: quid de illis dicamus qui hac se cō-
demnant iniuriā? Per omnia deum ire ipsi asse-
runt: & omnia in virtute eius consistere: vim & ma-
iestatem eius per omnia elementa penetrare: terras
cælum, maria: & putant iniuriam eius: si mentem
hominis qua nihil nobis ipse præstantius dedit, pe-
netret: & diuinæ maiestatis ingrediatur scientia:
Sed horum magistrum uelut ebrium, & uolupta-
tis patronum: ipsi qui putantur sobrii irrident phi-
losophi. Nam de aristotelis opinione quid loquar
qui putat deum suis contentum esse finibus: & præ-
scripto regni modo degere: ut poetarum loquuntur
fabulæ: qui mundum in tres ferunt esse diuisum:
ut alii cælum, alii mare, alii inferna coercenda impe-
rii sorte obuenerint: eosq; cauere: ne usurpata alie-
narum partium sollicitudine: inter se bellum exci-
tent. Similiter ergo asserit: q̄ terrarum curā non

habeat: sicut maris uel inferni non habet. Et quomodo ipsi excludunt quos sequuntur poetas. **Ep̄m. xiiii.**

Sequitur illa responsio: utrum deum: si operis sui cura non preterierit: pretereat scientia: Ergo qui plantauit aurem non audit: qui finxit oculum non videt: non considerat. Non preterit hæc vana opinio sanctos prophetas. Deniq; dauid inducit eos loquentes: quos superbia inflatos asserit. Quid enim tam superbum: q̄ cum ipsi sub peccato sint: alios indigne ferant peccatores viuere: dicentes. Usq; quo peccatores domine: usq; quo peccatores gloria buntur. Et infra: Et dixerunt: Non videbit dominus: nec intelliget deus iacob. Quibus respondet propheta dicens: Intelligite nunc insipientes in populo: & stulti aliquid sapite. Qui plantauit aurem: non audiet: aut qui finxit oculum: non considerat. Qui corripit gentes non arguet: qui docet hominem scientiam. Dominus scit cogitationes hominum: qm̄ vanae sunt. Quae quacumq; vana sunt deprehendit: ea quae facta sunt nescit: & ignorat quod ipse fecit. Potest opus suum ignorare artifex: Homo est: & in opere suo latentia deprehendit: & deus opus suum nescit: Altius ergo profundum in opere q̄ in auctore. Et fecit aliquid quod supra se esset: cuius meritum ignoraret auctor: cuius affectum nesciret arbiter. Hæc illis. Cæterum nobis satis est ipsius testimonium qui ait. Ego sum scrutans corda & renes. Et in euangelio quidem ait dominus iesus. Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Sciebat enim q̄ cogitarent mala. Deniq; euangelista testatur dicens: Sciebat enim iesus cogitationes eorum. Quorum non poterit mouere satis opinio: si facta eorum consideremus. Nolunt supra se esse iudicem quem nihil fallat. Nolunt ei dare occultorum scientiam: qui metunt occulta sua p̄di. Sed etiam dominus sciens opera eorum: tradidit

p̄s. 93. a.

Hierc. 17. b.

Luce. 9. e.

Luce. 6. b.

Iob. 24. c.

B

Ecci. 25. c.

eos in tenebras. In nocte inquit erit fur. Et oculus
adulteri seruabit tenebras dicens. Non considera-
bit me oculus: & latibulum personæ opposuit sua.
Omnis enim qui lucem fugit: diligit tenebras: stu-
dens latere: cum deum latere non possit: qui intra p-
fundum abyssi, & intra hominum mentes non solu-
tractata: sed etiam uoluenda cognoscit. Deniq; &
ille qui dicit in ecclesiastico. Quis uidet me: & tene-
bræ cooperiunt me & parietes. Quem uereor: quis
in lecto positus hæc cogitet. vbi non putauerit com-
prehenditur. Et erit inquit dedecus: q; non intelle-
xerit timorem dei. Quid autem tam stolidum q̄
putare q; deum quicq; ætereat: cum sol qui mi-
nister luminis est: et in abdita penetret: & in fun-
damenta domus vel secreta conclauia vis caloris
eius irrumpat. Quis neget verna temperie tepescie-
ri interiora terrarum: quas glacies hiberna constri-
xerit. Norant ergo arborum occulta vim caloris
vel frigoris: a deo vt radices arborum: aut vran-
tur frigore: aut fotu solis virescant. Deniq; ubi clæ-
mentia coeli ariserit: varios terra se fundit in fru-
ctus. Si igitur radius solis fundit lumen suum su-
per omnem terram: & in ea quæ clausa sunt se in-
ferit: nec vectibus ferreis aut grauium valuarum
obicibus: quo minus penetret impeditur: quomodo
non potest intelligibilis dei splendor in cogitatio-
nes hominum & corda semet quæ ipse creauit in-
serere: sed ea quæ ipse fecit non videt: & fecit vt
meliora sint quæ facta sunt: & potentiora q̄ ipse ē
qui ea fecit: ut possint quando uolunt cognitione
sui operatoris latere. Tantam ergo virtutem & po-
testatem inseruit menti us nr̄is: vt eam cōprehen-
dere cum velit ipse noi possit. ■ Capitulum. xv.

DVo absoluimus: & ut arbitramur non in-
congrue nobis hmoi cecidit disputatio:

Tertium genus quaestionis residet hmoi: Cur peccatores abundant opibus & diuitiis: epulentur iugiter, sine mœrore, sine luctu, iusti autē egeat: & efficiantur aut coniugum amissione, aut liberorum. Quibus satisfacere debuit illa euāgelii parabola: q̄ diues bysso & purpura induebatur & epulas copiosas exhibebat quotidie: paup̄ autem plenus viceribus de mensa eius colligebat reliquias. Post obitum uero vtriusq̄: pauper erat in sinu abrae requiem habens: diues autem in suppliciiis. Nonne euidentis est meritum aut praemia aut supplicia post mortem manere. Et recte: q̄a i certamine labor est. post certamen aliis victoria aliis ignominia. Nunquid priusq̄ curfus conficiatur: palma cuiq̄ datur aut desertur corona: Merito paulus certamen inquit bonum certavi: cursum consummaui: fidem seruaui: qd' reliquam reposita est michi corona iusticiae: quam reddet michi dominus in illa die, iustus iudex. Non soluz autem michi: sed & omnibz qui diligunt aduentu eius. In illa inquit die reddet non hic. Hic autē in laboribus in periculis in naufragiis: quasi athleta bonus decertabat: quia sciebat, qm̄ per multas tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Ergo non pot quis praemium accipere, nisi legitime certauerit. Nec est gloriosa victoria, nisi ubi fuerit laboriosa certamina. Nonne iniustus est qui ante dat praemium q̄ certamen fuerit absolutum: Ideo qz dominus in euangelio ait: Beati pauperes q̄m ipsoꝝ est regnum coelozum. Non dicit: Beati diuites, sed pauperes. Inde incipit beatitudo iudicio diuino: vbi ærumna æstimatur humano. Beati qui esuriunt: quia ipsi saturabuntur. Beati qui lugent: qm̄ ipsi consolationem habebunt. Beati misericordes: qm̄ ipsis miserebitur deus. Bea

C

2. Ti. 4. b.

Mat. 9. a.

ti mundo corde: o' niam ipsi deum videbunt. Beati qui persecutio' m patiuntur propter iusticiam: qm ipsorum est reg' am coelorum. Beati estis: cum uobis maledicent homines & persequentur: & dicent omne malum aduersum uos: propter iusticiam. Gaudete & exultate: quoniam merces uestra copiosa est in caelo. Futuram non praesentem: in caelo non in terra mercedem promisit esse reddendam. Quid alibi poscis: quod alibi debent: Quid praeproperè coronam: exigis: anteq' vincas: Quid detegere puluerè. Quid requiescere cupis. Quid epulari gestis: anteq' stadium soluatur: Adhuc populus spectat: adhuc athletæ in stemmate sunt: & tu iam ocium petis. **Ca. xvi.**

D

Sed forte dicas: Cur impii latantur. Cur luxuriantur: Cur etiam ipsi non mecum laborant: Quoniam qui non subscripserint ad coronam: non tenentur ad laborem certaminis. Qui in stadium non descenderint: non se pfundunt oleo: non obliniunt puluere. Quos m' et gloria expe'ctat iniuria. Unguentati spectare solent: non decertare: non solem æstus: puluerem imbresq; perpeti: Dicant ergo & ipsi athletæ: Venite: nobiscum laborate. Sed respondebunt spectatores. Nos hic interim de uobis iudicamus: vos autem sine nobis coronæ: si viceritis gloriam vendicabitis. Isti igitur qui in delitiis: qui luxuria: rapinis: quæstibus: honoribus studia posuerunt sua: spectatores magis sunt q' praelatores. Habent lucrum laboris: fructu' virtutis non habent. Fouent ocium: astutia & improbitate aggerent diuitiarum acervos: sed exoluent feram licet nequitiarum suarum poenam. Horu' requies in inferno: tua vero in caelo. Horum dom' in sepulchro: tua in paradiso. Vnde pulchre: vigila: re eos in tumulto iob dixit: quia soporem quietis habere non possunt: quem dormiuit ille qui resur-

Iob. 21. b.

rexit. Noli igitur ut paruulus sapere: ut paruulus lo-
 qui: ut paruulus cogitare: ut paruulus vindicare ea
 quæ sunt posterioris ætatis. Perfectorum est corona
 Expecta ut veniat quod perfectum est: quoniam non per spe-
 ciem & in ænigmate: sed facie ad faciem formam ip-
 sam redoptæ veritatis possis cognoscere. Tunc qua
 qua causa ille diues fuerit qui erat improbus & rap-
 tor alieni: quæ causa potens alius: quæ causa ille abundan-
 uerit liberis, ille fultus honoribus reuelabitur. Fortas-
 se ut dicatur raptori: diues eras qua causa aliena ra-
 piebas? Aegestas non compulit: inopia non coegit. Non
 ne ideo te diuitem feci: ut excusationem habere non
 possis? Dicatur etiam potenti: cur non affuisti viduæ
 orphanis quoque iniuriam patientibus? Nunquid
 tu infirmus eras? Nunquid non poteras subuenire?
 Ideo te feci potentem: ut non inferres violentiam, sed
 repelleres. Nonne tibi scriptum est. Eripe iniuriam pa-
 tientem? Nonne tibi scriptum est. Eripite pauperem
 & egenum de manu peccatoris liberate. Dicat etiam
 abundanti liberis. Honoribus cumulauit te: salubri-
 tatem corporis concessi tibi: cur non secutus es præ-
 cepta mea: famule meus quid feci tibi: aut quid con-
 tristauit te. Nonne ego tibi liberos dedi: honores con-
 tuli: salutem donauit. Cur me negabas: Cur estima-
 bas quod ad sciãam meam quæ gereres non perueni-
 rent? Cur tenebas dona mea: despiciebas mandata
 mea? Denique de Iuda proditore hæc colligere licet:
 qui & apostolus inter duodecim electus est. & loculos
 pecuniarum quas pauperibus erogaret: commissos
 habebat: ne videretur: aut quasi inhonoris: aut quasi
 ægenus dominum prodidisse. Et ideo ut iustifica-
 retur in eo dominus: hæc ei contulit: ut non quasi in-
 iuria exasperatus: sed quasi præuaticatus grãam: ma-
 iori eēt offensæ obnoxius. ■ Capl̄m. xvii.
Quoniam igitur & poenam improbitati: &

1. Co. 13. d.

Ecc̄i. 4. b.
ps̄. 81. a.

A

virtuti fore præmium satis claruit: de officiis ag-
grediamur dicere: quæ nobis ab adolescentia spectā-
da sunt: vt cum ætate accrescant simul studia bo-
norum aduum: Est igitur bonorum adolescentium
timorē dei habere: deferre parentibus honorem: ha-
bere senioribus reuerentiā. m. castitatem tueri: nō
aspemari humilitatē: dilatare clæmentiam ac ve-
recundiam: quæ ornamento sunt minori ætati. Vt
enim in senibus grauitas: in iuuenibus alacritas:
ita in adolescentibus verecundiā: velut quædam dote
cōmendatur naturæ. Erat Isaac deum timens: vt
pote Abrææ indoles: deferens patri honorem usqz
eo vt aduersus paternam uoluntatem nec morte
recusaret. Ioseph quoqz cum somniasset qd sol &
luna & stellæ adorarent eum: sedulum tñ obse-
quium deferēbat patri. Casus ita vt ne sermonē
quidem audire vellet nisi dicam: Humilis vsqz
ad seruitutem verecundus vsqz ad fugam: pati-
ens vsqz ad carcerem: remissor iniuriæ vsqz ad re-
munerationem. Cuius tanta verecundiā fuit: vt
comprehensus a muliere: vestem in manibus ei⁹
fugiens mallet relinquere: qm verecundiā de-
ponere. Moyses quoqz & Hieremias electi a do-
mino: ut oracula dei prædicarent populo: quod
poterant per gratiam: excusabant per verecundiā.

B

Pulcra igitur virtus. **Capitulum. xvii.**
verecundiæ: & suavis gratia: quæ non so-
lum in factis: sed etiam in ipsis spectatur sermoni-
bus: Ne modum progrediatis loquendi: ne quod
indecorum sermo resonet tuus. Spiculum enim
mentis: plerumqz in verbis refulget. Ipsum vo-
cis sonum libret modestia: ne cuiusqz offendat
aurem vox fortior. Deniqz in ipso canendi gene-
re. prima disciplina verecundiā est: imo etiam in
omni vsu loquendi: vt sensim quis aut psallere:

aut canere: aut postremo loqui incipiat: vt verecū
 da principia commendent processum. **S**ilē
 tium quoq; ipsum in quo est reliquarum virtutū
 ocium: maximus actus verecundiæ est. Deniq; si
 aut infantix putatur. aut superbiæ probro datur.
 si verecundiæ: laudi ducit. Tacebat in periculis Su
 fanna: & grauius verecundiæ q̄ vitæ damnum
 putabat: nec arbitrabatur periculo pudoris tuen
 dam salutem. Deo soli loquebatur. cui poterat ca
 sta verecundia eloqui: refugiebat ora intueri vi
 rorum. Est enim & in oculis verecundia: vt nec
 videre viros foemina: nec videri velit. Neq; vero
 quisq; solius hanc laudem castitatis putet. Est
 enim verecundia pudicitix comes: cuius societa
 te castitas ipsa tutior est. Bonus enim regendæ
 castitatis pudor est comes: q; si se prætendat ad
 ea quæ prima pericula sunt: pudicitiam temerari
 non sinat. Hic primus in ipso cognitionis in
 gressu domini matrem commēdat legentibus:
 & tanq̄ testis locuples dignam quæ ad tale mu
 nus eligeretur: astringit: q; in cubiculo: q; sola: q; sa
 lutata ab angelo tacet: & mota est in introitu ei?
 q; ad virilis sexus speciem peregrinam turbatur
 aspectus virginis: Itaq; q̄uis esset humilis: præ
 verecundia in non resalutauit: nec vllum respon
 sum retulit: nisi vbi de suscipienda domini gene
 ratione cognouit: ut qualitatem effectus disceret
 non vt sermonem reuelleret. **I**n ipsa quoq; o
 ratione nra multum verecundia placet: multū
 conciliat gratiæ apud deum nostrum. Nonne
 hæc prætulit publicanum: & commendauit eū
 qui nec oculos audebat ad coelum leuare? Ideo
 iustificatur magis domini iudicio: q̄ ille phari
 sæus: quem deformauit præsumptio. Ideoq; ore
 mus in corruptione quieti & modesti spiritus

qui est ante deum locuples: ut ait. petrus Magna igitur modestia: quæ cum sit etiam sui iuris remissior: nihil sibi vsurpans: nihil vendicans: & quodammodo inter vires suas contractior: diues est apud deum: apud quem nemo diues. Diues est modestia: quia portio dei est. Paulus quoque orationem deferri præcepit cum verecundia & sobrietate. Primam hanc & quasi præuiam vult esse orationis futuræ: ut non gloriatur peccatoris oro sed quasi colorem pudoris obducatur: qui quod plus defert verecundiæ de recordatione delicti: eo vberior meretur gratiam: Est etiam in ipso motu: gestu: incessu: tenenda verecundia. Habitus enim mentis: in corporis statu cernitur. Hinc homo cordis nostri absconditus: aut leuior: aut iactantior: aut turbidior: aut contra grauior: & constantior & purior: & maturior estimatur. Itaque vox quædam est animi: corporis motus. Memistis filii quondam amicum cum sedulis se videretur commendare officiis: hoc solo tamen in clerum a me non receptum: quod gestus eius plurimum dedeceret. Alter quoque cum in clero repperissem: iubere me ne vniquam præiret michi: quia velut quodam insolentis incessus verberare oculos feriret meos: Idque dixi: cum redderetur post offensam mueri: hoc solum excepti: nec sefellit iniqua: Vterque enim ab ecclesia recessit: ut qualis incessus prodebat: talis perfidia animi demonstraret. Namque alter arrianæ infestationis tempore fidem deseruit: alter pecuniæ studio ne iudicium subiret sacerdotem se neminem negauit. Lucebat in illorum incessu imago leuitatis: spes quædam scurrarum percursorum. Sunt etiam qui sensim ambulando imitantur histronicos gestus: & quasi quædam fercula popularum & statuarum motus nutantium: ut quotiens

cunq; gradum transferunt: modulos quosdam ser-
 uare videantur. Nec cursim ambulare honestum
 arbitror: nisi cum causa exigit alicuius periculi
 vel iusta necessitas: Nam plerumq; festinates
 anhelos uidemus torquere ora: quibus si causa
 desit festinationis necessitati: nauus iustæ offe-
 sionis est: Sed non his dico: quibus rara propera-
 tio ex causa nascitur: sed quibus iugis & conti-
 nua in naturam vertitur. Nec in illis ergo tan-
 q̄ simulacrorum effigies probo: nec in istis tanq̄
 excussorum ruinas: Est etiam gressus pbabilis:
 in quo sit spes auctoritatis: grauitatisq; pondus
 tranquillitatis uestigium: ita tñ si studium de-
 sit atq; affectio: sed motus sit purus ac simplex
 Nihil enim fucatum placet: motum natura infor-
 met. Si quid sane in natura vitii est. industria
 emendet: ut ars desit: non desit correctio. ■ Q̄
 si etiam ista spectantur altius: q̄nto magis cauen-
 dum est: ne quid turpe ore exeat. Hoc enim gra-
 uiter coinquinat hominem. Non enim abus in-
 quinat hominem: sed iniusta obtrectatio: sed
 verborum obscenitas. Hæc etiam uulgo pudori
 sunt: In nro uero officio: nullum uerbum qd̄
 inhoneste cadat non incutit verecundiam. Et nõ
 solum nihil ipsi indecorum loqui: sed ne autem
 quidem debemus hmoi præbere dictis: sicut ioseph
 ne incongrua suæ audiret verecundiæ: ueste fugit
 relicta: qm̄ quem delectat audire: alteri loqui
 prouocat. Intelligere quoq; quod turpe sit: pudori
 maximum est: Spectare uero si quid hmoi for-
 tuitu accidat q̄ti horroris est. Quod ergo in aliis
 displicet: nunquid pot̄ in seipso placere: Nec hoc
 ipsa natura nos decet: quæ perfecte quidem oēs
 partes nostri corporis explicauit: ut & necessita-
 ti consuleret & grām venustaret. Sed tñ eas quæ

decori aspectu forent: in quibz formæ apex qua
si in arce q̄dam locatus: & figuræ suauitas: &
vultus spes emineret: operandiqz vsus esset pa
rator: obuias atqz apertas reliquit: Eas vero in
quibus esset naturale obsequium necessitatis:
ne deforme sui præberent spectaculum: partim
tanq̄ in ipso emendauit atqz abscondit corpore
partim docuit & sua sit tegendas. Nonne igitur
ipsa natura est magistra verecundiæ. Cuius exē
plo modestia hominum (quam a modo sciæ qd
deceret appellatam arbitror) id quod in hac nri
corporis fabrica abditum repperit: operuit & te
xuit: ut ostium illud tegebatur quod ex trans
uerso faciendum in arca illa Noe iusto dictum
est: in qua vel ecclesiæ vel nostri figura est cor
poris: per quod ostium egeruntur reliquiæ cibo
rum. Ergo naturæ opifex: sic nostræ studuit ve
recundiæ: sic decorum illud & honestum in nro
custodiuit corpore: ut velut ductus quosdam a
quæ: exitus cuniculorum nroꝝ post tergum rele
garet: atqz ab aspectu nostro auerteret: ne pur
gatio ventris vsus oculorum offenderet: De q̄
pulchre Apostolus ait: Quæ videntur inquit me
bra corporis infirmiora: necessariora sunt. Et q̄
putamus ignobiliora esse membra corporis: his
abundantiorum honorem circūdamus: & quæ i
honestasunt nra: honestatem abundantiorum ha
bent. Etenim imitatione naturæ industria auxit
gratiam. Quod alio loco etiam altius interpreta
ti sumus: ut non solum abscondamus ab oculis
verū etiam quæ abscondenda accipimus: eorū
indicia vsusqz membrorum suis appellationibz
nuncupate indecorum putemus. Deniqz si ca
su aperiantur hæ partes: confunditur verecun
dia: si studio: impudentia estimatur. Vnde &

Co. 12. c.

A

filius. Noe. Cham offensam retulit. quia nudatū
 videns patrem risit. Qui autem operuerunt pa-
 trem: acceperunt benedictionis gratiam. Ex q̄
 mos vetus: & in vrbe Roma: & in plærifq; ciui-
 tatibus fuit: vt filii cum parentibus puberes vel
 teneri: non lauarent: ne paternæ reuerentiæ au-
 doris minuerent: licet plærifq; se & in lauacro
 quantum possunt tegant: ne vel illic vbi nudum
 totum est corpus: hmōi infecta portio sit. Sacer-
 dotes quoq; veteri more sicut in exodo legimus
 brachias accipiebant: sicut ad moysen dictum est
 a domino: Et facies illis brachias lineas ut tegat
 turpitudopudoris: a lumbis usq; ad femora erūt
 & habebit eas. Aaron & filii eius: cum intrabūt
 in tabernaculum testimonii: & cum accedent
 sacrificare ad aram sancti: & non inducēt sup
 se peccatum: ne moriantur. Quod nonnulli no-
 strorum seruare adhuc feruntur: plærifq; spi-
 rituali interpretatione ad cautionem verecun-
 diæ: & custodiam castitatis dictum arbitrant^r

Gen. 9. 20.

Exo. 28.

DE lectauit me diutius. **Capit. xix.**
 in partibus demorari verecundiæ: q̄
 ad vos loquebar: qui aut bona eius ex vobis
 recognoscitis: aut damna ignoratis. Quæ cū
 sit omnibus ætatibus: personis: temporibus &
 locis apta: tñ adolecentes: iuuenilesq; annos
 maxime decet. In omni autem seruandum æ-
 tate: vt deceat quod agas: & conueniat & qua-
 dred sibi ordo vitæ suæ. Vnde Tullius etiam or-
 dinem putat in illo decore seruari oportere: id
 q; positum dicit in formositate: ordine: ornatu
 ad actionem apto. Quæ difficile ait loquendo
 explicare posse: & ideo satis esse intelligi. For-
 molitatem autem cur posuerit: non satis intel-
 ligo. Quis enim ille vires corporis laudet:

Tulli^o li. i.
de officio
decori.

nos in certe in pulcritudine corporis locum virtu-
tis non ponimus: grām tñ non excludimus: quia
verecundia & vultus ipsos solet pudore perfunde-
re: gratioresq; reddere. Vt enim artifex in materia
commodiore melius operari solet: sic verecūdia
in ipso quoq; corporis decore plus eminet: ita tñ
ut etiam ipse non sit affectatus decor corporis: sed
naturalis: simplex: neglectus magis q̄ expeditus
non preciosis & albetibus adiutus vestimentis:
sed cōibus: ut honestati uel necessitati nihil desit:
nihil accedat nitore. Vox ipsa non remissa: non fa-
cta: nihil foemineum sonans: qualem multi gra-
uitatis specie simulare consueverunt: sed formam
q̄ndam & regulam ac sūcum virilem reseruans
Hoc ē cōm pulcritudinem viuendi tenere: conue-
nientia cuiq; sexui & p̄sonæ reddere. Hic ordo ge-
storum optimus: hic ornatus: ad omnē actionem
accommodus: Sed ut molliculum & infractum:
aut uocis sonum: aut gestum corporis non probo:
ita neq; agrestem ac rusticum. Naturam imite-
mur. Eius effigies: formula disciplinæ: forma
honestatis est. **Capitulum. xx.**

Habet sane suos scopulos uerecundia: nō
quos ipsa inuehit: sed quos sæpe incurrit
Si intemperantium incidamus consortia: qui sub
specie iocunditatis uenenum infundunt bonis:
hi si assidui sunt: & maxime in conuiuio: ludo:
ac ioco: eneruant grauitatem illam virilem: Ca-
ueamus itaq; ne dum relaxare animum volum⁹
soluamus omnem harmoniam: quasi concentū
quēdam bonorum operum: Vfus enim cito infle-
ctit naturam. Vñ q̄ prudenter factis conuenire
ecclesiasticis: & maxime ministrorum officiis
arbitror: declinare extraneorum conuiuia: uel
ipsi hospites sitis peregrinantibus: uel ut ea

cautione nullus sit opprobrio locus. Conuiuia quippe
 extraneorum occupationes habent: cum etiam epu-
 landi produnt cupiditatem: Surrepunt etiam fa-
 bulæ frequenter de sæculo ac uoluptatibus: clau-
 dere aures non potes: prohibere: putatur superbiæ:
 surrepunt etiam præter voluntatem pocula. Melius
 est tuæ domui semel excuses necessitati satisfaciendo
 quod alienæ frequenter: & ut ipse sobrius surgas:
 Tamen ex aliena insolentia condemnari non debet
 præsentia tua. **¶** Viduarum ac virginum domos
 nisi visitandi gratia iuniores adire non est opus.
 Et hoc cum senioribus: hoc est: vel cum epō: vel si
 grauior est causa cum p̄sbyteris. Quid necesse est.
 vt demus obtreclandi locum sæcularibus. Quid op̄
 est: vt ille quoque visitationes crebre accipiant aucto-
 ritatem. Quid si aliq̄ illarum forte labatur. Cur a-
 lieni lapsus subeas inuidiam. Quos multos etiam for-
 tes illecebra decepit: Quanti non dederunt errori
 locum: & dederunt suspicioni. Cur non illa tēpora
 quibus ab ecclesia vacas: lectioni impendas: Cur
 non christum reuisas: christum alloq̄aris: chris-
 tum audias: Illum alloquimur cum oramus: il-
 lum audimus cum diuina legimus oracula: Quid
 nobis cum alienis domibus: Vna est domus: quæ
 omnes capit. Illi potius ad nos veniant: qui nos
 requirunt. Quid nobis cum fabulis: Ministeriu
 altaribus christi: non obsequium hominibus de-
 ferendum recepimus. Humiles nos esse decet:
 mites decet: mansuetos: graues: patientes: modū
 tenere in omnibus: vt nullum vitium esse in mo-
 ribus: uel tactus vultus: uel sermo annunciet.

C Aueatur iracundia. **¶ Capitulum. xxi.**
 aut si præcaueri non potest: cohibeatur
 Mala enim lex peccati indignatio est: quæ ita a-
 nimū perturbat: ut rationi non relinq̄t locū

Primum est igitur si fieri pot vt morum tranquil-
litas vsu quodam affectioni suæ proposito in-
naturam vertatur. Deinde quoniam ita plærūq;
motus infixus est naturæ ac moribus: vt euelli
atq; euitari non queat: si præuideri non potuerit
ratione reprimatur. Aut si pri^o occupatus fuerit
animus: ab indignatione q̄ consilio prospici ac p-
uideri potuerit: ne occuparetur: meditare quō mo-
tum animi tui vīcas: iracundiam temperes. Resi-
ste iræ si potes: cede si non potes: q̄a scriptum ē. Da-
te locum iræ. **II** Iacob fratri indignanti piæ cessit
& Rebeccæ: id est: patientiæ instructus non filio:
abesse maluit & peregrinari q̄ excitare fratris in-
dignationem: & tunc redire cum fratrem mitiga-
tum putaret. Et ideo tantam apud deum inuenit
gratiam. Quibus deinde obsequiis: q̄ntis mane-
ribus frēm ipm̄ reconciliauit sibi: ut ille prærepta
benedictionis non meminisset: meminisset delata
satisfactionis. Ergo si præuenerit & præoccupauerit
mentem tuam iracundia: & ascenderit in te: nō
reliq; locum tuum. Locus tuus: patientia est: loc^o
tuus sapientia est: locus tuus ratio est: locus tuus
sedatio indignationis est: Aut si te contumacia re-
spondetis mouerit: & peruersitas impulerit ad
indignationem: si non potueris mitigare mentē
reprime linguam tuam. Sic enim scriptum est:
Cohibe linguam tuam a malo: & labia tua ne
loquantur dolum. Deinde inquire pacem: & seq̄re
eam. Pacem illam sancti Iacob vide: q̄ primum
sedato animum. Si non præualueris: frenos liguæ
impono tuæ. Deinde reconciliationis studium
non prætermittas. Hæc oratores sæculi de nr̄is
vsurpata in suis posuere libris. Sed ille sensus
huius habet gratiam qui prior dixit: Vitemus
ergo aut temperemus iracundiam: ne sit ei⁹ aut

Ro. 12. d.

Gen. 27. g.

D

p̄s. 33. c.

in laudibus exceptio: aut in vitiiis exaggeratio. Nō
 mediocre est: mitigare iracundiam: non inferius
 q̄ omnino non commoueri. Hoc nostrum est: na-
 turæ illud. Ille deniq; commotiones in pueris in-
 noxiæ sunt: quæ plus habent gratiæ: q̄ amaritu-
 dinis. Et sic cito pueri inter se mouentur: facile se-
 dantur: & maiori suauitate in se recurrunt. Nef-
 ciunt se subdole artificioseq; tractare. Nolite hos
 contēnere pueros: de quibus dñs ait. Nisi conuer-
 si fueritis & efficiamini sicut paruuli: non intrabi-
 tis in regnum coelorum. Itaq; & ipse dominus:
 hoc est: dei virtus: sicut puer cum malediceretur:
 non remaledixit: cum percuteretur: non repercus-
 sit: Ita ergo te contempera: ut quasi puer iniuriam
 non teneas: maliciam non exerceas: omnia a te in-
 nocenter proficiantur. Non consideres quid ab
 aliis in te referatur: locum tuum serua: simplicita-
 tem & puritatem tui pectoris custodi. Noli respō-
 dere irato ad iracundiam eius: siue imprudenti
 ad imprudentiam eius. Cito culpa culpā excutit:
 Si lapides teras: nonne ignis erumpit. Ferūt gen-
 tiles vt in maius omnia verbis extollere solent ar-
 chyta tarentini dictum philosophi: quod ad villi-
 cum suum dixerit. O te in foelicem: q̄ te affligere
 nisi iratus essem. Sed etiam. Dauid & armatam
 dexteram in indignatione compresserat. Et q̄nto
 plus est non remaledicere: q̄ non vindicare. Et bel-
 latores aduersus Nabal ad vltionem paratos:
 Abigail deprecatione reuocauerat: Vñ aduertim⁹
 tempestiuus quoq; intercessionibus non solum ce-
 dere nos: sed etiam delectati oportere. Eousq; au-
 tem delectatus est: ut benediceret interuenientē:
 quo ab studio vindicte reuocatus foret. **¶** Tam
 dixerat de inimicis suis: Quoniam declinauerūt
 in me iniquitates: & in ira molesti erant michi:

Mat. 18. a.

Ps. 94. b.

A

Audiamus turbatus in ira quid dixerit. Quis dabit michi pennas sicut columbe: & uolabo & requiescam: illi ergo ad iracundiam prouocabant: hic tranquillitatem eligebat. Iam dixerat: Irascimini & nolite peccare. Moraliter magister: qui naturalem affectum inflectendum magis ratione doctrina: quam extirpandum nouerat: moralia docet. Hoc est: Irascimini ubi culpa est: cui irasci debeatis. Non potest enim fieri: ut non rerum indignitate moueamur: alioquin non virtus: sed temeritas & remissio iudicatur. Irascimini ergo ita: ut a culpa abstinatis. Vel sic: Si irascimini: nolite peccare: sed uicite ratione iracundiam. Vel certe sic: Si irascimini uobis irascimini: quia commoti estis: & non peccabitis. Qui enim sibi irascitur: quia cito commotus est: desinit irasci alteri. Qui autem uult iram suam iustam probare: plus inflammatur: & cito in culpam cadit. Melior est autem secundum Salomonem: qui iracundiam continet: quam qui urbem capit: quia ira etiam fortes decipit. Cauere igitur debemus: ne in perturbationes prius incidamus: quam animos nostros ratio componat. Examinat enim mentem plerumque aut ira: aut dolor: aut formido mortis: & impruuiso percussit ictu. Ideo pruenire pulcrum est cogitatione: quae uoluendo mentem exercent: ne repentinis excitetur commotionibus sed iugo quodam rationis & habitus constricta

S

mitescat. **Capitulum. xxii.**

Vnt autem gemini motus: hoc est: cogitationum: & appetitus: alteri cogitationum: alteri appetitus: non confusi: sed discreti & dispares. Cogitationes uerum exquirere & quasi emolere munus habent: appetitus ad aliquid impellit agendum atque excitat. Itaque ipso genere naturae suae: & cogitationes tranquillitatem sedationis infu-

dunt: & appetitus motum agendi excutit. Ita ergo formati sumus: ut bonarum rerum subeat animum / cogitatio: appetitus autem rationi obtemperet (si uere ut illud decorum custodiamus: animum uolumus intendere) ne rationem excludat rei alicuius affectus: sed eo quod honestati conueniat: examinet. Et qm ad conseruationem decoris spectare dixim? ut sciamus in factis dictisue q's modus: prior autem ordo loquendi q' faciendi est: sermo in duo diuidit' In colloquium familiare: & in tractatum disceptio nemq; fidei atq; iusticie. In utroq; seruandum ne sit aliq' perturbatio: sed taq' mitis & placidus: & beniuolentia plenus & gratia: sine ulla sermo ducatur contumelia. Absit ptinax in familiari sermone contentio: quaestiones enim magis excitare inanes: q' utilitatis aliquid afferre solet. Disceptatio sine ira: suauitas sine amaritudine sit: monitio sine asperitate: hortatio sine offensione. Et sicut in omni actu vitae id cauere debemus ne ratione nimius animi motus excludat: sed teneamus consilii locum: ita etiam in sermone formulam eam animi tenere conuenit: ne aut ira excitetur: aut odium: aut cupiditatis nrae: aut ignauiae aliq' exprimamus indicia. Sit igitur sermo huiusmodi de scripturis maxime. Quid enim magis nos oportet loqui: q' de conuersatione optima: ad hortatione obseruationis: disciplinaeque custodia. Habeat caput eius rationem: & finis modum: Sermo enim tediosus iras excitat. Quero indecorum: ut cum ois confabulatio habere soleat incrementu gratia: habeat nauum offensionis. Tractatus quoq; de doctrina fidei: de magisterio continentiae: de disceptatione iusticiae: de hortatione diligentiae: non uisus semper: sed ut se dederit lectio nobis & artipriendus est: & prout possumus prosequendus:

B.

Neq; nimium prolixus: neq; cito interruptus:
ne uel fastidium derelinq̄t: uel desidiā pro
dat atq; incuriam. Oratio sit pura: simplex: dilu
cida: atq; manifesta: plena grauitatis & ponde
ris: non affectata elegantiā sed non intermissa gr̄a.

Multa præterea de **Capitulum. xxiii.**
ratione dicendi dant præcepta seculares
viri quæ nobis prætereunda arbitror: ut de io
candi disciplina. Nam licet interdum honesta
ioca ac suauia sint: tamen ab ecclesiastica abhor
rent regula. Quoniam quæ in scripturis sanctis
non reperimus: ea quemadmodum usurpare
possumus: Cauendum est etiam in fabulis: ne
inflectant grauitatem seuerioris propositi. Væ
vobis qui ridetis quia flebitis: ait dominus: &
nos ridendi materiam requirimus: ut hic riden
tes: illic fleamus: Non solum profusos: sed om̄s
etiam iocos declinandos arbitror. Plenum tñ
grauitatis & gratiæ sermonem esse: non inde
corum est. **¶** Nam de uoce quid loquar: quā
simplicem & puram esse satis arbitror. Cano
ram autem esse: naturæ est. non industrie. Sit
sane distincta pronuntiationis modo: & plena
suci uicilis: ut agrestem ac subrusticum fugiat
sonum: non ut rithmum affectet scænicum: sed
mysticum seruet. **¶** **Capitulum. xxiiii.**

De ratione dicendi satis dictum puto:
nunc de actione uitæ quid congruat
consideremus. Tercia autem in hoc genere specta
da cernimus. Vnum ut rationi appetitus non
reluctetur. Hoc enim solummodo p̄nt officia
nr̄a illi decoro conuenire. Si enim appetitus
rationi obediat: facile id quod deceat in om̄ib;
officiis conseruari potest. Deinde ne maiore
studio q̄ res ipsa est quæ suscipitur: uel mi

nore: aut paruam magno ambitu suscepisse aut magnam inferiore destituisse videamur. Tertium de moderatione studiorum operumq; nrorum. De ordine quoq; rerum: & de opportunitate temporum: non dissimulandum puto. Sed primum illud quasi fundamentum e omnium ut appetitus rationi pareat. Secundum & tertium idem est: hoc est in utroq; moderatio. Vacat enim apud nos speciei liberalitas: quæ pulcritudo habetur: & dignitatis contemplatio. Sequitur de ordine rerum & de opportunitate temporum. Ac per hoc tria sunt quæ videamus: utrum in aliquo sanctorum consummata possimus docere. Primum igitur ipse pater Abraham: qui ad magisterium futuræ successionis informatus & instructus est: iussus exire de terra sua: & de cognatione sua: & de domo patris sui: nonne multiplicitate necessitudinis præstrictus affectu: tamen appetitum rationi obedientem præbuit. Quem enim terræ suæ: cognationis domus quoq; propria gratia: non delectaret. Et hunc ergo mulcebat suorum suauitas: sed imperii cælestis & remunerationis æternæ consideratio mouebat amplius. Nonne considerabat uxorem imbecillam ad labores: teneram ad iniurias: decoram ad incentiua insolentium: sine summo non posse duci periculo. Et tamen subire omnia: quæ excusare consulti diiudicauit. Deinde cum descenderet in ægyptum. monuit ut diceret se sororem esse: non uxorem ipsius. Aduerte quantum appetitus. Timebat uxoris pudori: timebat pro præ salute: suspectam habebat ægyptiorum libidines: & tamen præualuit apud eum ratio: exequendæ deuotionis. Considerauit enim quod dei fauore ubiq; tutus esse posset: offenso

Gen. 12. a.

D.

autem domino: etiam domi non posset illælus
manere. Vicit igitur appetitum ratio: & obediē-
tem sibi præstitit. Capto nepote: nō perterritus
neq; tot regum turbatus populis: bellum repe-
tuit: uictoria potitus: prædæ ptem cuius ipse fuit
auctor recusauit. Promisso quoq; sibi filio: cū
consideraret emortui corporis sui vires deposti-
tas: sterilitatem coniugis: & supremam senectū-
tem: etiam contra vsum naturæ deo credidit:
Aduerte conuenire omnia. Appetitus nō defuit
sed repressus est animus æqualis gerendis: qui
nec magna pro culibus: nec minora p magnis
duceret: Pudentem talis decet distributio:
quæ auctoritate q̄drifidæ innitatur. Mode-
ratio erat illi pro negociis: ordo rerum: oppor-
tunitas temporum: mensura uerborum. Ecce
senariu habes pfectionem. Fuit Abraam fide p-
mus: iusticia præcipuus: in prælio strenuus: i
uictoria non auarus: domi hospitalis: uxori
sedulus. Sanctam quoq; eius nepotē Iacob
delectabat domi secutum degere: sed mater
uoluit eum peregrinari: ut daret fraternæ ira-
cundiæ locum. Vicit appetitum: consilii salu-
britas. Exul a domo: profugus a parentibus:
ubi tamen conuenientem mensuram negociis
tenuit: & tēpibus opportunitatem reseruauit
Acceptus domi parentibus: ut alter maturita-
te prouocatus obsequii benedictionē daret:
alter amore pio propenderet. Fraternali quoq;
iudicio prælatus: cum cibum suum fratri ce-
dendum putasset: delectabatur vtiq; alimēto
secundum naturam sed secundum pietatem
cessit petito. Pastor domino gregis fidus: so-
cero gener sedulus: impiger in labore: in con-
uiuio parcus: in satisfactione præuius: in re-

muneratione largus. Demiqz sic fraternam mitiga-
 uit iracundiam ut curus uerebatur inimici-
 tias adipisceretur gratiam. Quid de Ioseph lo-
 quar: qui utiqz habebat cupiditatem libertatis
 & suscepit seruitii necessitatem. Qz subditus in ser-
 uitate: q̄ in virtute constas: q̄ benignus in carce-
 re: sapiens in interpretatione: in potestate mode-
 ratus: in ubertate prouidus in fame iustus: ordi-
 nem laudis rebus adiugens: & opportunitatem te-
 poribus. & quitatem populis officii sui. moderatio-
 ne dispensans.

A.

Iob quoqz iustus: secundis
 atqz aduersis rebus irreprehensibilis: patiens grat⁹
 deo atqz acceptus: vexabatur doloribus: sed se co-
 solabatur. Dauid etiam fortis in bello: patiens in
 aduersis: in hierusalem pacificus: in victoria man-
 suetus: in peccato dolens: in senectute prouidus:
 rerum modos: vices temporum: per singularu
 sonos seruauit & tatum: ut michi videatur non
 minus viuendi genere: q̄ canendi suauitate pre-
 dulcis moralem deo sui fuisse meriti cantile-
 nam.

U Quid his uiris principalium virtutu
 officium defuit. Quarum primo loco constitue-
 runt prudentiam: quæ in veri inuestigatione
 uerfatur: & scientiæ plenioris infundit capi-
 ditatem. Secundo iusticiam: quæ suum cui-
 qz tribuit: alienam non uendicat: utilitatem
 propriam negligit: ut communem & quitatem
 custodiat. Tertio fortitudine: quæ & in rebus
 bellicis excelsi animi magnitudine: & domi emi-
 net: corporisqz prestat uiribus. Quarto tempe-
 rantiam: quæ modum ordinemqz seruat om-
 nium: quæ uel agenda uel dicenda arbitramur.

Nec forsitan aliquis. **Caplin. xxv.**
 dicat primo loco poni oportuisse: qm
 ab his quattuor uirtutibus nascuntur officio

rum genera. Sed hoc artis est. ut primo officium definitur: postea certa in genera dividatur. Nos autem artem fugimus: exempla maiorum proponimus: quæ neque obscuritatem afferunt ad intelligendum: neque ad tractandum versutias. Sit igitur nobis vita maiorum disciplinæ speculum: non calliditatis commentarium imitandi reuerentia: non disputandi astutia. Fuit igitur in sancto Abraam primo loco prudentia: de quo dicit scriptura. Credidit Abraam deo: & reputatum est illi ad iusticiam. Nemo enim prudens: qui deum nescit. Denique insipiens dixit. Quia non est deus. Nam sapiens non diceret. Quomodo enim sapiens: qui non requirit auctorem suum: qui dicit lapidi. Pater meus es tu: qui dicit diabolo: ut Manichæus: Auctor meus es tu. Quomodo sapiens ait. ut Arrianus qui mauult imperfectum auctorem habere atque degenerem: quam perfectum atque perfectum. Quomodo sapiens: ut Marcion atque Eunomius: qui maluit deum malum quam bonum habere. Quomodo sapiens: qui deum suum non timet: Initium enim sapientie timor domini. Et alibi habes. Sapientes non declinant de ore domini: sed tractant in confessionibus suis. Simul quoque dicendo scriptura: Reputatum est ei ad iusticiam: alterius virtutis gratiam ei detulit. Primum igitur nostri definirunt prudentiam in veri consistere cognitione. Quis enim illorum ante Abraam Dauid: Salomonem. Deinde iusticiam spectare ad societatem generis humani. Denique Dauid ait. Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in æternum. Iustus miseretur: iustus commodat. Sapienti & iusto: fo

Gen. 15. b.

Ps. 52. a.

Ecci. 1. b.

Ps. 112. b.

B.

pro. 18. c.

tus mundus diuitiarum est. Iustus comunia pro suis habet: sua pro communibus. Iustus se ipsum priusquam alios accusat. Ille enim iustus: qui nec sibi parcat: & occulta sua latere non patitur. Vide quod iustus Abraam. In senectute susceperat filium per repromissionem: repositi domino negandum ad sacrificium (quod uinum) non putauit. Aduerte hic omnes virtutes quattuor: in vno facto. Fuit sapientiae deo: credere: nec filii gratiam anteferre auctoris precepto. Fuit iusticiae: acceptum reddere. Fuit fortitudinis: appetitum ratione cohibere. Ducebat hostiam pater: interrogabat filius: temptabatur affectus patris: sed non vincebatur. Repetebat filius appellationem paternam: compungebat paterna viscera sed non minuebat deuotionem. Accedit & quarta virtus temperantia. Tenebat iustus & pietatis modum: & executionis ordinem. Denique dum sacrificio necessaria uehit dum ignem adolet: dum filium ligat: dum gladium educit: hoc immolandi ordine meruit: ut filium reseruaret. Quid sapientius sancto Iacob: qui deum vidit facie ad faciem: & meruit benedictionem. Quid iustius eo: qui ea quae acquisierat oblati munetibus cum fratre diuisit. Quid fortius eo: qui cum deo luctatus est. Quid modestius eo: qui modestiam ita & locis & temporibus deferebat: ut filiae iniuriat mallet pretextere coniugio quam vindicare: eo quod inter alienos positus amori potius consulendum: quam odia colligenda censebat. Noe quod sapiens: quod tantam fabricauit archam. Quod iustus: quod ad semen omnium reseruatus: solus ex omnibus & praeteritae generationis supstes est factus: & auctor futurae: mundo potius & v

nuerlis magis q̄ sibi natus. Q̄ fortis: ut dilu-
uium vinceret. Q̄ temperans: ut diluuium
toleraret: Et quando introiret: q̄ moderatiōe
degeret: q̄n coruum: q̄n columbam dimitteret.
quando reciperet reuertentes: quando exeūdi
oportunitatem captaret agnosceret: Ca. xxvi.

Ltaq; tractant in veri inuestigatione
tenendum illud decorum: ut sumo
studio requiratur quid verum sit: non falsa p̄-
ueris ducere: non obscuris vera inuoluere nō
superfluis uel implexis uel ambiguīs occupa-
re animum. Quid tam indecorum: q̄ venera-
ri lignum quod ipsi faciunt. Quid tam obscu-
rum: q̄ de astronomia & geometria tractare
quod probant: & profundi ætis spacia meti-
ri: cælum quoq; & mare numeris includere
relinquere causam salutis: erroris quæcere. An
non ille eruditus in omni sapientia ægyptiorū
Moyſes probauit ista: Sed illam sapientiā de-
trimentum & stulticiam iudicauit: & auersus
ab ea: intimo deum quæsiuit affectu. Ideoq; u-
uidit: interrogauit: audiuit loquentem. Quis
magis sapiens: q̄ ille quē docuit deus: q̄ oēm
sapientiam ægyptiorum: omniumq; artium
potentias operis sui virtute vacuauit. Non
hic incognita pro cognitis habebat: hisq; te-
mere assentiebatur. Quæ duo in hoc maxie
naturali atq; honesto loco vitanda dicunt: q̄
sibi nec contra naturam esse nec turpe iudicant
saxa adorare: & a simulacris auxilium petere
quæ nihil sentiant. Quanto igitur excelſior
virtus est sapientia: tanto magis enitendum est
se arbitror nobis: ut assequi eam possimus. Ita-
q; ne quid contra naturam: ne quid turpe at-
q; indecorum sentiamus: duo hæc: id est: &

tempus & diligentiam ad considerationem rerum examinandi gratia conferre debemus. Nichil est enim magis quo homo ceteris animantibus præstet: quod quod rationis est particeps: causas rerum requirit: generis sui auctorem inuestigandum putat: in cuius potestate vitæ necisque nostræ potestas sit: qui mundum hunc suo nutu regat: cui sciamus rationem esse reddendam nostrorum actuum.

D. Nichil est enim quod magis proficiat ad vitam honestam: quam ut credamus eum iudicem futurum: quem & occulta non fallant: & indecora offendant: & honesta delectent. **■** Omnibus igitur hominibus inest secundum naturam humanam uerum inuestigare: quod ad studium cognitionis & scientiæ trahit: & inquirendi infundit cupiditatem. In quo excellere uniuersis pulchrum uideatur: sed paucorum est assequi: qui uolendo cogitationes: consilia examinando: non mediocriter impendunt laborem: ut ad illud beate honesteque uiuendum peruenire possint: atque operibus appropinquare. Non enim qui dixerit (inquit) michi domine: intrabit in regnum coelorum: sed qui fecerit ea quæ dico. Nam studia scientiæ sine factis: haud scio an etiam inuolant magis quam adiuuent. **■** Capitulum. xxvii.

Primus igitur officii fons prudentiæ est: Quid enim tam plenum officii: quam deferre auctori studium atque reuerentiam: Qui tamen fons & in virtutes deriuatur ceteras. Neque enim potest iusticia sine prudentia esse: cum examine quid iustum: quid uel iniustum sit: non modico prudentiæ sit: Summus in utroque error. Quod enim iustum iudicatum iniustum: iniustum autem iustum: execrabilis erit apud deum. Ut quid abundant iusticiæ imprudenti: Salomon ait:

Mat. 7. c.

Tulli? l. i. de origine honesti ex quatuor fontibus.

Neq; iterum prudentia sine iusticia est. Pietas enim in deum: initium intellectus. Quo aduertimus illud ab huius sæculi translatum magis q̄ inuentum sapientibus: quia pietas fundamentum est omnium uirtutum. Iusticiæ autem pietas est prima in deum: secunda in patriam: tertia in parentes. Itē in omnes: q̄ & ipsa secundum naturæ est magisterium: Si quidē ab ineunte ætate ubi primum sensus infundi coepit: vitam amamus tanq̄ dei munus: patriam parentesq; diligimus: Deinde æquales quibus sociari cupimus: Hinc charitas nascitur: quæ alios sibi præfert non quærens quæ sua sunt: in quibus est principatus iusticiæ. Omnibus quoq; animantibus innascitur: primum salutem tueri: cauere quæ noceant: expetere quæ prosint: ut partum: ut latibula quibus se a periculis: imbribus: sole defendant: quod est prudentiæ: Succedit quoq; ut omnium genera animantium: congregabilia natura sint. Primo generis sui ac formæ consortibus: tū etiam cæteris ut uidemus boues armentis: æquos gregibus: & maximæ pares partibus delectari. Ceteros quoq; ceruis: & plærumq; hominibus adiungi. Iam de procreandi studio & sobole: uel etiam generantium quid loquat amore: in q̄ est forma iusticiæ præcipua: Liqueat igitur & has reliq; cognatas sibi esse uirtutes: Siquidē & fortitudo quæ uel in bello tuetur a barbaris patriam: uel domi defendit infirmos: uel a latronibus socios: plena sit iusticiæ: & scire quo consilio defendat atq; adiuuet: captate etiam temporum & locorum oportunitates: prudentiæ ac modestiæ sit. Et temperantia ipsa

A.

sine prudentia modum scire non possit: oportunitatem noscere: & secundum mensuram reddere sit iusticiæ. Et in omnibus istis magnanimitas necessaria sit: & quædam fortitudo mentis: plærumq; & corporis: ut q̄s quod uelit possit implere. **Capitulum. xxviii.**

Iusticia igitur ad societatem generis humani: & ad cõitatem refertur. Societatis enim ratio diuiditur in duas partes: iusticiam & beneficentiam: quam eandem liberalitatem & benignitatem uocant: Iusticia michi excelsior videtur: Liberalitas gratior. Illa censuram tenet: ista bonitatem. Sed primum ipsum quod putant philosophi iusticiæ munus apud nos excluditur. Dicunt enim illi eam priuam esse iusticiæ formam: ut nemini quis noceat nisi lacessitus iniuria. Quod euangelii auctoritate vacuatur. Vult enim scriptura: ut sit in nobis spūs filii hominis: qui venit conferre gram: non inferre iniuriam. Deinde formã iusticiæ putauerunt: ut q̄s cõia: id est: publica pro publicis habeat: priuata pro suis. Nec hoc quidem secundum naturam. Natura enim omnia omnibus in cõe profudit: Sic enim deus generari iussit omnia: ut partus omnib; cõis esset: & terra ergo foret omnium quædã cõis possessio. Natura igitur ius cõe generauit: usurpatio ius fecit priuatum. Quo in loco aiunt placuisse stoicis: que in terris gignantur: omnia ad usus hominum causa esse generatos: ut ipsi inter se aliis alii prodesse possint. Vnde hoc nisi de nr̄is scripturis dicendum sumplerunt: Moyses enim scripsit: quia dixit deus: Faciam hominem ad imaginem nr̄am & secundum similitudinem: & habeat potestatem pisciũ

Gen. 1. d. maris: & uolatilium: coeli & pecorum: & omni
um reptantium super terram. Et dauid ait. Oia
ps. 8. b. subiecisti sub pedibus eius: oues & boues uniuersas:
insuper & pecora campi: uolucres coeli &
pisces maris. Ergo omnia subiecta esse homini
de nr̄is didicerunt: & ideo censent propter homi
nem esse generata. Hominem quoq; hominis
causa generatum esse in libris Moysi reperim⁹
dicente domino: Non est bonum esse homine
Gen. 2. d. solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Ad
adiumentum ergo mulier data est viro: quæ ge
neraret: ut homo homini adiumento foret. De
niq; anq̄ mulier formaretur: dictum est de A
dam. Non est inuentus adiutor similis illi. Ad
iumentum enim homo nisi de homine br̄e non
poterat: Ex omnibus igitur animalibus nullum
animal simile: & ut absolute dicamus: nullus
adiutor hominis inuentus est. Muliebris igitur
sexus adiutor expectabatur. Ergo secundum dei
uoluntatem: uel naturæ copulam: inuicem no
bis esse auxilio debemus certare officiis: uelut
in medio omnes utilitates ponere: & ut uerbor
scripturæ utar: adiumentum ferre alter alteri:
uel studio: uel officio: uel pecunia: uel operibus
uel quolibet modo: ut inter nos societatis augea
tur gratia: nec quisq; ab officio uel periculi ter
rore reuocetur: sed omnia sua ducat: uel aduer
sa uel prospera. Deniq; sanctus Moyses pro po
pulo patrum bella suscipere grauiâ non reformi
dauit: nec regis potentissimi trepidauit arma
nec barbaricæ immanitatis expauit ferociam:
sed abiicit salutem suam: ut plæbi libertatem
redderet. Magnus itaq; iusticiæ splendor quæ
aliis potius nata q̄ sibi: cõitatem & societatem
nostram adiuuat: excelsitatem tenet: ut suo

iudicio omnia subiecta habeat: opem aliis ferat
 pecuniam conferat: officia non abnuat: pericula
 suscipiat aliena. Quis non cuperet hanc virtutis
 arcem tenere: nisi pr̄a auaricia infirmaret atq;
 inflecteret tantæ virtutis vigorem: Etenim dū
 augere opes: aggerare pecunias: occupare tras
 possessionibus cupimus: præstare diuitiis: iusticiæ
 formam exuimus: beneficentiam eōem amittim?
 Quo enim pot̄ iustus esse: qui studet eripere alte
 ri quod sibi quærat: Potentiæ quoq; cupiditas:
 formam iusticiæ virilem effoeminat. Quomodo
 enim pot̄ pro aliis interuenire: qui alios sibi sub
 iicere conatur. & infirmo aduersus potentes op
 pem ferre: qui ipse grauē libertati affectat po
 tentiam. **Capitulum. xxix.**

Quanta autem iusticia sit: ex hoc intelli
 gi pot̄: q̄ nec locis: nec personis nec tempo
 ribus excipitur: quæ etiam hostibus reseruatur:
 ut si constitutus sit cum hoste: aut locus aut di
 es prælio: aduersus iusticiam putetur: aut loco
 præuenire: aut tempore. Intereſt enim utrum
 aliquis pugna aliqua & conflictu graui capia
 tur. an superiore gratia: uel aliquo euentu: Si
 quidem uehementioribus hostibus & infidis
 & his qui amplius læserint uehementior refer
 tur ultio: ut madianitis: qui per mulieres suas
 plerosq; peccare fecerant ex plæbe iudeorum:
 vnde & dei in populum patrum iracundia ef
 fusa est: Et ideo factum est: ut nullū Moyses vi
 ctor superesse pateretur. Gabaonitas aut qui
 fraude magis q̄ bello tentauerant plæbem pa
 trum: non expugnaret Iesus sed conditionis
 impositæ afficeret iniuria. Syros vero Helisæ
 quos obsidentes in ciuitatem duxerat momen
 taria cæcitate percussos: cum quo ingrederēt²

4. Re. 5. c.

videre non possent uolenti regi israel percutere,
non acquiesceret dicens: Non percuties quos no
captiuasti in lancea & in gladio tuo: pone eis pa
nem & aquam ut manducent & bibant: & re
mittantur: & eant ad dominum suum: ut hu
manitate prouocati gratiam representarent:
Deniq; postea in terra israel venire piratæ sy
riæ destiterunt. Si ergo in bello iusticia ualet:
q̄to magis in pace seruanda est. Et hanc grām
propheta his detulit: qui ad eum corripiedum
uenerant. Sic enim legimus: q̄ in obsidionem
eius miserat rex syriæ exercitum suum: cognito
q̄ Helisæus esset: qui consiliis & argumentatio
nibus eius obuiaret omnibus. Quem uident
exercitum. Giegi seruus prophete: de salutis peri
culo trepidare coepit. Cui dixit propheta: Noli
timere qm̄ plures nobiscum sunt: q̄ cū illis. Et
rogante propheta ut aperirentur oculi seruo suo
aperiti sunt. Vidit itaq; Giegi totum montem
equis repletum & curribus in circūitu Helisæi.
Quibus descendentibus: ait propheta: Percuti
at dominus cæcitate exercitum syriæ. Quo im
petrato: dixit ad syros. Venite post me: & ducā
uos ad hominem quem quæritis. Et uiderunt
Helisæum quem corripere gestiebant & uidētes
tenere non poterant. Liqueet igitur etiam ī bello
fidem & iusticiam seruari oportere: nec illud
decoram esse posse: si uoletur fides. Deniq; eti
am aduersarios molli ueteres appellatione nōia
bant: ut peregrinos uocarent Hostes enī antiq̄
tū peregrini dicebantur. Quod æque etiam
ipsum de nr̄is assumptum dicere possumus. Ad
uersarios enim suos hebræi allophilos: hoc est
alienigenas: latino appellabant uocabulo. De
niq; in libro regnorum primo sic legimus: Et

factum est in diebus illis: conuenerunt alienigenæ in pugnam ad israel. Fundamentum ergo est iusticiæ fides. Iustorum enim corda meditantur fidem: & que se iustus accusat: iusticiam supra fidem collocat. Nam tunc iusticia eius apparet. si uera fateatur: Deniq; & dominus per Esaiam. Ecce inquit mitto lapidem in fundamentum sion: id est: christam in fundamentum ecclesiæ. Fides enim omnium christus. Ecclesia autem quædam forma iusticiæ est. cõe ius omnium. In cõe orat in cõe operatur: in cõe tentatur. Deniq; qui se ipsum sibi abnegat: ipse iustus: ipse dignus christo est: Ideo & Paulus fundamentum posuit christum: ut sup̄ eum opera iusticiæ locarem: quia fides fundamentum est: In operibus autē aut malis iniquitas: aut bonis iusticia est. **Ca**

Esa. 28. v.

Sed iam de beneficentia. **titulu. xxx.** loquamur: quæ diuiditur etiam ipsa in beniuolentiam & liberalitatem. Ex his igitur duabus constat beneficentia: ut sit perfecta. Non enim satis est bene uelle sed etiam benefacere. Nec satis est iterum benefacere: nisi id ex bono fonte: hoc est ex bona uoluntate proficiat. Hilarem enim datorem diligit deus: Nam si inuitus facias: quæ tibi merces est. Vnde ap̄l̄s generaliter inquit. Si uolens hoc ago: mercedem habeo: si inuitus: dispensatio michi credita est. In euangelio quoq; multas disciplinas accepimus iustæ liberalitatis. Pulchrum est igitur bene uelle: & eo largiri consilio: ut prodis: non ut noceas. Nam si luxurioso ad luxuriæ effusionem: adultero ad mercedem adulterii largiendum putes: non est beneficentia ista ubi nulla est beniuolentia. Officere enim istud est: non prodesse alteri: si largiatis ei qui cõ

Tullius li. i.
quæ admodum
ex bñficientia
que iusticie
coniuncta est
officia maneat.
2. Cor. 9. b.
1. Cor. 9. c.

spiret aduersus patriam: qui congregare cupiat:
tuo sumptu perditos: qui impugnent ecclesiam:
Non est hæc probabilis liberalitas: si adiuues
eum qui aduersus viduam & pupillos graui de
cernit iurgio: aut vi aliq̄ possessiones eorum eri
pere conatur. Non probatur largitas: si quod
alteri largitur: alteri quis extorqueat: si iniuste
querat: & iuste dispensandum putet: nisi forte ut
ille Zachæus: reddas quadruplum prius ei quæ
fraudaueris: & gentilitatis vitia fidei studio &
credentis operatione compenses. Fundamentum
igitur habeat liberalitas tua. Hoc primum qua
rit: ut cum fide conferas: fraudem non facias
oblatis: ne dicas te plus conferre & minus con
feras. Quid enim opus est dicere: Fraus pmissi est:
in tua potestate est largiri quod velis. Fraus fun
damentum soluit: & opus corrui. Nunquid Pe
trus ita indignatione efferbuit: ut Annaniã ex
tingui uellet: uel uxorem eius: Sed exemplo eorū
noluit perire coeteros. Nec illa perfecta est libe
ralitas: si iactantiæ causa magis q̄ misericordiæ
largiatis. Affectus tuus nomen imponit operi
tuo. Quomodo a te proficiscitur: sic æstimatur
Vides q̄ moralem iudicem habeas: Te consulit:
quomodo opus tuum suscipiat: mentem tuam
prius interrogat. Nesciat inquit sinistra tua
quid faciat dextera tua. Non de corpore loquitur
sed etiam vnanimus tuus: frater tuus quid fa
cis nesciat: ne dum hic mercedem quæris iactan
tiæ: illic remunerationis fructum amittas. Per
fecta autem est liberalitas: ubi silentio quis te
git opus suum & necessitatibus singulorum oc
culte subuenit: quem laudat os pauperis: & nō
labia sua. ■ Deinde perfecta liberalitas fide:
causa: loco: tempore commendatur: ut primum

Mat. 6. 3.

Mat. 6. 3.

operis circa domesticos fidei. Grandis culpa: si
 sciente te fidelis ægeat: si scias eum sine sumptu
 esse: fame laborare: erumnam perpeti: qui pre-
 sertim ægere erubescat: si in causam ceciderit:
 aut captiuitatis suorum: aut calumniæ: & non
 adiuues: si sit in carcere: & poenis & suppliciis
 propter debitum aliqd' iustus excrucietur. Nam
 & si omnibus debetur misericordia: tñ iusto ampli-
 si tempore afflictionis sue nihil a te impetret: si te-
 pore periculi quo rapitur ad mortem: plus apud
 te pecunia tua ualeat: q̄ vita moritari. De quo pul-
 chre Iob dixit. Benedictio perituri in me ueniebat
 Personarum quidem deus acceptor non est: quia
 nouit omnia. Nos autem oībus quidē debemus
 misericordiam. Sed quia pleriqz fraude eā querūt
 & fingunt erumnā: ideo ubi causa manifestatur:
 psona cognoscitur: tempus urget: largius se debet
 profundere misericordia. Non enim auarus dñs
 est: ut plurimum querat. Beatus quidem qui di-
 mittit omnia: & sequitur eum. Sed & ille bñs ē:
 qui qd' habet ex affectu facit. Deniqz duo x̄ra vi-
 duæ illius diuitum muneribus pretulit: quia
 totum illa quod habuit contulit. Illi autem ex
 abundantia ptem exiguam contulerunt. Affectus
 igitur diuitem collationem aut pauperem facit: &
 p̄cium rebus imponit. Ceteræ deus non vult si-
 mul effundi opes: sed dispensari: nisi forte vt
 Helisæus qui boues suos occidit: & pauit paupe-
 res ex eo quod habuit: ut nulla cura teneretur do-
 mesticæ: sed relictis omnibus in disciplinā se p̄-
 pheticam daret. Est etiam illa probanda libe-
 ralitas: ut proximos seminis tui non despici-
 as: si ægere cognoscas. Melius est enim ut ipse
 subuenias iuis: quibus pudor est ab alijs samp-
 tum deposcere: aut alicui postulare subsidiū.

Iob. 29. c.

d. 3. o. 1

Lu. 21. a.

3. Re. 19. b.

3. 9. o. 1

28
necessitati: non tamen vt illi ditiores eo fieri velint:
quod tu posses conferre in opibus. Causa enim
præstat: non grā. Neque enim propterea te domo
dicasti: vt tuos diuites facias: sed ut uitam tibi p
petuam fructu boni operis acquiras: & precio mi
serationis pctā redimas tua. Putant se parū posse
re: precium tuū querunt: vitæ tuæ fructū adime
re contendunt. Et accusat q̄ eum diuitē non fece
ris: cum te ille velit æternæ uitæ fraudare mercede.
Consilium præmisimus: auctoritatē petamus.
Prīmū igitur neminē debet pudere: si ex diuite pau
per fiat: dum largitur pauperi: quia xp̄us pauper fa
ctus est cum diues esset: ut nos sua inopia ditaret.
Dedit regulam quam sequamur: ut bona ratio sit
exinaniti primoniū: si quis pauperū famē reppul
lit: inopiam subleuauit. Vnde & consilium ī hoc
do. Apostolus dicit. Hoc enim vobis utile est ut ch̄
stum imitemini. Consilium bonis datur: correptio
errātes coerctet. Deniq; quasi bonis dicit. Qui non
tantum facere sed & uelle cœpistis ab anno præteri
to. Perfectorum utrūq; non pars. Itaq; docet: & li
beralitatē sine beniuolētia: & beniuolentiā sine li
beralitate non esse perfectam. Vnde ad perfectum
hortatur dicens. Nunc ergo & facere cōsumate:
vt quēadmodum prōpta est in vobis voluntas faci
endi: ita sit & perficiendi ex eo quod habetis. Si eī
voluntas prompta est: secundum id quod habet
accepta est: non secundum id quod non habet. Nō
enim ut aliis refectio sit: vobis autē angustia: sed
ex æq̄litate in hoc tempore vitā abundantia sit ad
illorum inopiā: ut & illorum abundantia sit ad
vestram inopiam: ut fiat equalitas sicut scriptū
est. Qui multum: non abundauit: & qui modicū
non minorauit. Aduertimus quēadmodum & be
niuolentiā: & liberalitatē: & modum cōprehēdit:

2. Co. 8. b.

2. Co. 8. c.

& fructum atq; personas. Ideo modum quia im-
 perfectis dabit consilium. Non enim patiuntur an-
 gustias nisi imperfecti. Sed & si quis ecclesiam no-
 lens grauari in sacerdotio aliquo constitutus:
 aut ministerio: non totū quod habet conferat:
 sed operetur cum honestate quantū officio sa-
 tis est: non mihi imperfectus uideatur. Et puto
 q̄ hic angustiam non animi sed rei familiaris di-
 xerit. De personis autem puto dictū: ut vr̄a abū-
 dantia sit ad illorum inopiam: & illorū abūdan-
 tia ad vr̄am inopiam: id est: ut populi abundantia
 sit bonę operationis ad illorum subleuandā alē-
 di inopiam: & illorū abundantia spiritalis adiu-
 uet in plābe inopiā meriti spiritalis: & cōferat ei
 grām. Vnde exemplū optimum posuit. Qui mul-
 tum: non abundauit: & qui modicū non minuit.
 Bene hortatur ad officium misericordiæ oēs hoīes
 istud exemplum: qm̄ & qui plurimum auri pos-
 sidet non abundat: quia nihil est quicquid in hoc
 sæculo est: & qui exiguū habet non minuit: quia
 nihil est quod amittit. Res sine dispendio est: quā
 tota dispendiū est. Est etiam sic intellectus bonus.
 Qui plurimū habet: & qui non donat: nō abūdat:
 quia quantū uis acquirat: eget semper qui plus cō-
 cupiscit. Et qui exiguū habet: nō minuit quia ml-
 tum est quod pauperē pascit. Similiter ergo & ille
 pauper qui confert spiritalia pro pecuniariis: & si
 plurimum habeat gratiæ: non abundat. Nō enī
 onerat grā: sed alleuat mentē. Sed etiam sic potest
 intelligi. Non abundas o homo. Quantū est enī
 quod accepisti: & si tibi multum est: Iohannes q̄
 nemo maior est inter natos mulierū: inferior tn
 erat eo q̄ minor est in regno coelorū. Pōt & sic in-
 telligi. Non abundat dei grā corporaliter: quia
 spiritalis est. Quis eius pōt aut magnitudinem

Luce. 7. v.

aut latitudinē comprehendere quā non videt: Fi-
des si fuerit sicut granū sinapis: montes transfer-
re pōt: & non tibi datur ultra granū sinapis. Si
in te abundet gratia: est verēdum ne mens tua
tanto munere incipiat extolli: quia multi sunt
qui ab altitudine cordis sui grauius corruunt:
q̄ si nullā habuissent dei gratiam. Et qui parum
habet: non minuit quia non est corporeū ut diui-
datur: & quod parū uidetur habenti: plurimum
est cui nihil deest. Consideranda etiam in largiē-
do etas atq; debilitas: nōnunq̄ etiam uerecūdia:
quæ ingenuos prodit natales: ut senibus plus lat-
gratis: qui sibi labore iam non queunt uictū qua-
tere. Similiter & debilitas corporis: & hæc iuuan-
da promptius. Tum si quis ex diuitiis cecidit iuge-
statē: & maxime si non uitio suo: sed aut latrocini-
is: aut proscriptione: aut calūniis quæ habebat
amisit. Sed forte dicat aliquis. Cecus vno loco
sedet & præteritur: & iuuenis validus frequēter
accipit. Verū est: quia obripit propter importuni-
tatē. Non est illud iudicii: sed tēdii. Nam & dñs
ait in euangelio: de eo qui iam clauserat ostium
suum. Si quis ostiū eius procacius pulset: quia
surgit & dat illi propter importunitatē. **Ca. xxxi.**

P Vlchrū quoq; est: propensiorē eius habe-
ri rationē: qui tibi aut beneficiū aliqd'
aut munus contulit: si ipse in necessitatē incidit.
Quid enim tam contra officiū: q̄ nō reddere qd'
acceperis? Nec mensura pari sed vberiore reddē-
dum arbitror: & usum pensandum beneficii: ut
tanto subuenias: q̄nto eius erūnam repellas. Et
enim superiorē non esse in referendo q̄ in con-
ferendo beneficio: hoc est: minorē esse: qm̄ qui
prior contulit: tempore superior est: humanita-
te prior. Vnde imitanda nobis est in hoc quoq;

natura terrarū: que susceptū semē multiplicatio-
 ri solet numero reddere q̄ acceperit. Ideo est tibi
 scriptum. Sicut agricultura est homo insipiens: et
 tanq̄ uinea homo egens sensu. Si reliqueris eum:
 desolabitur. Sicut agricultura ergo etiam sapiens:
 ut tanq̄ foenerata sibi maiore mensura semina su-
 scepta restituat. Terra ergo aut spontaneos fruct⁹
 germinat: aut creditos uberiore cumulo refūdīt
 ac reddit. Vtrūq; debes quodā hereditario usu
 parentis: ne relinquas sicut infecundus ager. Esto
 tamē ut aliquis excusare possit q̄ non dederit: quō
 excusare pōt q̄ non reddiderit: Non dare cuiq; vix
 licet: non reddere vero non licet. Ideo pulchre Salo-
 mon ait. Si sederis coenare ad mēlā potētis: sapien⁹ in-
 tellige eā quā opponuntur tibi: & mute manū tuam:
 sciens q̄ oportet te talia preparare. Si autē insatiabilis
 es: noli concupiscere escas eius. Hęc enī obtinēt uitā
 saluam: quā non imitari cupientes: Inīas scripsimus.
 Conferre grām: bonum est: at qui referre nescit du-
 rissimus. Humanitatis exemplum: ipsa terra sugge-
 rit. Spōtaneos fructus ministrat quos non seueris:
 multiplicatū quoq; reddit quod accepit. Negare ti-
 bi pecuniam numeratā non licet: quomodo licet ac-
 ceptam non referre gratiam? In Prouerbus quoq;
 habes: q̄ ita plurimum redhibitio ista grē apud de-
 um consuevit valere: ut etiam in die ruine inueni-
 at grām: q̄n p̄nt prepōderare peccata. Et quid alius
 utar exemplis: cum dñs ipse remunerationē vberio-
 rem sanctorum meritis in euangelio polliceatur:
 atq; exhortetur vt operemur bonum opus dicens.
 Dimittite: & dimittetur uobis: date: & dabitur vo-
 bis: mensurā bonam: cōmotā: supereffluentē da-
 bunt in sinum vrm. Itaq; & illud cōuiuū salomo-
 nis: non de cibis sed de operibus est bonis. Quo eī
 melius epulantur animi q̄ bonis factis. Aut quid

Pro. 23. a.

Luce. 6. f.

aliud tam facile potest iustorū explere mentes: q̄
boni operis conscia? Qui autē iocundior cibus: q̄
facere uoluntatē dei? Quē cibum sibi solum dñs
abundare memorabat: sicut scriptum est in euā
gelio: Meus cibus est: ut faciā uolūtātē patris mei
qui est coelo. Hoc cibo delectemur: de quo ait pro
pheta. Delectare in dño. Hoc cibo delectantur q̄
superiores delectationes mirabili ingenio cōprehē
derunt: qui p̄nt scire: qualis sit illa mūda & intel
ligibilis mentis delectatio. Edamus ergo panes sa
pientie: & saturemur in uerbo dei: quia nō in so
lo pane sed in omni uerbo dei uita est hoīs facti ad
imaginē dei. De poculo uero satis expresse dicit sā
ctus Iob. Sicut terra expectans pluuiā: sic & isti ser
mones meos.

Capitulum. xxxii.

Plurimum est ergo ut diuinarū scripturarū
humescamus alloquio: & quasi ros sic in nos dei
verba descendant. Cum igitur federis ad illā mē
sam potentis: intellige quis sit iste potens: & in pa
radiso delectationis positus: atq; in cōuiuio sapi
entiae collocatus: considera quā opponuntur ti
bi. Scriptura diuina: cōuiuū sapientie est: singu
li libri: singula sunt fercula. Intellige prius quā
habeantur in ferculis dapes: & tunc mitte manū:
ut ea quā legis uel quā accipis a dño deo tuo: ope
ribus exequaris: & collatā in te grām officis rep
sentes: ut Petrus & Paulus: qui euangelicando
uicē q̄ndam largitori numeris reddiderunt: ut
possint singuli dicere. Grā autē dei sū id quod sū:
& grā eius in me egena non fuit: sed abundātius
illis omībus laboraui. Alius ergo fructū accepti
beneficū: ut aurū auro: argentū argento repedit:
alius laborem: alius haud scio an etiam locuple
tius solum restituit affectū. Quid enī si reddē
di nulla facultas suppetit? In beneficio reddē

Iob. 4. e.

Ps. 36. a.

Deu. 8. a.

Iob. 29. d.

1. Co. 15. b.

do plus animus q̄ census operatur: magisq; pre-
 ponderat beniuolentia: q̄ possibilitas referendi
 muneris. Grata enim in eo ipso quod habet refer-
 tur: Magna igitur beniuolentia: quæ etiã si nihil
 conferat plus exhibet: & cū in p̄monio nihil ha-
 beat: largitur pluribus: idq; facit sine villo sui di-
 spendio: & lucro oīm. Et ideo præstat beniuolētia
 supra ipsam liberalitatē. Dittior hæc moribus: q̄
 illa muneribus. Plures enī sunt qui indigēt bene-
 ficio: q̄ qui abundant. Est autē beniuolentia cō-
 iuncta liberalitati: a qua ip̄a liberalitas proficisci-
 tur: cū largitatis affectū sequitur largiendi vsus.
 Est separata atq; discreta. Vbi enī deest liberalitas:
 beniuolentia manet cōmunis quædā parens oīm:
 quæ amicitia cōnectit & copulat: in cōsiliis fidel:
 in prosperis læta: in tristibus moesta: vt vnusquis-
 q; beniuolentis se magis q̄ sapientis credat consi-
 lio: vt Dauid cū esset prudentior: Ionathā tamē
 iunioris consiliis acquiescebat. Tolle ex vsu hoīz
 beniuolentiam: tanq̄ solē e mūdo tuleris: ita erit
 quia sine eā vsus hominū esse non pōt: ut pere-
 grinanti monstrare viam: reuocare errantē: de-
 ferre hospiciū. Non igitur mediocris virtus: de
 qua sibi plaudebat Iob dicens: Foris autē non ha-
 bitabat hospes: ianua mea omni venienti pate-
 bat. A quā de aqua profluenti dare: lumē de lu-
 mine accendere: beniuolentia est. Itaq; in his ē
 omnibus tanq̄ fons aquæ reficiens sitientē: tan-
 q̄ lumē q̄ etiam in aliis luceat: nec illis desit: q̄
 de suo lumine aliis lumē accenderint. Est etiam
 illa beniuolentię liberalitas: ut si quod habes de-
 bitoris chirographum: sciens restituas: nihil
 a debitore cōsecutus debiti. Quod exemplo sui fa-
 cere nos debere. Iob sanctus admonet. Nā qui ha-
 bet: non mutuatur: qui non habet: nō liberat. /

Iob. 31. v.

syngraphū. Quid igitur etiam si ipse nō exigas: aua-
ris hereditibus reseruas: quod potes cū beniuolentia
laude sine damno pecuniæ representare? Atq; ut ple-
nius discutiamus: beniuolentia a domesticis primū
profecta personis: idē: a filiis: parentibus: fratribus:
per cōiunctionum gradus in ciuitatū peruenitā-
bitam: & de paradiso egressa mūdum repleuit. De-
niq; cum in viro & foemina beniuolentem deus
posuisset affectum: dixit. Erunt ambo in vna car-
ne: & in vno spū. Vnde se Eua serpenti credidit: q̄
niam quæ beniuolentiā acceperat: esse malivolenti-
tiam non opinabatur. **Capitulū. xxxiii.**

A Vgetur beniuolentia cōitu ecclesie fidei cō-
sortio: initiandi societate: percipiende græ
necessitudinē: mysteriorū cōione. Hæc enī appella-
tiones necessitudinū: reuerentiā siltorū: auctorita-
tē & pietatē patrum: germanitatē fratrum: sibi ue-
dicant. Multū igitur ad cumulandam spectat be-
niuolentiā necessitudo græ. Adiuuant etiā pari-
um studia virtutū. Siquidē beniuolentiā etiā mo-
rum facit similitudinē. Deniq; Ionathas filius re-
gis imitabatur sancti Dauid mansuetudinē: propter
quod diligebat eum. Vnde & illud. Cū sancto sc̄s
eris: nō solū ad cōuersationē: sed etiā ad beniuolē-
tiam deriuandum uidetur. Nam utiq; & filii Noc
simul habitabant: & nō erat in his morū concot-
dia. Habitabant etiā in domo pr̄s Esau & Iacob:
sed discrepabant. Non enim erat beniuolentia int̄
eos: quæ sibi præferret alterū: sed magis cōtentio: quæ
præriperet benedictionē. Nam cum alter prædurus:
alter mansuetus esset: inter dispares mores: & studia
cōpugnantia: beniuolētia esse non poterat. Adde:
quia sanctus Iacob paternę degenere domus vir-
tuti præferre non poterat. Nichil autē tā consociabi-
le: q̄ cum equitate iusticia: quæ velut cōparē & so-

etiam beniuolentia: ut eos quos pares nobis credimus diligamus. Habet autem in se beniuolentia etiam fortitudinem. Nam cum amicitia ex beniuolentia fonte procedat: non dubitat pro amico gratia uite sustinere pericula. Et si mala mihi: inquit: tenebit: per illum fastideo. **Capitulum xxxiiii.**

Pro. 27. a.

Beniuolentia etiam gladium iracundie extorquere consuevit. Beniuolentia facit ut amici uulnera uilia magis quam uoluntaria iniuriam oleula sint. Beniuolentia facit ut unus fiat ex pluribus: quoniam & si plures amici sint: unus fiant. In quibus unus spiritus & una sententia est. Simul aduertimus etiam correptiones in amicitia gratas esse: que aculeo habent: dolores non habent. Copugnam enim censoris sermonibus: sed beniuolentia decetiamur sedulitate. Ad summam non omnibus eadem semper officia debentur: nec personarum semper: sed plerumque causarum & temporum prelationes sunt: ut in cunctis quis interdum magis quam fratri adiuuerit. Quoniam et Salomon dicit: Melior est uicinus in proximo: quam frater longe habitans. Et ideo plerumque amici se beniuolentiam quisque committit: quam fratri necessitudinem. Tantum ualeat beniuolentia: ut plerumque pignora uincat nature. **Capitulum xxxv.**

2. ii. d. 4. ibid. b.

Satis copiose iusticie loco honesti naturam & uim tractauimus. Nunc de fortitudine tractemus: que uelut excelsior ceteris: diuiditur in res bellicas & domesticas. Sed bellicarum rerum studium a nostro officio iam alienum uidetur: quia animi magis quam corporis officio intendimus: nec ad arma iam spectat usus noster: sed ad pacis negocia. Maiores autem nostri: ut Iesus naue: Hieroboal: Sanson: Dauid: summam rebus quoque bellicis retulere gloriam. Est itaque fortitudo uelut excelsior ceteris: sed nunquam incommittata uirtus. Non enim seipsam committit li-

75
bi: alioqui fortitudo sine iusticia: iniquitatis ma-
teria est. Quo enim ualidior est: eo promptior est: ut
inferiore deprimat: cum in ipsis rebus bellicis: iusta
bella an iniusta sint: spectandum putetur. Nun-
quam dauid nisi iacessitus bellum intulit. Itaque pru-
dentia fortitudinis comitem habuit in prelio. Na-
& aduersus Goliath immanem mole corporis viru:
singulari certamine dimicaturus: arma qui-
bus oneraretur respuit. Virtus enim suis la-
ceris magis quam alienis integumentis inuitur.
Deinde eminus quo grauius feriret: actu lapidis
hostem interemit. postea nunquam nisi consulto deo
bellum adorsus est. Ideo in omnibus victor preli-
is: usque ad summam senectam manu promptus: bello
aduersum titanam suscepto: ferocibus bellator mi-
scbatur agminibus: gloriae cupidus: incuriosus
salutis. Sed non haec sola preclara fortitudo est: sed
etiam illorum gloriosam fortitudinem accipimus:
qui per fidem magnitudine animi obstruxerunt
leonum ora: extinxerunt virtutem ignis: effuga-
runt aciem gladii: conualuerunt de infirmitate
fortes: qui non comitatu & legionibus succincti:
communem cum multis uictoriam: sed nuda uirtute ad
singularem de perfidis retulerunt triumphum. Quod
insuperabilis Daniel: qui circa latera sua rugie-
tes non expauit leones. Fremebant bestiae & ille

Epulabatur. **Capitulum xxxvi.**
Onigitur in uiribus corporis & lacertis
tantummodo fortitudinis gloria est: sed magis in
uirtute animi. Neque in inferenda sed de pellenda
iniuria lex uirtutis est. Qui enim non repellit a so-
cio iniuriam si potest: tamen in uicio est: quam ille qui facit.
Vnde sanctus moyses hinc prius orsus est tentamen-
ta bellicae fortitudinis. Nam cum uidisset haebreus
ab egyptio iniuriam accipientem defendit: ita ut

Heb. ii. g.

1. abndi

Exo. 2. b.

ægyptiū sterneret: atq; in arena absconderet.
 Salomon quoq; ait: Eripe eum qui ducitur ad
 mortem. Vnde igitur hoc: uel Tullius: uel etia;
 Panetius: aut ipse Aristoteles transfulerit ap-
 tum est satis: q̄ q̄ etiam his duobus antiquior
 dixerit Iob: Saluū feci pauperē de manu potē-
 tis: & pupillū cui adiutor non erat: adiuui. Be-
 nedictio perituri in me ueniebat. Nonne hic
 fortissimus: qui tam fortiter pertulit impetus
 diaboli: & uicit eū uirtute mentis suæ: Neq;
 uero de eius dubitandum fortitudine: cui dicit
 dñs: Accinge sicut uir lumbos tuos: suscipe alti-
 tudinē & uirtutē: omnē autē iniuriōsū hū-
 liato. Apostolus quoq; ait: Habetis fortissima
 consolationē. Est ergo fortis qui se in dolore ali-
 quo consolatur. Et reuera iure ea fortitudo voca-
 tur: quādo vnusquisq; seipsum uincit: iram con-
 tinet: nullis illecebris emollitur atq; inflectitur:
 non aduersis perturbatur: non extollitur secun-
 dis: & quasi uento quodā uariatū rerū circūfer-
 tur mutatione. Quid autē excelsius & magni-
 ficentius: q̄ exercere mentē: afficere carnē & in-
 seruitutē redigere: ut obediat imperio: cōsiliis
 obtemperet: ut in aduēdis laboribus impigre
 exequatur propositum animi ac uoluntatem?
 Hæc igitur prima uis fortitudinis: qm̄ in duo-
 bus generibus fortitudo spectatur animi. Prio
 ut externa corporis pro minimis habeat: & q̄ si
 superflua despicienda magis q̄ expetenda du-
 cat. Secundo: ut ea quæ summa sunt: oēsq; res
 in quibus honestas & illud decorū preponen-
 dum cernitur: præclara animi intentione vsq;
 ad effectum persequatur. Quid enī tā præclarū:
 q̄ ut ita animū tuum informes: ut neq; diuiti-
 as: neq; uoluptates: neq; honores in maximis

Pro. 24. 2.

Iob. 29. b.

Iob. 4. o. 2.

Heb. 6. o.

constituas: neq; in his studiū omne conteras.
Quod cum ita affectus aīo fueris: necesse est ut
illud honestū ac decorū præponendū putes:
dliq; mentē ita intendas tuā: ut quicquid acci-
derit quo frangi animi solent: aut primoni
amissio: aut honoris iminutio: aut intrectatio
infidelium: quasi superior nō sentias. Deinde
ut te salutis ipsius pericula pro iusticia suscepta
non moueant. Hęc uera fortitudo est: quā ha-
bet christi athleta: qui nisi legitime certauerit
non coronatur. An mediocere tibi videtur præ-
ceptum fortitudinis: Tribulatio patientiā ope-
ratur: patientia probationē: probatio uero spē.
Vide quot certamina: & vna corona. Quod præ-
ceptum nō dat: nisi qui est confortatus in christo
lesu: cuius caro requiē non habebat: afflictio un-
diq; foris pugnæ: intus timores. Et quāuis in peti-
cutis: in laboribus plurimis: in carceribus in-
mortibus positus: animo tamen non frangeba-
tur: sed preliabatur a deo ut potentior suis fieret
infirmis. Itaq; considera quē admodū eos
qui ad officia ecclesiæ accedunt: despicientiam
rerum humanarū habere deceat. Si ergo mortui
estis cum xpō ab elementis huius mundi: Quid
adhuc velut uiuentes de hoc mundo decernit?
Ne tetigeritis: ne attaminaueritis: ne gustau-
eritis: quæ sunt oīa ad corruptelā ipso usū. Et i-
fra. Si ergo consurrexistis cū xpō: quæ sursum
sunt quærite. Et iterum: Mortificate ergo mēbra
vra: quæ sunt super terram. Et hæc quidē adhuc
omnibus fidelibus. Tibi autē fili contemptū diui-
tiarum: prophana rum quoq; & aniliū fabula-
rū suadet declinationē: nihil permittens nisi qd
te exerceat ad pietatē: quia corporalis exercitatio
nulli rei vsui est: pietas autē ad omnia utilis. Ex

1. 4. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. Ro. 5. 2.

1. 1. 1. 1. 1. 1.
2. Co. ii. e.

Col. 2. d.

Col. 3. a.

2. Ti. 4. b.

erreat ergo te pietas ad iusticiã: continentia ad
 mansuetudinẽ vt fugias iuuenilia opera: cõfirma-
 tus & radicatus in gratia: bonum fidei subeas cet-
 tamen: non te implicet negociis secularibus: qm̃
 deo militas. Et teni si is qui imperatori militat. a
 susceptionibus litũ: actu negotiorũ forensiũ: uẽ-
 ditione mercũ prohibetur humanis legibus: q̃
 to magis qui fidei exercet miliciã: ab omni vñ ne-
 gociationis abstinere debet: agellali sui cõfenciõ
 fructibus si habet si non habet: stipendiorũ suo-
 rum fructu. Siquidẽ bonus festus est: qui dicit: iu-
 uenis sui & senis: & non uidi iustũ delictum:
 nec semẽ eius quarens panem. Ea est enĩ tran-
 quillitas animi & temperentia: quã neq; studio
 acquirendi afficitur: neq; egestatis mentu angit.

ps. 36. e.

Est etiam quã dicitur **Cap. xxxvii.**
 vacuitas animi ab angoribus: ut neq; i
 dolotibus molliores simus: neq; in prosperis e-
 latiores. Q̃ sibi qui ad capeſcendam rẽpublicã
 abhortantur aliquos: hæc præcepta dant: q̃nto
 magis nos qui ad officiũ ecclesiã vocamur: ta-
 lia debemus agere quã placeant deo: ut & præ-
 tendat in nobis uirtus christi: & ita simus proba-
 ti nro imperatori: vt membra nra arma iusticie
 sint: arma non carnalia in quibus peccatum re-
 gnet: sed arma fortia deo: quibus peccatũ destru-
 atur. Moriatur cato nra: vt in ea ois culpa mo-
 riatur: & quasi ex mortuis viuentes: nouis re-
 surgamus operibus ac moribus. Hec sunt ple-
 na honesti & decorii officii stipẽdia fortitudis:
 Sed quia in omnibus quã agimus: non solum
 quid honestum: sed etiã quid possibile sit quã-
 ritibus: ne fortẽ aggrediamur aliquid quod nõ
 possumus exequi: unde nos tempore persecutio-
 nis de ciuitate in ciuitatẽ cedere: imo ut ipso

18
verbo utat: fugere vult dñs: ne temere aliq̄s
dum martyrii desiderat gloriam: offerat se pericu-
lis: quæ fortasse caro infirmior aut remissior ani-
mus ferre ac tollerare non queat. **Cap. xxxviii.**

N Excursus propter ignaviã cedere quis
ac deserere fidẽ debet: metu perituli.
Qua grã præparandus est animus: exercenda
mens: stabiliendã ad constantiã: ut nullis per-
turbari animus possit terroribus: nullis frangi
molestiis: nullis suppliciis cedere. Que difficile
quidẽ sustinentur. Sed quia omnia supplicia gra-
uiorũ suppliciorum vincuntur formidine. Ideo
si consilio firmes animũ tuum: nec a ratione di-
scedendum putes: & proponas diuini iudicii me-
tum: perpetui supplicii tormenta: potes animi
subire tolerantia. Hoc igitur diligentia est: vt
quis se ita comparet. Illud ingenii: si quis pot̄
vigore mentis præuidere que futura sunt: &
tanq̄ ante oculos locare: quid possit accidere:
& quid agere debeat: si ita acciderit definire:
interdũ duo & tria simul voluere: aĩoq; cõiun-
at: aut singula aut cõiuncta accidere posse: et
aut singulis aut cõiunctis disponere actus q̄s
intelligat profuturos. Fortis est uiri: nõ dissi-
mulare cum aliquid imminet: sed præterdere
& tanq̄ explorare de specula quadã mentis: et
obuiare cogitatione prouida rebus futaris: ne
forte dicat postea: Ideo ista incidi quia non arbi-
trabat posse euenire. Deniq; nisi explorẽtur ad-
uersa: cito occupant: Vt in bello improuisus ho-
stis vix sustinetur: & si imparatos inueniat faci-
le opprimit: ita animũ mala inexplorata plus
frangunt. In his ergo duobus illa est animi ex-
cellentia: vt primum animus tuus bonis exerci-
tatus cogitationibus: mũdo corde: quod verũ

& honestū est videat. Beati enim mundo corde: quā
 ipsi etiam deū videbunt: atque id quod honestum
 est solum bonū iudicet. Deinde nullis perturbe-
 tur occupationibus: nullis cupiditatibus fluctu-
 et. Neque vero id quisquē facile facit. Quid enim tam
 difficile: quā despiciere tanquā ex arce aliqua sapientie
 opes: aliaque omnia: quæ plerisque videntur magna
 & preclsa? Deinde ut iudicium tuū stabilitatione
 confirmes: & quæ iudicaueris leuia tanquā nihil
 profutura cōtendas. Deinde ut si quid accident
 aduersi: idque graue & acerbam patietur: ita feras:
 ut nihil preter naturā accidisse putes: cū legeris:
 Nudus sum natus: nudus exibo: que dñs dedit
 dñs abstulit: & utique & filios amiserat & facilita-
 tes: seruesque in omnibus personam sapientis et
 iusti: sicut ille seruauit qui ait. Sicut dño placuit:
 ita factum est. Sit nomen dñi benedictum. Et in-
 fra. Sicut vnā insipientiū mulierū locuta est. Si
 bona suscepimus de manu dñi: que mala sunt
 non sustinebimus. **Capitalum. xxxix.**

Mat. 9. a.

Iob. 1. v.

Iob. 2. c.

Non est igitur mediocris nec discretata a ca-
 teris animi fortitudo: quæ bellū cum vir-
 tutibus gerat: sed quæ sola defendat ornamenta
 uirtutum omnium: & iudicia custodiat: & que
 inexpiabili prelio aduersus omnia uitia decernat.
 inuicta ad labores: fortis ad pericula: rigidior ad-
 uersus uoluptates: dura aduersus illecebras: qui-
 bus autem deferre nesciat: nec (ut dicitur) aue di-
 cat: pecuniam negligat: auariciam fugiat tanquā
 labem quādam quæ uirtutē effeminet. Nihil enim
 tam contrariū fortitudini: quā lucro uinci. Frequen-
 ter pallis hostibus: inclinata in fugā aduersario-
 rum acie: dū exuuiis caesorum capitur preliatorum
 ter ipsos quos strauit miserandus occubuit: et
 triumphis suis delecte legiones dū spoliis occu-

Iob. 1. v.

Iob. 2. c.

Iob. 2. c.

91

1. 2. 1530

pantur: hostem in se reuocarunt qui fugerat. Fortitudo igitur tam immanem pestem repellat & prote-
 rat: nec tentetur cupiditatibus: nec frangatur metu:
 quia virtus sibi constat: vt fortiter omnia persequa-
 tur vitia: tanq̄. virtutis venena: iracundiam velut qui-
 busdam propulset armis: quæ tollat consilium: &
 tanq̄. agridudinem. Gloria quoq; caueat appetenti-
 am: quæ frequenter nocuit immoderatus appetita
 semper autem vsurpata. Quid horum sancto Iob: vel
 in virtute defuit: vel in vitio obreplit? Quo modo
 laborem agridudinis: frigoris: famis: pertulit? Quo
 modo despexit periculum salutis? Nunquid rapi-
 nis duntie coaceruata: de quibus tanta inopibus
 affluebant? Nunquid auaricia: census: aut volup-
 tatis studia cupiditatesq; exaltauit. Nunquid triu-
 regim inuitiosa contentio: vel seruatorum contumelia
 iniuria excussit? Nunquid gloria sicut leuæ extulit
 qui imprecabatur graui sibi: si unq̄. vel non volu-
fariam exlauerit culpā: vel reueritus esset multitu-
dinem plebis: quo minus annūciaret eam in cōspe-
ctu omnium? Neq; enim cōsentaneæ sunt vitis
 virtutes: sed sibi constant. Quis igitur tam fortis
 q̄. sanctus Iob? Cui secundus adiudicari pot̄: qui
 patrem vix repperit. **Capitulum. XL.**

1. 1. 101

1. 1. 101

Sed fortasse aliquos bellica defixos gloria
 tenet: vt putent solā esse prætalem forti-
 tudinem: & ideo me ad ista deflexisse: quia illa
 nr̄is deforet. Quis fortis Iesus naue vt vno prælio
 quinque reges captos sterneret cum populis suis?
 Deinde cum aduersū gabaonitas surgeret præli-
 um: & vereretur ne nox impediret victoriam ma-
 gnitudine mentis & fidei clamauit. Stet sol: & ste-
 tit sol: donec victoria cōsummaretur. Gedeon
 in trecentis viris de ingenti populo & acerbo ho-
 ste reuexit triumphum. Ionathas adolescens

Iosue. 10. c.

Iudic. 7. f.

1. Re. 14. b.

Handwritten scribbles at the bottom right of the page.

virtutem fecit in magno prelio. Quid de macha
 bæis loquat? Sed prius de populo dicā patrum:
 qui cum essent parati ad repugnandum pro tē
 plo dei: & pro legitimis suis: dolo hostium die
 lacessiti sabbati: maluerunt vulneribus offerre
 nuda corpora q̄ repugnare: ne violarent sabbā
 tum: Itaq; omnes leti se obtulerunt morti. Sed
 machabæi considerantes q̄ hoc exemplo gens
 omnis posset perire: sabbato etiam cum ipsi in bel
 lum prouocarentur: viti sunt innocentia necē fra
 trum suorum: Vnde postea stimulatus rex Anthi
 ochus: cū bellum accenderet per duces suos Lyfiā:
 Nicanorē. Gorgiam: ita cū orientalibus suis & af
 syriis attritus est copiis: vt quadraginta & octo
 milia in medio campi a tribus milibus prosterne
 rentur. Virtutē ducis Iudæ machabæi de vno eius
 milite considerate. Namq; Eleazarus cum super
 eminentē ceteris elephantē lothica vestitū regia
 aduerteret: arbitratus quin eo esset rex: cursu cō
 cito in mediū legionis se proripuit: & abiecto cly
 peo vtraq; manū interficiebat bestia: atq; intrauit
 labeam: & subiecto gladio interemit eam. Itaq;
 cadens bestia oppressit. Eleazarū atq; ita mortu
 us est. Quanta igitur virtus animi: primo vt mor
 tē non timeret: deinde vt circumfusis legionibus
 inimicorum: incōfertis raperet hostes: medium
 penetrarēt agmē: & contempta morte ferocior:
 abiecto clypeo: vtraq; manū vulneratā molē be
 stiæ subiret ac sustineret: post intra ipsam succede
 ret: quo pleniori ferret ictu: cuius rama inclus
 magis q̄ oppressus: suo est sepultus triumpho.
 Nec sefellit opinio virū: quis regius sefellerit ha
 bitus. Tanto enim virtutis spectaculo defixi ho
 stes: inermē occupatum incurfare non ausi: post
 casum ruentis bestia: sic trepidauerūt: vt impātes

Machabæi
 1. Macha. 2. c.

1. Macha. 6. f.

1. Macha. 6. f.

1. Macha. 6. f.

Al. Lyfie fili⁹

se omnes vnus virtuti arbitrarentur. Deniq; rex Antiochus: qui cum centum viginti milibus hominum armatus venerat: & cū triginta duobus elephantis: ita vt ab ortu solis per singulas bestias velut montes quidam armorū corusco: tanq̄ lampadibus ardentibus: resulgeret: vnus territus fortitudine pacem rogaret. Itaq; Eleazarus heredē virtutis sue pacem reliquit. Sed hec triūphatorū sint.

Et cum quia fortitudo non solum secundis rebus: sed etiā aduersis probatur: spectemus Iudæ machabæi exitū. Is enim

1. Macha. 6. e.

post victum Nicanorē regis Demetrii ducem: securior aduersus viginti milia exercitus regis: cum nōgentis viris bellum adorsus: volentibus his credere ne multitudine opprimerentur: gloriosam magis mortē: q̄ turpē fugam suavit. Ne crimē inquit nostræ relinquamus gloriæ. Itaq; cōmisso prelio: cum a primo ortu diei in vesp̄am dimicaretur: dextrum cornu: in quo validissimā manū aduertit hostiū: aggressus facile auertit. Sed dū fugientes sequitur: a tergo vulnere locū præbuit. Itaq; gloriosiore triumphis locū mortis inuenit. Quid Ionatham frēm eius artexā: qui cū parua manū aduersus exercitus regis pugnans: desertus a suis & cum duobus tantū relictus reparauit bellū: auertit hostes.

2. Macha. 7. a.

fugitantes suos ad societate reuocauit triūphi. Habes fortitudinē bellicam: in qua nō mediocri honesti ac decori forma est: q̄ mortē seruituti præferat ac turpitudini. Quid aut de martyriū dicam passionibus: Et ne longius vagemur: num minore de superbo rege. Antiocho machabæi pueri reuexerunt triūphū: q̄ parentes proprii. Siquidē illi armati: isti sine armis vixerūt. Stetit inuicta septē pueroꝝ cohors: regis cincta legionibus: defecerūt supplicia: cesserunt tortores: non defecerūt martyres. Alius

coriū capitis exutus: spēm mutauerat: virtutem au-
 xerat. Alius linguam iussus amputandam promere
 respondit. Non solos dñs audit loquentes: qui
 audiebat Moysen tacentem. Plus audit tacitas
 cogitationes tuorum: q̄ uoces omnium. Lingua
 flagellum times: flagellum sanguinis nō times:
 Habet & sanguis uocem suam: quā clamat ad de-
 um: sicut clamauit in Abel. Quid de matre lo-
 quar quæ spectabat læta filiorum quot funera
 tot trophea: & morientium uocibus tanquam
 psallentium cantibus delecta datur: pulcherri-
 mam uentris sui citharam in filiis cernens: & pi-
 etatis harmoniam omni lyra numero dulciore
 Quid de bimulis loquar: qui ante palmam vi-
 ctoriae acceperunt q̄ sensum naturæ. Quid de sã-
 cta Agne: quæ in duarum maximarum rerum
 posita periculo castitatis & salutis: castitatem p-
 textit: salutem cum immortalitate cōmutauit:
 Non prætereamus etiam sanctum Laurentiū
 qui cum videret Sixtum ep̄m suum ad marty-
 rium duci: flere cœpit: non passionem illius sed
 suam remansionem. Itaq; his uerbis appellare
 cœpit. Quo progredieris sine filio pater. Quo
 sacerdos sancte sine diacono properas: Tu nūq̄
 sacrificium sine ministro offerre consueueras:
 Quid in me ergo displicuit pater: Num de ge-
 nerem probasti. Expire certe: utrum idoneum
 ministrum elegeris. Cui commisisti dominici
 sanguinis consecrationem: cui consummandorū
 consortium sacros: huic consortium tui sangui-
 nis negas. Vide ne periclitetur iudicium tuū: dum
 fortitudo laudatur. Abiectio discipuli: detrimē-
 tum est magistri. Quid q̄ illustres & prestātes
 uiri discipulorum certaminibus q̄ suis vincūt
 Deniq; Abraham filium obtulit: Petrus Stepha-

num præmisit. Et tu pater ostende in filio virtu-
tem tuam offer quem erudisti: ut securus iudicii
tui: comitatu nobili peruenias ad coronam. Tunc
Sixtus ait. Non ego te fili derelinquo ac desero:
sed maiora tibi debentur certamina. Nos quasi
senes leuiores pugne cursum recipimus: te qua-
si iuuenem manet gloriosior de tyranno triu-
phus. Mox uenies: flere desiste. post triduum me
sequeris. Inter sacerdotem & leuitam hic medi-
numetus decet: Non erat tuum sub magro vin-
cere: quasi adiutorem queres. Quid consorti-
um passionis meæ expetis: Totam tibi hære-
ditatem eius dimitto. Quid præsentiam meam
requiris: Infirmi discipuli magistrum præce-
dant: fortes sequantur: ut vincant sine magi-
stro: qui iam non indigent magisterio. Sic &
Helias Helisæum reliquit. Tibi ergo commen-
do nostræ virtutis successionem. Talis erat co-
tentio: digna sane: de qua certarent sacerdos
& minister: quis prior pateretur pro christi no-
mine. In fabulis ferunt tragicis: excitatos thea-
tri magnos esse plausus: cum se Pylades Ore-
stæ diceret. Orestes (ut erat) Orestæ se esse asseue-
raret: ille ut pro Oreste necaretur: Orestes ne Pi-
ladæ pro se pateretur necari. Sed illis non licebat
uiuere: q̄ uterq̄ esset parricidii reus: alter qui
fecisset: alter qui adiuuisset. Hic Laurentium
sanctum ad hoc nullus urgebat nisi amor de-
uotionis tamen & ipse post triduum: cum illu-
so tyranno impositus super craticulam exureret.
Assum est inquit: versa & manduca. Ita animi
uirtute vincebat ignis naturam. **Caplm. xlii.**

CAuendum etiam reor: ne dum aliqui
nimia gloriæ ducuntur cupiditate: in-
solentius abutantur prætibus: & plerumq̄ a-

uersos a nobis animos gentilium: in studia perse-
 cutionis excitent atq; inflamment ad iracundiã
 Itaq; ut illi perseverare possint & supplicia vince-
 re: quantos perire faciunt: Prospiciendum etiam:
 ne adulantibus aperiãmus aurem. E molliri eni
 adulatione non solum fortitudinis non esse: sed
 etiam ignauia videtur. **Capitulũ. xliii.**

Quoniam de tribus virtutibus diximus:
 restat ut de quarta virtute dicamus: q
 temperantia ac modestia uocatur: in qua maxi-
 me tranquillitas animi: studium mansuetudis
 moderationis gratia: honestatis cura: decoris cõ-
 sideratio spectatur & quæritur. Ordo igitur qdã
 vitæ nobis tenendus est. vt a verecundia priã q
 dam fundamenta ducantur: quæ socia ac fami-
 liaris est mentis placiditati propter uia fugitã
 ab omni aliena luxu: sobrietatem diligit: honesta-
 tem fouet: decorum illud requirit. Sequatur cõ-
 uersationis electio ut adiungamur probatissi-
 mis quibusq; senioribus. Namq; ut æqualium
 vsus dulcior: ita senum tutior ẽ. qui magisterio
 quodam & ductu vitæ colorat mores adolescen-
 tium: & uelut murice probitatis inficit: Nãq; si
 hi qui sunt ignari locorum: cum solertibus via-
 rum iter adorti gestiunt: quantomagis adole-
 scentes cum senibus debent nouum sibi iter vi-
 tæ aggredi: quo minus errare possint: & a ve-
 ro tramite virtutis deflectere: Nihil enim pul-
 crius quam eosdem & magistros vitæ & testes
 habere. Quærendum est etiam in omni actu: qd
 personis: temporibus conueniat atq; ætatibus qd
 etiam singulorum ingeniis sit accommodum
 Sæpe enim quod alterum decet: alterum non de-
 cet. Aliud iuueni aptum: aliud seni: aliud in-
 periculis: aliud in rebus secundis. Saltauit a te

I. R. 21. D.

arcam domini: Dauid: non saltauit Samuel. Nec ideo ille reprehensus: sed magis iste laudatus. Mutauit vultum coram rege: cui nomen Achis. At hoc si fecisset remota formidine quo minus cognosceretur: nequaquam leuitatis reprehensione carere potuisset. Saul quoque uallatus choro prophetarum. etiam ipse prophetauit: & de solo quasi indigno memoratum est. Et Saul inter prophetas.

I. R. 10. b.

 Nusquisque igitur. **Capitulum. XLIII.** suum ingenium mouerit: & ad id se applicet quod sibi aptum elegerit. Itaque quod sequatur prius consideret. Non solum nouerit bona sua: sed etiam vitia cognoscat: æqualem se iudicem sui præbeat: ut bonis intendat: vitia declinet. Alius distinguendæ lectioni aptior: alius psalmo gratior: alius exorcizandis quæ malo laborant spiritu sollicitior: alius sacrario opportunior habetur. Hæc omnia spectet sacerdos: & quod cuique congruat id officii deputet: Quo etenim unumquemque suum ducit ingenium: aut quod officium decet: id maiore implet gratia. Sed id cum in omni vita difficile sit: tamen in nostro actu difficillimum est. Amat enim unusquisque sequi vitam parentum. Denique plerique ad militiam feruntur: quorum militauerunt parentes: alii ad actiones diuersas. In ecclesiastico vero officio nihil inuenias rariius: quam eum qui sequatur institutum patris vel quia graues deterrent actus: uel quia in lubrica ætate difficilior abstinentia: uel quia alacritas adolescentiæ uideretur uita obscurior: & ideo ad ea conuertuntur studia: quæ plausibilia arbitrantur. Præsentia quippe plures quam futura præferunt. Illi autem præsentibus: nos futuris militamus. Unde quo præstantior causa: eo

debet cura esse attentior. **Capitulū. xlv.**

Henemus igitur uerecundiam: & eam
 quæ totius vitæ ornatum attollit mo-
 destiam. Non enim mediocre est: rebus singu-
 lis modum seruare atq; impartiri ordinem: in
 quo vere præluet illud quod decorū dicitur:
 quod ita cum honesto iungitur ut separari nō
 queat: Si quidem & quod decet honestum est: &
 quod honestum est decet: ut magis in sermo-
 ne distinctio sit: q̄ in uirtute discretio. Differ-
 re enim ea inter se intelligi potest: explicari nō
 potest. Et ut conemur aliquid eruere distin-
 ctionis: honestas uelut bona ualitudo est: &
 quædam salubritas corporis: decus at tanq̄
 uenustas & pulchritudo. Sicut ergo pulcritu-
 do sup̄ salubritatem ac ualitudinem uidetur
 excellere: & tamen sine his esse non potest: ne-
 q; ullo separati modo: qm̄ nisi bona ualitudo
 sit: pulchritudo esse ac uenustas non pōt: sicut
 honestas decorum illud in se continet: ut ab ea
 profectum videatur: & sine ea esse non possit
 Velut salubritas igitur totius operis actusq;
 nostri honestas est: & sicut species est decorū
 quod cum honestate confusum opinione di-
 stinguatur. Nam & si in aliquo videatur ex-
 cellere: tamen in radice est honestatis sed flo-
 re præcipuo: ut sine ea decidat: in ea floreat. Qd
 enim est honestas: nisi turpitudinem: quasi
 mortem fugiat. Quid uero in honestum: nisi
 quod ariditatem ac mortem afferat: uirēte
 igitur substantia uirtutis: decorum illud
 tanq̄ flos emicat: quia radix salua est. At
 uero propositi nri radice uitiola: nihil germi-
 nat. Habes hoc in nostris aliquanto expres-
 sus. Dicit enim Dauid: Dominus regnauit

Ps. 92. a.
Ro. 13. d.

decorem induit. Et apłus ait. Sicut in die honeste ambulate. Quod grece dicitur. εὐδαιμονοῦσθε. Hoc autē proprie significat: bono habitu: bona specie. Deus ergo primum hominem cum conderet: bona habitudine: bona mēbrorum compositione formauit & optimam ei speciem dedit: remissionem non dederat peccatorum: sed postea q̄ renouauit eum spū: & infudit ei gratiam: qui uenerat in serui forma: & in hoīs specie: assumpsit decorem redemptionis humanæ. Et ideo dixit propheta. Dominus regnauit decorem induit: Deinde alibi dicit: Te decet hymnus deus in Sion. Hoc est dicere: Honestus est: ut te timeamus: te diligamus: te precemur: te honorificemus. Scriptum est enim. Omnia uestra honeste fiant. Sed possumus & hominē timere: diligere: togare: honorare. Hymnus specialiter deo dicitur. Hoc tanq̄ excellentius ceteris credere est decorum: quod deferimus deo. Mulierem quoq; in habitu ornato orare conuenit: sed specialiter eam decet orare uelatam & orare promittentem castitatem cum bona cōuersatione. **Capitulum. xlii.**

Ps. 64. a.
I. Co. 14. g.

I. Ti. 2. c.

Est igitur decorum quod præminet: cuius diuisio gemina est: Nam est decorum: quasi generale: quod per uniuersitatem funditur honestatis: & quasi in toto spectat corpore. Est etiam speciale: quod in parte aliqueniter: Illud generale ita est. ac si æquabilem formam atq; uniuersitatem honestatis in oī actu suo habeat continentem: cum omnis sibi eius vita consentit: nec niulla aliqua re discrepat. Hoc speciale cum aliquem actum in suis habet virtutibus præminentem. Simul illud aduerte: q̄ & decorum est: secundum naturā

vivere: secundum naturā degere. & turpe est qd'
 fit contra naturā. Aut enim apostolus quasi int'
 rogans. Decet mulierem non uelatam orare de-
 um: Nec ipsa natura nos docet. Quidē
 si comam habeat ignominia est illi: quoniā con-
 tra naturam est: Et iterum dicit. Mulier uero si
 capillos habeat: gloria est illi. Est enim secūdu
 naturam: quoniam quidē capilli pro uelamēte
 sunt: Hoc est enim naturale uelamen. Perso-
 nam igitur nobis & spēm natura ipsa dispensat
 quam seruare debemus: utinamq; & innocentia
 eius custodire possimus nec acceptam nostra ma-
 licia mutaret. Habes hunc decorem generalē: qā
 fecit deus mundi istius pulchritudinem. Ha-
 bes & per partes: qā cum faceret deus lucem: &
 diem noctemq; distingueret: cum conderet cœ-
 lum: cum terras & maria separaret: cum solem &
 lunam & stellas constitueret lucere super terrā
 probauit singula. Ergo decorum hoc: quod in
 singulis mundi partibus elucebat: in uniuersi-
 tate resplenduit: sicut probat sapientia: dicens
 Ego eram cui applaudebat: cum lætaretur or-
 be perfecto. Similiter ergo & in fabrica hūani
 corporis grata est uniuersuiusq; membri portio
 Sed plus in commune compositio membrorum
 apta delectat q; ita sibi quadrare & conuenire
 videantur.

Capitulum. xlvii.

SI quis igitur æquabilitatem uniuersæ
 uitæ & singularum actionum modos
 seruet: ordinem quoq; & constantiam dictorū
 atq; operum: moderationemq; custodiat: in ei
 uita decorum illud excellit & quasi in quodā
 speculo elucet: Accedat tamen suauis sermo:
 ut conciliet sibi affectum audientium: gratūq;
 se uel familiaribus: uel ciuibus: uel si fieri pot

1. Co. 11. 3.

Proū. 8. v.

omnibus præbeat: neq; adulantem se: neq; ad-
ulandum cuiq; exhibeat. Alterum enim calli-
ditatis est: uanitatis alterum: Non despiat qd
de se unusquisq; & maxime uir optimus sen-
tiat. Hoc enim modo discit bonis deferre re-
uerentiam. Nam negligere bonorum iudicia:
uel arrogantia: uel dissolutionis est: quorum
alterum superbix ascribitur, alterum negligen-
tix. Caueat etiam motus animi sui. Ipse eni
sibi & obseruandus & circumspectendus est &
ut aduersum se cauendus: ita etiam de se tuen-
dus. Sunt enim modus: in quibus est appetit⁹
ille: qui quasi quodam prorumpit ipse tu.
Vnde græce ορμη dicitur: quod ut quadam
se repente proripiat. Non mediocris in his
vis quædam animi atq; naturæ est. Quæ ta-
men vis gemina est. Vna in appetitu: altera
in ratione posita: quæ appetitum refrenet &
sibi obedientem præstet & ducat quo uelit &
tanq; sedulo magisterio edoceat quid fieri:
quid euitari oporteat: ut bonæ dñatrici obtē-
peret. Solliciti enim debemus esse: ne quid te-
mere aut incuriose geramus: aut quicq; oino
cuius probabilem non possimus rationem red-
dere. Actus enim nostri causa: & si non oibus
redditur: tamen ab omnibus examinatur:
Nec uero habemus: in quo nos possimus ex-
cusare. Nam & si vis quædam naturæ in o-
ne appetitu sit: tamen idem appetitus ratio-
ni subiectus est lege naturæ ipsius: & obedit
ei. Vnde boni speculatoris est: ita prætere-
animo: ut appetitus neq; præcurrat ratione
neq; deserat: ne præcurrendo perturbet atq;
excludat: eamq; deserendo destituat. Per-
turbatio tollit constantiam: destitutio pro-

dit ignauiam: accusat pigriciam Perturbata enim mente latius se ac longius fundit appetitus: & tanq̄ efferato impetu fr̄nos rationis nō suscipit: nec vlla sentit aurige moderamina: quibus possit reflecti. Vnde pl̄rumq; non solum dum animus exagitur amittitur ratio: sed etiam inflammatur uultus: uel iracundia: uel libidine: pallefcit timore: uoluptate se non capit: & nimia gestit læticia. Hæc cum fiunt: abicitur illa naturalis quædam censura grauitas q; morum: nec teneri potest. illa quæ in rebus gerendis atq; consiliis sola pot̄ auctoritatē suā atq; illud quod deceat tenere constantia. Grauior autem appetitus ex indignatione nimia nascitur: quam acceptæ pl̄rumq; accendit iniuriæ dolor. De quo satis nos psalmi quem in præfatione posuimus præcepta instruunt. Pulcre at̄ & hoc accidit: ut scripturi de officiis: ea præfationis nostræ assertionē uteremur: quæ & ipsa ad officii magisterium pertineret.

SEd quia supra: **Capitulum. xlviij.** ut oportebat: perstrinximus: quemadmodum unusquisq; cauere possit ne excitetur accepta iniuria uerentes ne præfatio proluxior fieret: nunc de eo uerius disputandum arbitror. Locus enim opportunus est: ut in partibus temperantiæ dicamus: quemadmodum reprimatur iracundia. Tria itaq; genera esse hominum iniuriam accipientium: in scripturis diuinis demonstrare uolumus si possumus: Vnum est eorum quibus peccator insultat: conuitiatur iniquitate. At his quia deest iusticia: pudor crescit: augetur dolor. Horum similes plurimi de meo ordine: de meo numero. Nam mihi infirmo si quis iniuriam facit: forsitan

licet infirmus: donem iniuriam meam. Si crimē
obiiciat: non sum tantus: ut sim contentus con-
scientia mea. etiam si me eius obiectioni alienū
nouerim: sed cupio abluere ingenui pudoris
notam tanq̄ infirmus. Ergo oculum pro oculo
& dentem pro dente exigo: & conuitium
conuitio rependo. Si uero is sum qui proficiā
& si nondum perfectus: non retorqueo contu-
meliam: & si influat ille conuitium: & inū-
det aures meas contumelias: ego taceo: & nihil
respondeo. Si uero perfectus sim & ubi gratia lo-
quor nam ueritate infirmus sum. Si ergo per-
fectus sim: benedico maledicentē: sicut bene-
dicebat & Paulus: qui ait. Maledicimur: & be-
nedicimus. Audierat enim dicentem: Diligi-
te inimicos uestros: orate pro calumniantib⁹
& persequentibus uos. Ideo ergo Paulus perse-
cutionem patiebatur & sustinebat: quia uin-
cebat & mitigabat humanum affectum. pro
positæ mercedis gratia: ut filius dei fieret si
dilexisset inimicum. Tñ & sanctum Dauid i
hoc quoq; genere uirtutis impare. Paulo non
fuisse edocere possumus. Qui primo quidem cū
malediceret ei filius Semel: & crimina obiceret
tacebat & humiliabitur: & silebat a bonis suis
hoc est: bonorum operum conscientia: deinde expe-
tebat maledici sibi: quia maledicto illo diuinā
exquirebat misericordiam. Vide autē quomodo
& humilitatem & iusticiam & prudentiam eme-
rendæ a domino græ reseruauerit. Primo dicit
Ideo maledicit mihi: quia dñs dixit illi: ut male-
dicat. Habes humilitatem: quia ea quæ diuini-
tus imperabantur æquanimiter quasi seruulus
ferenda arbitrabatur. Iterum dixit. Ecce filius
meus qui exiuit de ventre meo quærit animā

Deu. 19. v.

1. Co. 4. c.

Mat. 5. g.

2. Re. 16. b.

meam. Habes iusticiam. Si enim a nostris grauiora patimur: cur indigne ferimus quæ inferuntur ab alienis. Tertio ait. Dimitte illum ut maledicat: quoniam dixit illi dñs: vt videat humiliati-
onem meam: & retribuet mihi dñs pro maledicto hoc. Nec iam solum conuitiantem pertulit sed etiam lapidantem & sequentem: illum reliquit: quinetiam post victoriam petenti ventã libenter ignouit. Quod eo inserui: ut euangelico spũ sancto. Dauid non solum in offensũ sed etiam gratum fuisse conuitianti docerem: & delectatum potiusq̃ exasperatum iniuriis: pro quibus mercedem sibi reddendam arbitrabatur: Sed tamen quũ perfectus adhuc perfectiora querebat. Incalescebat iniuriæ dolore quasi homo: sed vincebat spũ: quasi bonus miles. Tolerebat quasi athleta fortis: patientiæ at̃ finis promissorum expectatio: & ideo dicebat. Notum fac mihi domine finem meum: & numerũ dierum meorũ: qui est: ut sciam quid desit mihi: Finem illum querit promissorum celestium. uel illum quando vnusquisq; surget in suo ordine: primitiæ Christus: deinde hi qui sunt Christi qui in aduentum eius crediderunt: deinde finis Tradito enim regno deo & p̃ri: & euacuatis omnibus potestatis: vt Apostolus dixit: perfectio incipit. Hic ergo impedimentum: hic infirmitas etiam perfectorum illic plena perfectio. Ideo & dies illos requirit vitæ æternæ qui sunt: non quæ prætereunt: ut cognoscat quid sibi desit: quæ terra sit repromissionis. perpetuos fructus ferens quæ prima apud patrem mansio: quæ secunda: quæ tertia: in quibus pro ratione meritorũ vnusquisq; requiescit. Illa ergo nobis expetenda: in quibus perfectio: in quibus veritas est: Hic vñ

ps. 38. a.

1. Co. 15. c.

bra: hic imago: illic ueritas: Umbra in lege: i-
mago in euangelio: ueritas in celestibus. An
agnus offerebatur: offerebatur vitulus: nūc
christus offertur: sed offertur quasi homo:
quasi recipiens passionem: & offert seipse q̄
si sacerdos: ut peccata nostra dimittat. Hic
in imagine: ibi in ueritate: ubi apud patrem
pro nobis quasi aduocatus interuenit. Hic
ergo in imagine ambulamus: in imagine
videmus: illic facie ad faciem: ubi plena per-
fectio: quia perfectio omnis in ueritate est:

ERgo dum hic sumus. **Caplm. xlix.**
seruemus imaginem: ut ibi perueni-
amus ad ueritatem. sit in nobis imago iusti-
cie: sit imago sapientie: qua uentemus ad
illum diem: & secundum imaginem estimabi-
mur. Non inueniat in te aduersarius ima-
ginem suam: non rabiem: non furorem. In his
enim imago nequicie est Aduersarius enim
diabolus sicut leo rugiens querit quem occi-
dat: quem deuoret. Non inueniat auri cupidi-
tatem: non argenti aceruos: non uictorum
simulacra: ne auferat tibi uocem libertatis:
Vox enim libertatis illa est. ut dicas. Veniet
huius mundi princeps: & in me inueniet nihil
Itaq; si securus es. q̄ in te nihil inueniat: cū
uenerit p̄scrutari. dices illud quod dixit: ad
Labam Iacob patriarcha: Cognosce si quid tuo-
rum est apud me. Merito beatus Iacob: apud
quem nihil Labam suum potuit repire. Absco-
derat enim Rachel simulachra deorum eius:
aurea & argentea. Itaq; si sapientia: si fides:
si contemptus sæculi: si gratia tua abscondat
omnem perfidiam: beatus eris: quia non respi-
cis in uanitates & in fancias falsas. An mediocre

1. Pe. 5. b.

1ob. 14. d.

Gen. 31. e.

Ps. 39. a.

litterat vittorum imagines. De quibus ait. Dauid. Domine: in ciuitate tua: ad nihilum deduces imagines eorum. Cum enim depinxerit illam Hierusalem dominus ad imaginem suam: tunc aduersariorum omnis imago deletur. **Cap. L.**

Quod si euangelio domini etiam populus ipse ad desipientiam opum informatus atq; inlicitatus est: quanto magis vos leuitas oportet terrenis non teneri cupiditatibus quorum deus portio est. Nam cum diuideretur a Moyse possessio terrena patrum populo: exceptit leuitas dominus a terrenæ possessionis consortio: quia ipse illis esset funiculus hæreditatis. Vnde ait. Dauid. Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei. Deniq; sic appellatur leuita: ipse meus: vel ipse pro me. Magnum ergo munus eius: ut de eo dominus dicat: ipse meus. Vel quem admodum Petro dixit de statere in ore piscis repto: Dabis eis pro me & pro te. Vnde & apostolus cum epim dixisset debere esse sobrium: pudicæ ornatum: hospitabilem: docibilem: non auaræ non leuigiosum: domui suæ bene præpositum addidit: diaconos similiter oportet esse graues non bilingues: non multo vino deditos: non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi at probentur primū & sic ministrent: nullum crimen habentes. Ad uertim us quanta in nobis requirantur: ut abstinent sit a uino minister domini: ut testimonio bono fulciatur: non solum fidelium: sed etiam ab his qui foris sunt. Decet enim actuum operumq; nostrorum testem esse publicam estimationem & attestationem: ne derogetur muneri: ut qui uidet ministrum altaris congruis ornatum uirtutibus: auctore prædicet:

ps. 72. c.

ps. 15. b.

Mat. 17. g.

1. Ti. 3. b.

1. Ti. 3. d.

1. Ti. 3. e.

d. g. m. n.

& dominum ueneretur: qui tales seruulos habeat: Laus enim dñi: ubi munda possessio: & ino-
 cens familiaris disciplina. De castimonia autē quid loquat: quando vnā tantum nec repetita permittit copula. Et in ipso ergo coniugio lex est: non iterare coniugium: nec secundæ coniugis sortiri coniuncti-
 onem. Quod plerisque mirum videtur: cur etiam ante baptismum iterato coniugio: ad electionē mueris & ordinationis prerogatiuam impedimenta generentur: cum etiam delicta obesse non soleant: si lauacri remissa fuerit sacro. Sed intelligere debemus quia in baptismo culpa dimitti potest: lex aboleri non potest. In coniugio non culpa sed lex est. Quod culpa est igitur in baptismo relaxatur: quod legis est: in coniugio non soluitur. Quomodo autem potest hortator esse uiduitatis: qui ipsa coniugia frequentauerit: inoffensum autem exhibendum & imaculatum ministerium: nec ullo conjugali coitu violandum cognoscatis: qui integro corpore: incorrupto pudore: alieni etiam ab ipso consortio conjugali: sacri ministerii gratiam recepistis. Quod eo non preterii: quia in plerisque abditioribus locis cum ministerium gererent: uel etiam sacerdotium: filios susceperunt: & id tanquam usu veteri defendunt: quoniam per interualla dierum sacrificium deferre batur: & tamen castificabatur etiam populus per biduum aut per triduum ut ad sacrificium purus accederet ut in veteri testamento legimus. Et lauabat uestimenta sua. Si in figura tanta obseruantia: quanta in veritate. Disce sacerdos atque leuita quod sit lauare uestimenta tua: ut mundum corpus celebrandis exhibeas sacris. Si populus sine ablutione uestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam: tu illotus mente pariter & corpore: audes pro aliis supplicare: audes pro aliis

Exo. 19. c.

ministrare. Non mediocre officium leuitarum: de quibus dominus dicit. Ecce eligo leuitas de medio filiorum israel. pro omni primogenito aperiente vuluam in filiis israel: redemptiones eorum erunt isti. & erunt mihi leuitae. Mihi enim sanctificauimus primogenitum in terra aegypti. Cognouimus. quia non inter ceteros leuitae computatur: sed omnibus praefertur: qui eliguntur ex omnibus: & sanctificantur: ut primogenita fructuum atque primitiae quae domino deputantur: in quibus est uotorum solutio: & redemptio peccatorum. Non accipies inquit eos inter filios israel: & constitues leuitas super tabernaculum testimonii: & super omnia uasa eius a stare: et super quaecumque sunt in ipso. Ipsi tollant tabernaculum: & omnia uasa eius: & ipsi ministrent in eo: & in circuitu tabernaculi castra ipsi constituent: & promouendo tabernaculum ipsi reponant leuitae: & constituendo castra: rursum ipsum tabernaculum ipsi stantuant. Alienigena quicumque accesserit: morte morietur. Tu ergo electus ex omni numero filiorum israel: inter sacros fructus quasi primogenitus estimatus: praepositus tabernaculo: ut praetendas in castris sanctitatis & fidei: ad quae si alienigena accesserit morte morietur: positus ut operias arcam testamenti. Non enim omnes uident alta mysteriorum: quia operiuntur a leuitis: ne uideant qui uideri non debent: & fumant qui seruare non possunt. Moyses denique circumcissionem uidit spiritalem: sed operuit eam ut in signo circumcissionem praescriberet. Vidit & agyma sinceritatis & ueritatis: uidit passionem domini: operuit agymis corporalibus agyma ueritatis: operuit passionem domini: agni uel vi

tuli immolatione: & boni leuitæ seruauerit.
 mysterium fidei suæ sub hoc tegmine: & tu
 mediocre putas: quod commissum est tibi.
 Primum vt alta dei videas: quod est sapien-
 tiæ. Deinde vt excubias pro populo deferas: quod
 est iusticiæ: castra defendas: tabernaculūq; tuearis: qđ
 est fortitudinis. teipm continētem ac sobriū præstes
 quod est temperentiæ. Hæc virtutū genera princi-
 palia: constituerūt etiā hi qui foris sunt: sed cōita-
 tis superiorē ordinē quā sapiæ iudicauerūt: cum
 sapientia fundamentū sit: iusticia opus sit: qđ ma-
 nere non pōt nisi fundamētum habeat. Fundamē-
 tū autē christus est. Præia ergo fides: quæ est sapiæ.
 vt Salomon dicit: secutus patrem: Initiū sapien-
 tiæ timor dñi. Et lex dicit. Diliges dñm deū tuū:
 diliges proximū tuū. Pulchrū est igitur vt grām
 tuam atq; officia in societate humani generis cō-
 feras. Sed primū illud decorū est: vt quod ha-
 bes preciosissimū hoc est: mentē tuā (q̄ nihil ha-
 bes præstantius) deo deputes. Cū solueris aucto-
 ri debitū: licet vt opera tua in bñficētiā & ad-
 iumenta hoīm cōferas: atq; opē feras necessita-
 tibus: aut pecunia: aut officio: aut etiā quocun-
 q; munere: quod late patet in vrō mīsterio. Pec-
 nia vt subuenias: debito obligatum liberares. Offi-
 cio: vt seruāda suscipias: quæ metuit amittere:
 qui deponenda credidit. Officiū est igitur depo-
 sitū seruare ac reddere. Sed interdū cōmutatio
 fit: aut tpe: aut necessitate: vt nō sit officii red-
 dere quod acceperis. Vt si quis cōtra patriā: opē
 barbaris ferēs: pecuniā a pertus hostis reposcat:
 aut si cui reddas cū assit qui extorqueat: si fu-
 renti restituas cū seruare nō queat: si insaniē-
 ti gladiū depositū nō neges quo se ille interi-
 mat: nōne soluisse cōtra officii est? Si furto q̄

1. Co. 3. c.
 Eccī. 1. b.
 Deu. 6. a.

lita sciens suscipias: vt fraudetur qui amiserat: nō
ne contra officium est? Est etiam contra officiuꝝ
Mat. 14. a. nōnunq̄ soluere promissum: sacrm̄ custodire:
vt Herodes qui iurauit: qm̄ quicquid petitus es-
Iud. ii. g. set daret filiaē Herodiadis: & necem iohannis præ-
stitit: ne promissum negaret. Nam de Iepte qd̄
dicam: qui immolauit filiam suam: quæ sibi vic-
tori prima occurrerat: quo votū impletet quod
sponderat: vt quicquid sibi primum occurrisset
offerret deo. Melius fuerat nihil tale promittere:
q̄ promissum parricidio soluere. Hæc q̄nti con-
siliū sit prospicere non ignoratis. Et ideo eligat̄
leuita: qui sacrariū custodiat: ne fallatur consi-
lio: ne fidem deserat: ne mortem timeat: ne qd̄
intemperantius gerat: vt specie ip̄a grauitatē
præferat. Nec solum animum: sed etiam oculos
continētes habere quē deceat: ne vel ipse frontē
sobrietatis fortuitus violet occursum. Qm̄ qui
Mat. 5. d. viderit mulierē ad concupiscendū eam: adultera-
uit eam in corde suo. Ita adulteriū nō solum sacri
colluione: sed etiam aspectus intentione comit-
titur. Magna hæc videntur ac nimis seuerata: sed in
magno munere nō superflua: quando tanta est
leuitarum gratia: vt de his Moyses in benedicti-
onibus diceret. Date Leui veros eius: date Leui
Deut. 33. a. manifestos eius: date leui sortē suffragii sui: &
veritates eius vito sancto: quē tentauerunt in
tentationibus: maledixerunt super aquā cōtra
dictionis. Qui dicit p̄ri suo: & matri suæ: nō no-
uit e: & fratres suos non cognouit: & filios suos
abdicauit: hic custodiat verba tua: & testamen-
tum tuum obseruabit. Illi ergo veri eius & ma-
nifesti eius: Qui nihil in corde doli habeant: ni-
hil fraudis occultent: sed verba eius custodiant.
& in corde suo conferant: sicut conferebat &

Maria. Qui suos parentes officio suo non nouerint preferendos qui violato res oderint castitatis: pudiciæ uisceratur iniuriam: nouerint officiorum tempora: quod maius: quod minus sit: quod cuiq; aptum sit tempore: & ut id solū sequatur quod honestū est. Sane ubi duo honesta: id quod honestius est: præponendū putent. Hi iure benedicti. Si quis ergo manifestet iusticias dei & incensum ponat: benedic dñe virtutē ipsius: opera manuum eius: suscipe: ut gratiam prophetice benedictionis inueniat apud eum qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI

OFFICIORVM LIBER.

SECUNDVS ICIPIT:

Capitulum. I.

Superiore libro de officiis tractauim: que cōuenire honestatē adhibebam: in q̄ uitam beatam positam esse minime dubitabamus: quā scriptura appellat uitam æternam. Tantis enim splendor honestatis est: ut uitam beatā efficiant: tranquillitas conscientia: & securitas innocentiæ. Et ideo sicut exortus sol: lanæ globum: & cætera stellarū abscondit: lupina: ita fulgor honestatis: ubi uoluit & incorrupto vibrat decore: cætera quæ putantur bona secundum uoluptatē corporis: aut secundum sæculū clara & illustra obumbrat. Beata plane: quæ non alienis estimatur in diuis sed domesticis percipitur sensibus: tanq̄ si iudex. Neq; enī populares opiniones pro mercede aliqua requirit: neq; supplicio pauet. Itaq; qui omnis sequitur gloriam: eo magis super eam eminet. Nam qui gloriā requirunt: his iam merces præsentia: umbra futurorum est: quæ impediatur.

Mat. 6. b.

vitam æternam: quod in euangelio scriptum est. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam: de his scilicet qui velut tuba canendo: vulgare liberalitatem suam quã faciunt circa pauperes: gestant. Similiter & de ieiunio quod ostentationis causa faciunt. Habent inquit mercedem suam. Honestatis igitur est vel misericordiam facere vel ieiunium deferre in abscondito: vel mercedem videaris a solo deo tuo querere: non etiã ab hominibus. Nam qui ab hominibus querit: habet mercedem suam. Qui autem a deo habet vitam æternam: quod prestare non potest nisi auctor æternitatis: sicut illud est. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Vnde expressius scriptura vitam æternam appellauit eam quæ sic sit beata: vt non hominum opinionibus estimanda relinqueretur: sed diuino iudicio

Luc. 23. f.

Licet committeretur. **Capitulum. ii.**
Itaque philosophi: beatam vitam: alii in non dolendo posuerunt: vt Hieronymus: alii in rerum scientia: vt Herillus: qui audiens ab Aristotele & Theophrasto mirabiliter laudatam esse rerum scientiam: solam eam quasi summum bonum posuit: cum illi eam quasi bonum: non quasi solum bonum laudauerint. Alii voluptatem dixerunt: vt Epicurus. Alii vt Callipho: & post eum Diodorus: ita interpretati sunt: vt alter ad voluptatem: alter ad vacuitatem doloris: consortium honestatis adiungerent: quod sine ea non possit esse beata vita. Zenon stoicus solum & summum bonum quod honestum est. Aristoteles autem & Theophrastus: & ceteri peripatetici: in virtute quidem: hoc est: in honestate vitam beatam esse: sed compleri eius beatitudinem etiã corporis voluptatibus atque externis bonis asseruerunt. Scriptura autem diuina: vitam beatam in cognitione posuit diuinita-

tis: & fructu bonæ operationis. Deniq; vtriusq; assertionis euangelicum suppetit testimonium. Nam & de scientia ita dicit dominus Iesus. Hæc est autem vita æterna: ut cognoscant te solū verū deum: & quē misisti Iesum christū. Et de operibus ita respondit. Omnis qui reliquerit domū: uel frēs: aut sorores: aut patrē: aut matrē: aut uxorē: aut filios: aut agros propter nomen meū: centuplum accipiet: & uitā æternam possidebit. Sed ne estimetur hoc recens esse: & prius tractatum a philosophis q̄ in euangelio prædicatū: anteriores euangelio philosophi: id est: Aristoteles & Theophrastus: vel Zenon: atq; Hieronymus: sed posteriores prophetis: accipiant: q̄ longe anteq̄ philosophorum nomē audiretur: per os sc̄i David vtrunq; aperte videatur expressum. Scriptum est enim. Beatus homo quem tu erudieris domine: & de lege tua docueris eum. Habemus & alibi. Beatus uir qui timet dñm: in mandatis eius cupiet nimis. Docuimus de cognitione: cuius præmiū: æternitatis fructum esse cōmemorauit: adiciens propheta: quæ sint in domo huius timentis dominum: vel eruditi in lege: & cupientis in mandatis diuinis. Gloria inquit & diuitiæ in domo eius: & iusticia eius manet in seculum sæculi. De operibus quoq; in eodem psalmo subiunxit vitæ æternæ suppetere præmiū viro iusto. Deniq; ait. Beatus uir qui miseretur & cōmodat: disponet sermones suos in iudicio: quia in sæculū non cōmouebitur: In memoria æterna erit iustus. Et infra. Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in æternū. Habet ergo vitam æternā fides: quia fundamentū est bonum. Habent & bona facta: quia uir iustus & dicitis & rebus probatur. Nam &

Iob. 17. a.

Mat. 19. d.

ps. 93. b.

ps. iii. a.

Ibidem. a.

si exercitatus sit in sermonibus: & desidiosus in operibus: prudentia sua factis repellit. Et grauius est scire quid facias: nec fecisse quod faciendum cognoueris. Contra quoque strenuum esse in operibus: affectu infidum: ita est ac si uncioso fundamento pulchra culminum velis eleuate fastigia: quod quod plus struxeris plus corrui: quia sine munimento fidei: bona opera non possunt manere. Infida statio in portu nauem perforat: & arenosum solum cito cedit: nec potest imposte aedificationis sustinere onera. Ibi ergo plenitudo praemii: ubi virtutum perfectio: & quaedam in factis atque dictis aequalitas est sobrietatis. **Capitulum. iiii.**

Videtur quomodo retum scientia sola explosa est: vel quasi inanis secundum philosophiae disputationes superfluas: vel quasi semiperfecta sententia: consideramus quod enodem de eo diuina scriptura absoluat sententiam: de quo tam multiplices: & impletas atque confusas videmus esse quaestiones philosophiae. Nihil enim bonum scriptura nisi quod honestum asserit: virtutemque in omni rerum statu beatam iudicat: quae neque augeatur bonis corporis: vel externis: neque minuatur aduersis: nihilque beatum: nisi quod a peccato alienum sit: plenum innocentiae: plenum gratiae dei. Scriptum est enim. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum: & in via peccatorum non stetit: & in cathedra pestilentiae non sedit: sed in lege domini fuit voluntas eius. Et alibi. Beati immaculati in via: qui ambulat in lege domini. Innocentia igitur & scientia beatum faciunt. Bonae quoque operationis mercedem esse beatitudinem vitae aeternae: superius aduertimus. Restat igitur: ut spreto patrocinio voluptatis: aut doloris metu (quorum alter quasi infractum & molliculum: alterum quasi eura-

ps. 2. a.

ps. iis. a.

tum & infirmū despuitur in ipsis doloribus vitam beatam eminere demonstrē. Quod facile toceri potest: cum legerimus: Beati estis: cū vobis maledicent & persequantur: & dicent omne malum aduersum vos mentientes propter iusticiam. Gaudete & exultate: qm̄ merces v̄ra copiosa est in cœlo. Sic enim persecuti sunt & prophetas ante vos. Et alibi. Qui vult venire post me: abneget semetipsum: & tollat crucem suam & sequatur me. **Capitulum. iiii.**

Mat. 5. a.

Mat. 16. d.

Est ergo beatitudo & in doloribus: quos plebna suauitatis virtus comprimit & coercet. ipsa sibi domesticis opibus abundans: vel ad conscientiam vel ad grām. Neq; enim patū beatus Moyses cum ægyptiorū vallatus populis: & mati clausus: per fluctus sibi & populo patrum: pedestrem viam piis meritis inuenisset. Quādo autē fortior: q̄ tunc erat Moyses: cū extremis circūuentus periculis: non desperabat salutem: sed exigebat triumphum. Quid aaron: quando se beatiorem credidit: q̄ tunc quando medius stetit inter viuos ac mortuos: & obiectu sui statuit mortem: ne ad viuorū transfiret agmina a cadaveribus mortuorum. Quid de puero Daniele loquar: qui tam sapiens erat: vt inter leones fame exasperatos: nulla bestialis sæuiciæ formidine frangeretur: Ita alienus a metu vt posset epulari nec vereretur ne ad pastū exemplo sui feras prouocaret. Est ergo in dolore virtus: quæ sibi bonæ suauitatē exhibeat conscientia: & ideo indicio est: q̄ non minuat dolor: virtutis voluptatem. Sicut ergo nulla virtuti decessio beatitudinis per dolorem: ita etiam nulla accessio per voluptatem corporis: aut cōmodorū gratia. De quibus pulcre Apostolus ait. Quæ mihi lucra fuerūt:

phil. 3. b.

Heb. ii. e.

hec duxi propter christū detrimenta esse. Et ad-
didit. Propter quem omnia duxi dāna: & estimo
vt stercora: vt christū lucrificiā. Deniq; Moyse
damnum suum credidit thesauros esse ægyptiorū:
& opprobriū dominicæ crucis prætulit: nec tūc
diues cum abundaret pecunia: nec postea pauper
cum egeret alimento: nisi forte tunc alicui mi-
nus beatus videretur fuisse: cū in deserto quoti-
diana alimonia sibi & populo suo deforet. Sed
quod sūmi boni ac beatitudinis nemo negare au-
deat māna ei: hoc est: panis angelorū ministraba-
tur e cælo: carnes quoq; quotidiana pluuia totius
plæbis epuli redūdabant. Helix quoque sancto pa-
nis ad victum deerat: si quæretetur: sed non vide-
batur deesse: quia non quærebatur. Itaq; diurno
coruorū obsequio: mane panis: caro ad vesperā
deferebatur. Nunquid iō minus beatus: quia
pauper erat sibi? Minime. Imo eo magis beatus:
quia deo diues. Aliis enī q̄ sibi diuitē esse p̄stat:
vt iste erat: qui tempore famis cibū a vidua petebat:
largiturus ei vt hydria farinæ per trienniū & sex
menses non deficeret: & per quotidianos vsus olei
vas uiduæ inopi sufficeret ac ministraret. Merito
ibi volebat Petrus esse: vbi istos uidebat. Merito
in monte cum christo in gloria apparuerunt: q̄a
& ipse pauper factus est: cum diues esset. Nulluz
ergo adminiculum præstant diuitiæ ad uitā beatā.
Quod euidenter dominus in euangelio demōstra-
uit dicens. Beati pauperes: qm̄ vestrū est regnuz
dei. Beati qui nunc esuriunt & sitiūt iusticiam:
quia ipsi saturabuntur. Beati qui nunc fletis:
quia ridebitis. Itaq; paupertatē: famē: dolorē:
quæ putantur mala: nō solū impedimento non
esse ad vitā beatā: sed etiā adiumento: euide-
tissime pronunciatum est. **Capitulum. V.**

Luce. 6. c.

Sed de illa quæ videntur bona: diuitias: faci-
 etatem: læticiam: expertē doloris: vetrinē
 to esse ad fructū beatitudinis: dn̄ico declaratum
 iudicio liquet: cū dicitur. Vg vobis diuitibus: qui
 habetis consolationē vestram. Væ vobis qui satura-
 ti estis: quia esurietis. Et illis qui ridet: quia luge-
 bunt. Sic ergo non solū ad miniculo non sunt ad vi-
 tam beatam: corporis aut externa bona: sed etiam
 dispendio sunt. Inde enim beatus Nabuthe etiam
 cum lapidaretur a diuite: quia pauper & infirm⁹
 aduersus opes regias solo erat affectu & religione.
 diues: vt pecunia regali non cōmutaret paternæ vi-
 neæ hereditatem: eoq; perfectus: quia sanguine
 proprio defenderet iura maiorū suorum. Inde
 quoq; miser Achab suo iudicio: qui pauperez ne-
 cari fecerat: vt eius possideret vineam. Certū est:
 solū & summū bonum esse virtutem: eaq; abūda-
 re solū ad vitæ fructum beatæ: nec externis aut
 corporis bonis: sed virtute sola vitam præstari be-
 atam: per quā vita æterna acquiritur. Vita enim
 beata fructus presentū: vita autē æterna spes fu-
 turoꝝ est. Et sunt tamen qui in hoc corpore taz
 infirmo: tam fragili: impossibilē vitā beatam pu-
 tant: in quo necesse est angi: dolere: deplorare: &
 ægrescere. Quasi vero ego in corporis exultatio-
 ne dicam vitam beatam consistere: & nō in altitu-
 dine sapientiæ: suauitate conscientiæ: virtutis
 sublimitate. Non enī in passione esse: sed victorē
 esse passionis beatū est: nec frangi temporalis me-
 tu doloris: metuentē accidere hęc quæ graua:
 ad vim doloris feruntur: cæcitatē: exilium: famē:
 stuprum filiæ: amissionē liberorū. Quis neget
 beatum Isaac qui non videbat in senectute: et be-
 atitudines suis benedictionibus cōferebat. An
 non beatus Iacob qui profugus patria domo:

ibid. c.

3. Re. 21. D.

mercēnarius pastor exitū sustinuit: filia pudicitiam ingemuit esse fēmeratam: famem: pertulit. Nō ergo beati: quorum fide deus accipit testimonium cum dicitur: Deus Abraham: deus Isaac: deus Iacob: Misera seruitus est: sed non miser Ioseph: imo plāne beatus: cū doming libidines in seruitute positus coerceret. Quid de sancto Dauid loquar: qui trium filiorū deplorauit obitum: Ammon & Absalon: atq; infantuli ex ea quæ fuit Vriæ nati: & quod his durius incestū filia Thamar: Quomō non beatus: de cuius successione beatitudinis auctor exorsus est: qui plurimos fecit beatos: Beati enim qui non viderunt & crediderūt. Fuerūt & ipsi in sensu infirmitatis: sed cōualuerunt de infirmitate fortes. Quid laboriosius aut sancto Iob: vel in domus incendio: vel filiorum decē interitū momentatio: uel doloribus corporis? Nūquid minus btūs: q̄ si illa non pertulisset: in quibus magis probatus est? Esto tamen: fuisse in illis aliquid acerbitatis. Et si putaueris: quem virtus animi non abscondit dolorem: Neq; enim profundum mare negauerim: quia vadōsa litora sūt. Neq; cœlum lucidum: quia interdum obtexitur nubibus. Neq; terrā fecundā: quia aliquibus locis ieiuna glareā est: aut lætas segetes: quia intermixtā solent habere sterilem auenā. Similiter puta: beatæ messem conscientiaē interpellari aliquo acerbo dolore. Nonne totius manipuli uite beatæ si quid forte accidit aduersi atq; amaritudinis: tanq̄ sterilis auena absconditur: aut tanq̄ lolii amaritudo frumenti suauitate obducitur? Sed iam ad proposita pergamus. **Capitulum. vi.**

Superiore libro ita diuisionē fecimus: ut priō loco esset honestū ac decorum: a quo officia ducerentur: secundo loco quid vtile. Et quē

admodum in primo diximus: quia inter honestus
 & decorum est quædam distinctio: quæ magis
 intelligi quæ explicari possit: sic & cum utile tracta-
 mus: considerandum uidetur quid utilius. Utilita-
 tem autem non pecuniariu lucri estimatione sub-
 ducimus: sed acquisitione pietatis: sicut Apосто-
 lus ait. Pietas autem ad omnia utilis est: promissi-
 onem habens uitæ præsentis: & futuræ. Itaque in
 scripturis diuinis: si diligenter quæramus: sæpe
 inuenimus: quod honestum est: utile vocari. Omnia
 mihi licent: sed non utilia sunt. Supra de uitis
 loquebatur. Nunc ergo dicit. Licet peccare: sed
 non decet. In potestate sunt peccata: sed non sunt
 honesta. Luxuriari promptum est: sed non ius-
 tum. Non enim deo esca: sed ventri colligitur.
 Ergo quia quod utile: id etiam iustum: Iustum
 est ut seruiamus christo: qui nos redemit. Ideo
 iusti qui pro eius nomine morti se obtulerunt.
 Iniusti qui declinauerunt: de quibus dicitur.
 Quæ utilitas in sanguine meo: dum descendo in cor-
 ruptionem: id est: quis iusticiæ meæ profectus:
 Vnde & illi. Alligemus iustum: quia inutilis est no-
 bis: id est: iniustus qui non arguit: condēnat: cor-
 ripit. Licet hoc possit etiam ad auariciam hominū
 priorum deriuari: quæ perfidiæ uicina est. Sicut
 in iuda proditore legimus: qui auariciæ studio
 & pecuniæ cupiditate: laqueum proditoris in-
 currit atque incidit. De hac igitur tractandū uti-
 litate est: quæ sit plena honestatis: sicut ipsis
 bis definiuit apłs dicens. Hoc autem ad utilita-
 tem vram dico: non ut laqueū iniiciam vobis: sed
 ad id quod honestum est. Liqueat igitur quod ho-
 nestum est: utile & iustum esse: & quod utile: ho-
 nestum & iustum: & quod iustum: utile & honestum.
 Neque enim mihi ad mercatores lucri cupidine aua-

1. Ti. 4. c.

1. Co. 6. c.

ps. 29. c.

1. Co. 7. f.

Ps. ii. e.

ros: sed ad filios sermo est: & sermo de officiis: quæ vobis (quos elegi in ministeriū dñi) inculcare gestio atq; infundere: vt ea quæ mentibus ac moribus vestris vsu atq; institutione iolita atq; impressa sunt: etiā sermone ac disciplina aperiantur. Itaq; de vtilitate dicturus: vtar illo versiculo prophetico. Declina cor meum in testimonia tua: & non in auariciā: ne vtilitatis sonus excitet pecuniæ cupiditatē. Deniq; aliq̄ hñt. Declina cor meū in testimonia tua: & non ad vtilitatem: hoc est: illam q̄stuum nūdinā aucupantē vtilitatē: illam vsu hominū ad pecuniæ studia inflexā ac deriuatam. Vulgo eī hoc solum dicunt vtile quod questuosum. Nos autem de ea tractamus vtilitate: quæ dānis quæritur: vt christū lucremur: cuius q̄stus ē pietas cū sufficientia. Magnus profecto q̄stus quo pietatem acquirimus: quæ apud diues ē: non caducis facultatibus: sed muneribus æternis: in quibus tentatio lubrica: sed constans & perpetua sit gratia. Est ergo vtilitas: alia corporalis: alia pietatis: sicut diuisit Apostolus. Corporalis enī exercitatio ad modicum inquit vtilis est: pietas autē ad oīa vtilis est.

1. Ti. 4. b.

Quid autem tam honestū: q̄ integritas: Quid tam decorum: q̄ immaculatum seruare corp9: & inuiolatum atq; incōtaminatū pudorē: Quid etiam tam decorum: q̄ vt vidua vxor defuncto coniugi fidem seruet. Quid etiā hoc vtilius: q̄ regnum cœleste acquiritur: Sunt enim qui se castrauerunt propter regnum cœlorum.

Est igitur non solū familiare. **Cplm. vii** contubernium honestatis & vtilitatis: sed eadem quoq; vtilitas quæ honestas. Ideo & ille qui regnum cœlorum volebat omnibus aperi:

re: non quod sibi vtile quærebat sed quod omni-
 bus. Vnde ordo quidam nobis & gradus facien-
 dus est etiam ab his vilitatis & communibus ad
 ea quæ sunt præcellentia: vt ex pluribus utilita-
 tis colligamus profectum. Ac primū noueri-
 mus nihil tam vtile q̄ diligere: nihil tam inutile
 q̄ non amari. Nam odio haberi: exitiale ac ni-
 mis capitale arbitror. Itaq; id agamus: vt om̄i
 sedulitate cōmendemus existimationē opinionē:
 q; nrām: ac primū placiditate mentis & animi
 benignitate influamus in affectum hominum.
 Popularis enim & grata est omnibus bonitas: ni-
 hilq; quod tam facile illabatur humanis sensi-
 bus. Ea si mansuetudine morū ac facilitate aī:
 moderatione præcepti: & affabilitate sermoīs:
 verborūq; onere: patienti quoq; sermonū vice:
 modestiæ adiuuetur gratia: incredibile q̄ntus
 procedit ad cumulū dilectionis. Legimus enim
 non solum in priuatis: sed etiam in ipsis regib⁹:
 q̄tum facilitas blandæ affabilitatis profecerit: aut
 superbia verborūq; obfuerit tumor: ut regna ip-
 sa labefactaret & potestati solueret. Ita si quis con-
 silio: usu: ministerio: officio: populare compre-
 hendat grām: aut si quis periculum suū pro vni-
 uersa plæbe offerat: non est dubiū q̄ tantum cha-
 ritatis a plæbe in eum refundatur: vt populus
 salutem eius & grām sibi præferat. Quantas
 Moyses a populo illatas absorbebat contumeli-
 as: & cum dominus in insolentes vindicare ves-
 let: se tamen pro populo offerebat frēnter: vt
 indignationi diuinæ plæbem subduceret. Q̄ miti
 sermone post iniurias appellabat populum: con-
 solabatur in laboribus: delinibat oraculis: foue-
 bat operibus. Et cum deo constanter loqueretur:
 homines tñ humili & grata appellatione affari

solebat. Merito estimatus est supra homines: vt et
vultu eius non possent intedere: & sepultura ei
non repertam crederent: quia sic sibi totius plabis
mentes deuinxerat: vt plus eum pro mansuetudine
diligenter: q̄ pro factis admirarentur: Quid eius i
mitator sanctus Dauid: electus ex omnibus ad pla
bem regendam: q̄ mitis & blandus: humilis spū: sedu
lus corde: facilis affatu: Ante regnū se pro omnibus
offerebat: rex cum omnibus equabat suam militia:
& patiebatur laborem: fortis in pralio: mansuetus
in imperio: patiens in cōuitio: ferre magis promptus
q̄ referre iniurias. Ideo tam charus erat omnibus: ut
iuuenis ad regnū etiam inuitus peteretur: resistens
cogeretur: senex ne pralio interesset a suis rogaretur:
q̄ mallet omnes pro ipso periclitari: q̄ illum pro oī
bus. Ita sibi gratis officis plabē obligauerat. Prim
vt in discordis populi exulare in hebrō mallet: q̄ in
hierusalem regnare. Deinde vt etiam in hoste posi
tam virtutē dingeret aultitiam etiā his: qui arma
contra se tulerant: eq̄ ac suis prastadam putaret. De
niq; fortissimum aduersæ partis propugnatorem
Abner ducem & inferentem pralia miratus est: &
orantem pacis grām: non aspernatus: honorauit cō
uiuio: interemptum insidiis: doluit & fleuit: perse
cutus exequias: honestauit: mortem vltus: consōie
tiæ fidem prastitit: quam filio inter hereditaria iu
ra transferripit magis sollicitus: ne innocens mor
tem inultam relinqueret: q̄ quā suam mortē dōle
ret. Non mediocriter istud præsertim in rege: sic obire
humilitatis munia: vt cōmunem se exhiberet etiam
infimis: alieno periculo cibum non querere: potus
recusare: peccatum fateri: seq; ipsum pro populo of
ferre morti: vt in se diuina indignatio conuiceret
tur: cum ferenti angelo offerens se diceret: Ecce sū
cogni peccauī: & ego pastor mētū feci: & iste grec

quid fecit: Fiat manus tua in me. Nam quid alia di-
 cam, q̄ dolum meditantibus os suum non aperiebat:
 & tanq̄ non audiens: nullum sermonem referendus
 putabat. Non respondebat conuitiis: cum sibi de-
 rogaretur orabat: cum malediceretur bñdicebat. Am-
 bulans in simplicitate: & superbiorum fugitans ar-
 rogantiam: sectator extitit immaculorum. Qui cine-
 rem miscebat alimentis suis: cum peccata propria de-
 ploraret: & potam suum temperaret fletibus. Meri-
 to sic expetitus est ab vniuerso populo: vt venirent ad
 eum omnes tribus israel: dicentes. Ecce nos ossa &
 caro tua sumus: & heri & nudius tertius cum
 esset Saul & regnaret super nos: tu eras qui produ-
 cebas & inducebas israel. Et dixit tibi dominus.
 Tu pasces populum meum. Et quid plura de eo di-
 cam: de quo huiusmodi dei processit sententia: vt
 de eo diceret: Inueni Dauid secundum cor meum:
 Quis enim in sanctitate cordis & iusticia sicut ille
 ambulauit: vt impleret voluntatem dei. Propter
 quem & delinquentibus posteris eius venia data: &
 prærogatiua est reseruata hæredibus. Quis igitur
 non diligeret eum: quē videbat ita charum amicis:
 ut quia ipse sincere amicos diligebat: eque diligi
 se a suis amicis arbitraretur. Deniq; parentes eius
 filiis suis: filii præferebant parentibus. Vnde gra-
 uiter indignatus Saul percutere Ionatham filiū
 suum hasta voluit: quia pluris apud eum valere Da-
 uid amicitiam iudicabat: q̄ vel pietatem vel auctori-
 tatem paternam. Et enim ad incentiuum charitatis
 communis plurimum proficit. si quis vicem amanti-
 bus reddat: nec minus redamare se probet: q̄ ipse a-
 matur: idq; amicitia fidelis faciat exemplis. Quid ei
 tam populare q̄ gratia. Quid tam inlitum nature:
 q̄ vt diligentem diligas. Quid tam inolitum atq; i-
 pressum affectibus humanis: q̄ vt eum amare indu-

Ps. 101. b

2. Re. 5. a.

1. re. 20. f

Ecc̃i. 29. b.

Ecc̃i. 21. d.

1. Co. 13. c.

cas in animum: a quo te amari velis: Merito sapiēs dicit. Perde pecuniam propter fratrem & amicum. Et alibi. Amicum salutare non erubescam: & a facie illius non me abscondam. Siquidem vitę & imortalitatis medicamentum in amico esse. ecclesiasticus sermo testatur. Et summum in charitate presidium nemo dubitauerit: cum apostolus dicat. Omnia suffert: omnia credit: omnia sperat: omnia sustinet: charitas nunq̃ cadit. Ideo Dauid non cecidit: quia charus fuit omnibus: & diligere a subiectis q̃ timeri maluit. Timor enim temporalis tutaminis seruat excubias: nescit diuturnitatis custodiam. Itaq; vbi timor decesserit: audacia obrepit: qm̃ fidē non timor cogit: sed affectus exhibet. Prima ergo ad commendationem nostri est charitas. Bonum est ergo testimonium habere de plurimorum dilectione. Hinc nascitur fides: vt committere se suo affectui non vereantur etiam alieni: quem pluribus charum aduerterint. Similiter etiam per fidem ad charitatem peruenitur: vt qui vni aut duobus præstiterit fidem: tanq̃ influat in animos vniuersorum: & omnium acquirat gratiam. **Capitulum octauū.**

Quo igitur hæc ad commendationem nostri plurimum operantur: charitas & fides: & tertium hoc si habeas quod in te admiratione dignum pleriq; existiment: & iure honorandum putent. Et quia consiliorum vsus maxime conciliat homines: iō prudentia & iusticia in vnoquoq; desiderantur et ea expectantur a pluribus: vt in quo ea sint illi deferatur fides: quo possit vtile consilium ac fidele desideranti dare. Quis enim ei se cōmittat: quem non putet plus sapere q̃ ipse sapiat qui querit cōsiliū? Necessē est igitur: vt præstantior sit a quo consilium petitur: q̃ ille est qui petit. Quid enim consulas hominem: quem non arbitraris posse me

lius aliquid reperire: quā ipse intelligis: Quod si eum in-
 ueneris qui viuacitate ingenii: mentis vigore at-
 que auctoritate præstet: & accedat eo ut exemplo et
 usu paratior sit: præsentia soluat pericula: prospiciat
 futura: denunciēt imminētia: argumenta
 expediat: remedium ferat in tempore: paratus sit
 non solum ad consulendum: sed etiam ad subueni-
 endum: huic ita fides habetur: ut dicat qui consili-
 um petit. Et si mala mihi euenerint: per illud
 sustineo. Huiusmodi igitur viro salutem nostrā
 & existimationem committimus: qui sit (ut supra
 diximus) iustus & prudens. Facit enim iusticia:
 ut nullus sit fraudis metus: facit etiam prudentia:
 ut nulla erroris suspicio sit. Promptius tamē nos
 iusto viro quā prudenti committimus: ut secundum
 usum vulgiloquar. Cæterum sapientiū definitiōe
 in quo una virtus est: concurrunt cæteræ: nec potest
 sine iusticia esse prudentia. Quod etiam in nostris
 inuenimus. Dicit etiam Dauid: Iustus autem mi-
 seretur: & foenerat. Quid foeneret iustus: alibi di-
 cit. Iocundus vir qui miseretur & foenerat: dispo-
 net sermones suos in iudicio. Ipsum illud nobile
 salomonis iudiciū: nonne sapientiæ plenum ac iu-
 sticię est? Itaque spectemus illud si ita est. Duæ inquit
 mulieres in conspectu regis Salomonis steterant: &
 dixit vna ad eum. Audi me domine. Ego & hæc
 mulier in vno habitantes cubiculo: ante diem terti-
 um partu edito singulos filios suscepimus: & era-
 mus vna: arbiter nullus domi: nec vlla alia femina
 nobiscum: nisi nos sole: & mortuus est filius eius
 hac nocte: ut obdormiuit super eum: & surrexit
 media nocte: & accepit filiū meum de sinu meo:
 & collocauit eum in sinu suo: & filium suum mor-
 tuum posuit in sinu meo. Et surrexi mane: ut lac-
 tarem paruulum: & inueni eum mortuum. Et cō-

P̄. 36. d

P̄. iii. a

3. Re 3. c.

sideraui illum diluculo: & non erat filius meus. Et
respondit altera. Non: sed filius meus hic qui uiuit:
filius autem tuus qui mortuus est. Et hæc erat con-
tentio: cum vtraq; filium sibi vendicaret superstites:
defunctum autem suum negaret. Tunc rex iussit affic-
ri macheram: & infantem diuidi: & singulas partes
dari singulis dimidiam vni: & dimidiam alteri. Excla-
mauit mulier quæ vero erat percita. Nequaquã domine
infantem diuidas: detur potius illi & uiuat: & non in-
terficias eam. At respondit altera. Neq; meus neq; huius
sit infans: diuidite eum. Et statuit rex dari infantem
ei mulieri: quæ dixerat: nolite interficere eum: sed
date eum illi mulieri: quia mota sunt inquit viscera
eius in filio suo. Itaq; non immerito æstimatus est in-
tellectus dei in eo esse: in quo occulta sunt dei. Quid
autem occultius: q̃ interiorum viscerum testimonia:
in quæ sapientis intellectus velut quidam pietatis de-
scendit arbiter: & velut quãdam genitales alui voce
eruit: q̃ maternus paruit affectus: qui elegerat filium
suum vel apud alienam viuere: q̃ in conspectu matris
necari. Sapientiæ igitur fuit: latentes distinguere co-
scientias: ex occultis eruere ueritatẽ: & velut quadam
machera ita spiritus gladio penetrare: non solum ut
ri: sed etiam mentis & animæ viscera. Iusticiæ quoq;
ut quæ suum necauerat: alienum non tolleret: sed ve-
ra mater reciperet suum. Deniq; etiam scriptura hoc
pronunciat. Audiuit inquit omnis israel hoc iudici-
um: quod iudicauit rex: & timuerunt a facie dei: eoq;
intellectus dei in eo esset: ut faceret iusticiam. Deniq;
& ipse Salomon poposcit sapientiam: ut daretur sibi
cor prudens audire & iudicare cū iusticia. **Ca. ix.**

Liquet igitur etiam secundum scripturam di-
uinam quæ antiquior est: sapientiam sine
iusticia esse non posse: quia ubi vna earum virtutu:
ibi vtraq; est. Daniel quoq; q̃ sapienter alta inter

Ibidem. d.

rogatione fraudulente accusauonis deprehendit mendacium: ut calūniatorum sibi responsio non contemneret. Prudentiæ igitur fuit vocis suæ testimonio reos proderet: iusticiæ quoq; nocentes supplicio dare: innocentem subducere. Est ergo indiuiduum sapientiæ atq; iusticiæ contubernium: sed vulgi vñ diuiditur vna quædam forma virtutum: vt temperantia sit in despiciendis voluptatibus: fortitudo spectetur in laboribus & periculis: prudentia in delatu bonorum: sciens commoda & aduersa distinguit: iusticia quæ sit bona custos iuris alieni: & vindex proprietatis: suum cuiq; conseruans. Sit igitur nobis communis opinionis gratia: quadriperita hec facta diuisio: ut ab illa subtili disputatione philosophiæ sapientiæ q; quæ limandæ veritatis causa quasi ex adyto quodam eruitur retrahentes pedem: forensem vñ ac popularem sensum sequamur. Hac igitur diuisione seruata: reuertamur ad propositum. Prudentissimo cuiq; causam nostram cōmittimus: & ab eo consilium promptius q̄ a cæteris poscimus. Præstat tamen fidele iusti consilium uiri: & sapientissimi ingenio frequenter præponderat. Vtilia enim vulnera amici q̄ alienorum oscula. Pro. 27. a.

■ **Capitulū decimum.**

DE niq; quia iusti iudicium est: sapientis autē argumentum. In illo censura disceptationis: in hoc calliditas inuentionis. Q; si vtrūq; connectas: erit magna consiliorum salubritas: quæ ab vniuersis spectatur admiratione sapientiæ & amore iusticiæ: vt omnes quærant audire sapientiam eius viri: in quo vtriusq; virtutis copula sit. Sicut quærebant omēs reges terre: videre faciē Salomonis: & audire sapientiam eius: ita vt & Saba regina veniret ad eum: & tentaret eum in quæstionibus. Et venit inquit: & omnia locuta est quæ habebat in corde suo: & audiuit sapientiam omnem salomonis: nec vllum verbum præteri

3. Re. 10. a.

uit eam. Quæ sit ista: quæ nihil prætereat: nec sit aliqd
quod ei non annunciauerit Salomon verus: cogno-
sce o homo ex his quæ audis loquentem. Verus est in-
quit sermo quem audiui in terra mea de sermonibus
tuis: & de prudentia tua: & non credidi his qui dice-
bant mihi: donec veni: & viderunt oculi mei: & nunc
non est nec dimidia quidem pars secundum ea quæ
annunciabantur mihi: Apposuisti bona super omnia
quæ audiui in terra mea. Beatæ mulieres tuæ: & bea-
ti pueri tui qui assistunt tibi: qui audiunt omnem pru-
dentiam tuam. Intellige conuiuium veri Salomonis:
& quæ apponunt in eo conuiuium intellige sapienter: &
considera in qua terra congregatio nationum audierit
famam sapientiæ veræ atque iusticiæ: & quibuscum vi-
derit oculis: contemplantibus utique quæ non videntur
Quoniam quæ videntur temporalia sunt: quæ autem
non videntur æterna. Quæ sunt beatæ mulieres: nisi
ille de quibus dicitur. Quia multæ verbum dei audiunt
& pariunt: Et alibi. Quicumque enim verbum dei fece-
rit ipse meus frater & soror & mater est. Qui etiam pu-
eri tui beati qui assistunt: nisi Paulus qui dicebat. Usque
in hunc diem sto pte stans minori ac maiori. Et Syme-
on qui expectabat in templo ut uideret consolationes
israel. Quomodo ergo dimitti posceret: nisi quia assistens
domino: discedendi habere facultatem non poterat:
nisi voluntatem domini adeptus est: Exempli causa
propositus nobis Salomon est: a quo certatum ut audi-
retur eius sapientia postulabatur. **¶ Cp̄m. xi**

Ioseph quoque nec in carcere seruius erat: quo-
minus de rebus incertis consuleretur: Cuius
consilium egypto vniuersæ profuit: ut non sentiret
septem annorum sterilitatem: aliosque populos misera
famis leuaret ieiunio. Daniel ex captiuus regalius
consultorum arbiter factus: consiliis suis emenda-
uit presentia: annunciauit futura. Ex his enim quæ

1. Co. 4. d.

Mat. 12. d.

frequenter interpretatus: ostenderat veri se esse a-
 nuncium: fides ei in omnibus deferebatur. Sed etiā
 tertius locus de his qui admiratione digni aestimare
 tur: Ioseph: Salomonis & Danielis exemplo decursus
 videtur. Nam quid de Moyse loquar: cuius omnis
 israel quotidie consilia præstolabatur: quorum vita
 fidem faciebat prudentiæ: admirationeque eius auge-
 bat. Quis se non committeret consilio Moyli: cui
 seniores si qua supra suum intellectum & virtutem
 esse arbitrarentur: diiudicanda seruabant. Quis Da-
 nielis consilium refugeret: de quo deus ipse dixit: Qs *Ezech. 28. a.*
 Daniele sapientior: Aut quomodo dubitare homines
 de eorum mentibus possent: quibus deus tantam cō-
 ferebat gratiam. Moyli consilio bella conficiebatur:
 Moyli meritis de coelo affluebat alimonia: potus e petta
 Q purus Danielis animus: vt mulceret barbaros mō-
 res: mitigaret leones: Quæ in illo temperantia: quā-
 ta animi & corporis continentia: Nec immerito mi-
 tabilis factus omnibus: quando quod vehementer ad-
 mirantur homines: regalibus fultus amicitus: aurū
 non quærebat: nec delatum sibi honorem pluris faci-
 ebat q̄ fidem. Quinetiam periclitari malebat pro lege
 domini: q̄ pro gratia hominis inflecti. Nam de facti
 Ioseph quem pene præterieram castimonia & iusticia
 quid dicam: quarum altera illecebras heriles respuit:
 refutauit præmia: altera mortem contempsit: metu
 repulit: carcerem præoptauit. Quis hunc priuatæ
 causæ ad consulendum idoneum non iudicaret cuius
 ferax animus & mens fertilis: temporis sterilitatem q̄
 dam consiliorum & cordis vberē fecundauit. *Ca. xii.*

Aduertimus igitur: q̄ in acquirendis consiliis
 plurimum adiungat vitæ probitas virtutum
 prærogatiua: beniuolentiæ vsus: frugalitatis gratia.
 Quis enim in cœno fontem requirat. Qui e turbida aq̄
 potum petat. Ita q̄ vbi luxuria est: vbi intemperetia

vbi viciorum confusio: quis inde sibi aliquid hau-
 riendum existimet: Quis non despiciat morum col-
 luuionem: Quis vtilem causæ alienæ iudicet: quem
 videt inutilem vitæ suæ: Quis iterum in probum ma-
 liuolum contumeliosum: non fugiat: & ad nocendum
 paratum: Quis non cum omni studio declinet: Quis
 vero: quous instructum ad cõsiliu opem: difficilem tamẽ
 accessit) ambiat: in quo sit illud: tanq̃ si quis aquæ fontẽ
 præcludat: Quid enim prodest habere sapientiam: sicõ
 siliu neges: Si consulendi intercludas copiam: clausis
 sibi fontẽm: vt nec aliis influat: nec tibi proffit. Pulchre au-
 tem & de illo conuenit: qui habens prudentiam cõma-
 eulat eam vitiorum sordibus: eo q̃ aquæ exitum conta-
 minet. Degeneres animos vita arguit. Quomodo enim
 eum potes iudicare consilio superiorem: quem videas i-
 feriozem moribus: Supra me debet esse: cui me commit-
 tere paro. An vero idoneum eum patabo: qui mihi de cõ-
 siliu: quod non det sibi: & mihi eum vacare credam: qui
 sibi non vacet: cuius animum voluptates occupant: libido
 deuinciat: auaricia subiugẽt: cupiditas perturbet: qua-
 tiat metus: Quomodo hic consilii locus: vbi nullus qui-
 eti? Admitandus mihi & suscipiendus consiliarius: quez
 propotius dominus patribus dedit: offensus ab stulto
 Huius imitator debet esse qui potest consiliu dare: & a-
 lienam a vitis custodire prudentiam: quia nihil inqui-
 natum in illam incurrit.

2. 2c. ibo. 7

Virgilius.

7. 2c. 2c.

7. 2c. 2c.

Capitulum xii.

Quis igitur tanq̃ vultu specie m præferat pulchritu-
 dinis: & beluinis posterioribus ac ferinis vngui-
 bus formæ superioris dehonestet gratiam: cum tam ad-
 mirabilis & præclara formæ virtutum sit: & spãliter pul-
 critudo sapientiæ: sicut series scripturę indicat. Est ei
 hæc speciosior sole: & super omnen stellarum dispositi-
 onem: luci comparata inuenitur prior. Lucem etenim
 hanc suscipit nox: sapientiam autem non vincit malicia.
 Diximus de eius pulchritudine: & scripturę testimonio

comprobauius: superest vt doceamus scripturæ aucto-
ritate nullum ei contubernium cum vitiis esse: sed indi-
uiduam cum cæteris virtutibus coniunctionem: cuius
spiritus est disertus: sine inquinamento certus: sanctus:
amans bonum: acutus: qui nihil vetet benefacere: beni-
gnus: stabilis: certus: securus: omnem habens virtutes:
omnia prospiciens: Et infra: Sobrietatem enim docet &
iusticiam & virtutem: **Capitulum. xiiii.**

QMnia igitur operatur prudentia cum omnibus
bonis habet consortium. Nam quomodo potest
vtili consilium dare: nisi habeat iusticiam: vt induat
constantiam: mortem non reformidet: nullo terrore:
nullo reuocetur metu: nulla adulatione a vero deflec-
tendum putet: exiliam non refugiat: quæ nouerit sapi-
enti patriam mundum esse: egestatem non timeat: quæ
nihil deesse sapienti sciat: cui totus mundus diuitiarum
est: Quid enim præcellius illo viro: qui auro moueri ne-
sciat: contemptum habeat pecuniarium: & velut ex ar-
ce quadam despiciat hominum cupiditates: Quod qui
fecerit: hunc homines supra hominem esse arbitrantur.
Quis est inquit: & laudabimus eum: Fecit enim mira-
bilis in vita sua: Quomodo enim non admirandus: qui
diuitias spernit: quas plerique salutis propriæ prætule-
runt: Decet igitur omnes censura frugalitatis: conti-
nentiæ auctoritas: & maxime eum qui honore præstet:
ne præminentem virum thesauri possideant sui: & pe-
cunias seruiat: qui præest liberis. Illud magis decet: vt
supra thesaurum sit animo: & infra amicis obsequio.
Humilitas enim gratiam auget. Hæc plena laudis &
digna primario viro: non communem cum tyriis ne-
gotiatoribus: & galathis mercatoribus habere turpis
lucis cupidinem: nec omne bonum locare in pecunia:
& tanquam mercenario mittere quotidianos numerare qua-
Qstus calculati compendio **Capitulum. xv.**
Vod si ab his sobrium gerere animum: laudabi-

Ecc̄. 31. a.

le est: q̄to illud præstantius si dilectionem multitu-
dinis liberalitate acquiras: neq; superflua circa im-
portunos: neq; restricta circa indigentes: Purima aut̄
genera liberalitatis sunt: non solum quotidiano sum-
ptu egentibus (quo uitam suam sustinere possint dispo-
nere ac dispensare alimoniam) verum etiam his qui pu-
blice egere verecundantur consulere ac subuenire: q̄
tenus communis egenorum alimonia non exhauriatur
De eo enim loquor qui præest alicui muneri: vt si officii
um sacerdotis gerat aut dispensatoris: vt de his sugge-
rat episcopo: nec reprimat si quem positum in necessita-
te aliqua cognouerit: aut deiectum opibus ad inopiæ
necessitatem redactum: maxime si non effusione adole-
scentiæ: sed direptione alicuius & amissione præmonii
in eam reciderit iniuriam: vt sump̄tum exercere diurnū
non queat. Summa etiam liberalitas: captiuos redime-
re: eripere ex hostium manibus: subtrahere neci hoīes:
& maxime fœminas turpitudini: reddere parentib; liberos: parentes liberis: ciues patrię restituere. No-
ta sunt hæc nimis illyrici vastitate & thraciæ: quāti
vbiq; veniales erant toto captiuo orbe: quos si reuo-
ces vnius prouinciæ numerum explere non possint.
Fuerunt tamen qui etiam quos ecclesiæ redemerant
in seruitutē reuocare vellent: ipsa grauiores captiui-
tate: qui inuiderent alienam misericordiam. Ipsi si in
captiuitatem venissent seruirent liberi: si venditi fuis-
sent seruitutis ministerium non recusarent: & volūt
alienam libertatem rescindere: qui suam seruitutez
non possent rescindere: nisi forte precium recipere em-
ptori placeret: in quo tamen nō rescinditur seruitus:
sed redimitur. Præcipua est igitur liberalitas: redime-
re captiuos: & maxime ab hoste barbaro qui nihil defe-
rat humanitatis ad misericordiam: nisi q̄ auaricia refer-
uauerit: ad redemptionem æs alienum subire: si debi-
tor soluendo non sit: atq; artetur ad solutionem quæ

sit in re debita: & inopia destituta: enutrire paruulos:
 pupillos tueri. Sunt etiam qui virgines orbatas pa-
 rentibus tuende pudicitia gratia connubio locent:
 nec solum studio: sed etiam sumptu adiuuent. Est
 etiam genus illud liberalitatis: quod Apostolus docet:
 vt si quis fidelis habet viduas subministret illis: vt ea-
 rum alimonis ecclesia non grauetur: vt his quae ve-
 rae viduae sunt sufficiat. Vtilis igitur huiusmodi libe-
 ralitas: sed non communis omnibus. Sunt enim pler-
 umque etiam viri boni: qui tenues sunt censu: contenti
 quidem exiguo ad sui usum: sed non idonei ad sub-
 sidium leuanda paupertatis alienae. Tamen sup-
 petit aliud beneficentiae genus: quo iuuare possint
 inferiorem. Est enim duplex liberalitas. Vna quae
 subsidio rei adiuuat: id est: vsu pecuniae. Altera quae
 operum collatione impendit: multo frequenter splen-
 didior: multoque clarior. Quanto illustrius Abrahama
 captam armis victricibus recepit nepotem: quam si re-
 demisset. Quanto utilius regem pharaonem sanc-
 tus Ioseph consilio prouidentiae iuuat: quam si contu-
 lisset pecuniam. Pecunia enim vnus ciuitatis non
 redemit vbertatem: prospicientia totius aegypti per
 quinquennium famem reppulit. Facile autem pe-
 cunia consumitur: consilia exhauriri nesciunt. Haec
 vsu augentur: pecunia minuitur: & cito deficit atque
 ipsam destituit benignitatem: vt quo pluribus largi-
 ri volueris: eo pauciores adiuues: & sepe tibi desit
 quod alius conferendum putaueris. Consilii autem
 operisque collatio: quo in plures diffunditur: eore-
 dundantior manet: & in suum fontem recurrit.
 In se enim refluit vbertas prudentiae: & quo pluri-
 bus fluxerit: eo exercitius fit omne quod remanet. **Ca.**

Liquet igitur debere esse liberalitatis. **xvi.**
 modum: ne fiat inutilis largitas: cuius sobri-
 etas tenenda est: maxime sacerdotibus: vt non pro

iaciantia sed pro iusticia dispensent. Nusq̄ enim ma-
tor auditas petitionis. Veniunt validi: veniunt nullā
causam nisi vagandi habentes: & volunt subsidia va-
cuare pauperum: exinanire sumptum: nec exiguo cō-
tenti maiora quærunt: ambitu vestium captantes peti-
tionis suffragium: & natalium simulatione licitantes
incrementa quæstuum. His si quis facile deferat fidem:
cito exinanit pauperum alimonis profutura compēdia.
Mod assit largiendi: vt nec illi inanes recedant: neq; trā-
scribatur uita pauperum in spoliæ fraudulentorum. Ea
ergo mensura sit: vt neq; humanitas deferatur: nec de-
stituatur necessitas. Plæriq; simulant debita se tueri: &
tamen exutos: sit veri examen. Exutos se per latroci-
nia deplorant: vt iniuria fidem faciat: aut agnitio per-
sonæ: quo propensius iuuetur. Ab ecclesia relegatis sū-
ptus unpertiendus: si desit eis alendi copia. Itaq; qui
modum seruat: auarus nulli: sed largus omnibus est.
Non enim solas aures præbere debemus audiendis pre-
cantium vocibus: sed etiam oculos considerandis neces-
sitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas: q̄ vox
pauperis. Neq; vero fieri potest: vt non extorqueat a-
plius importunitas vociferantium: sed non semper i-
pudentiæ locus sit. Videndus est ille qui te non videt:
requirendus est ille qui erubescit videri. Ille etiā clau-
sus in carcere occurrat tibi: ille affectus egritudine mē-
tem tuam perfonet qui aures non potest. Quo plus te
operari viderit populus: magis diligit. Scio plærosq;
sacerdotes: quo plus contulerunt plus abundasse: quo-
niam quicumq; bonum operarium videt ipsi confert:
quod ille suo officio dispendet: securus q̄ ad paupe-
rem sua perueniat misericordia. Nemo enim vult ni-
si pauperi proficere suam collationem. Nam si quez
aut immoderatum: aut nimis tenacem dispensato-
rem viderit: vtrunq; despiciet: si aut superfluis eroga-
tionibus dissipet alieni fructus laboris: aut recōdat

facculis. Sicut igitur modus liberalitatis tenendus
 est: ita etiam calcet plærūq; adhibendum videtur.
 Modus ideo: vt quod benefacis id quotidie facere pos-
 sis: ne subtrahas necessitati quod indulgeris effusioni.
 Calcet propterea: quia melius operatur pecunia ī pau-
 petis cibo q̄ in diuitis sacco. Caue ne intra locules
 tuos includas salutem inopum: & tanq̄ in tumultis se-
 pelias vitam pauperum. Potuit donare Ioseph totas opes
 egypti: & effundere thesauros regis: noluit tamen de
 alieno effusus videri: maluit frumenta vendere: q̄ do-
 nare esurientibus: quia si paucis donasset pluribus de-
 fuisset. Eam liberalitatem probauit: quæ abundaret
 omnibus. Patefecit horrea, vt omnes emerent subsidiū
 frumentarium: ne gratis accipiendo cultus terrarū
 relinquerent: quoniam qui alieno vtitur suam ne-
 gligit. Itaq; primum omnium coaceruauit pecunias: de-
 inde in strā cætera: ad postremum iura terrarum regi ac-
 quisit: non vt omnes exueret suo: sed fulciret: publi-
 cum tributum constitueret: quo sua tutius habere pos-
 sent. Quod ita fuit gratum omnibus quibus terras ad-
 emerat: vt non venditionem sui iuris: sed redemptionem
 salutis putarent. Deniq; dixerunt: Sanaasti nos: mue-
 nimus gratiam in conspectu domini nostri. Nam & de
 proprietate nihil amiserant: qui ius receperant: & de
 utilitate nihil perdiderant: qui acquirerant perpetua
 tem. O virum magnum qui non largitatis superflua
 temporalem captauit gloriam: sed perpetuam cōmo-
 ditatem constituit prouidentia. Fecit enim vt tributū
 populi se iuarent suis: nec in tempore necessitatis ali-
 ena subsidia desiderarent. Melius enim fuit cōferre
 aliquid de fructibus: q̄ totum de iure amittere. Quī
 tam portionem collationis statuit: & in prouidendo p-
 spicacior: & in tributo liberalior. Deniq; nūq̄ postea
 ægyptus hmōi famem pertulit. Quæ præclare autem
 collegit futura. Et imum q̄ argute regalis interpretes

Gen. 47. f.

Gen. 41. c.

somni veritatem expressit. Somnium regis primū
hoc fuit. Septem iuuençæ ascendebant de flumine vi-
su decore: & pingues corpore: & ad oram pascebant
fluminis. Aliæ quoq; vitulæ visu deformes ac ieiunæ
corpore. Post illas iuuenças ascendebant de flumine:
& iuxta eas in ipso riparum choro pascebantur: & vitæ
sunt hæ vitulæ tenues atq; exiles deuorare illas quæ
præstabant & forma & gratia. Et somnium secūdam
hoc fuit. Septem spicæ pingues: electæ & bonæ de
terra surgebant: & post eas septem spicæ exiles & vē-
to corruptæ ac marcidæ se subicere moliebantur: &
visum est q; lætas & vberes spicæ: steriles spicæ & te-
nues deuorauerunt. Hoc somnium ita apparuit sa-
ctus Ioseph: eo q; septem iuuençæ septem anni foret:
& septem spicæ similiter septem anni forent: ex foetu
& fructu interpretatus tempora. Foetus enim iuue-
çæ annum exprimit: & fructus segetis annum con-
summat integrū. Quæ ideo ascendebant de flumi-
ne: q; dies anni ac tempora: fluminis p̄tereunt modo
& cursim labuntur. Annos itaq; septem priores: vbe-
res terræ fertiles ac fecundos declarat futuros. Po-
steriores autem alios septem annos steriles atq; infecū-
dos: quorum sterilitas absumptura foret vberitatē supe-
riorum. Quæ gratia prospiciendum admonuit: vt vbe-
rioribus annis congregaretur subsidium frumenta-
rium: quod sustentare posset inopiam futuræ in-
fecunditatis. Quid primum miret. Ingeniū quōt
ipsum veritatis descendit cubile: an consiliū quo
tam graui atq; diuturnæ prospexit necessitati: an
vigilantiam atq; iusticiam: quarum altera imposi-
to sibi tanto munere congregauit tam multiplices
commeatus: altera equalitatem per omnes serua-
uit. Nam de magnanimitate quid loquat: q; ven-
ditus a fratribus in seruitutem: non tetulit iniuri-
am: sed famē depulit. Quid de suauitate qua dile-

Cui fratris presentiam pia fraude quaesivit: quem simu-
 lato per elegantiam furto reum statuit rapinae vt obside
 teneret gratiae. Vnde merito eia patre dicitur. Filius a-
 pliatus meus Ioseph: filius meus ampliatus: zelotes fi-
 lius meus: filius meus adolescentior. Adiuuet te deus
 meus: & benedicat te benedictione caeli a summo: bene-
 dictione terre habentis omnia propter benedictiones
 patris tui & matris tuae. Praualuit super benedictiones
 montium manentium & desideria collium aeternorum.

Gen. 49. c

Et in Deuteronomio: Qui visus est inquit in tubo: ve-
 niat super caput Ioseph: & super verticem ipsius. ho-
 norificus inter fratres suos primitiuus: tauri decusei
 cornua vnicornis cornua ipsius: In ipsis gentes ven-
 tilabit simul vsq; ad extremum terrae: Ipsi decem mi-
 lia effraim: & ipsi milia manasses. **Capitulum xvii.**

Deu. 33. c.

Talis itaq; debet esse qui consilium alteri det:
 vt seipsum formam aliis praebeat ad exemplum
 bonorum operum: in doctrina: in integritate: in gra-
 tuitate: vt sit eius sermo salubris atq; irreprehensibilis:
 consilium utile: vita honesta: sententia decora. Talis
 erat Paulus qui consilium dabat virginibus: magiste-
 rum sacerdotibus: vt primum seipsum praeberet nobis
 formam ad imitandum. Ideo & humiliari sciebat: sicut
 sciuit & Ioseph: qui summo ortus patriarcharum ge-
 nere non dedignatus degenerem seruitutem: exhibe-
 bateam obsequiis: illustrabat virtutibus. Sciuit humi-
 liari: qui & venditor es & emptorem passus est: & dñs
 appellabat eum. Audi humiliantem se. Si dominus
 meus preter me nihil scit in domo sua: & omnia qua-
 eumq; habet dedit in manus meas: neq; subtraclum e-
 a me quicq; praeter te: quae vxor illius es: quomodo
 faciam verbum malum hoc: & peccabo coram dño.
 Plena vox humilitatis: plena castimoniae. Humili-
 tatis: quia deferebat honorificentiam: quia refere-
 bat gratiam. Plena quoq; castimoniae: quia tunc pi-

Gen. 39. b

Flagicio contaminare: graue peccatum putabat. Talis
igitur debet esse consiliarius: qui nihil nebulosum
habebat: nihil fallax: nihil fabulosum: nihil simulatum:
quod vitam eius ac mores reuellat: nihil improbum ac
maluolum: quod auertat consulentes. Alia sunt enim
quæ fugiuntur: alia quæ contēnuntur. Fugimus ea
quæ possunt nocere: quæ maliciose possunt innoxas
serpere. ut fr̄s qui consultitur dubia sit fide: & pecuniæ
avidus: ut possit precio mutari: si iniuriosus: hic fugit
ac declinatur. Qui vero voluptarius: intemperans: &
si alienus a fraude: tamen auarus & cupidior lucritur-
pis: hic contēnuntur. Quod enim specimen industriæ: quæ
fructum laboris edere potest: quod recipere animo curas
ac sollicitudinem: qui se torpori dederit atq; ignauiæ?
Ideo boni viri consiliū dicit. Ego autem didici: in quibus
scio sufficiens esse. Sciebat enim omnium malorum ra-
diuernesse auariciam: & ideo suo contentus erat: a-
lienum non requirebat. Satis mihi inquit est quod
habeo: siue parum siue plurimum habeam: mihi
plurimum est. Expressius aliquid dicendum videtur.
Signato verbo usus est. Sufficit mihi inquit in quo suz:
id est: nec deest: nec superfluit. Non deest: quia ni-
hil quæro amplius. Non superfluit: quia non solum
mihi habeo: sed pluribus. Hoc de pecunia. Caterum
de omnibus dici potest: quia sufficiebant illi præsen-
tia. Hoc est: non honorem maiorem: non obsequia
vberiora desiderabat: non gloriæ immodicæ cupidus:
aut gratiam indebite quærebat: sed debiti finem cer-
taminis: patiens laboris: securus meriti præstolaba-
tur. Scio inquit & humiliari. Non ergo indocta hu-
militas: sed quæ habeat sui modestiam & scientiam
laudatur. Est enim humilitas formidinis: est & im-
peritiæ atq; ignorantie. Ideo & scriptura ait. Et
& humiles spiritu saluabit. Præclare ergo dixit: Scio
& humiliari: id est: quo in loco: qua moderatione:

quo fine: in quo officio: in quo munere. Nesciuit phariseus humiliari: ideo deiectus est: sciuit publicanus: ideo iustificatus est. Sciebat & abundare Paulus: qui animum habebat diuitem: & si thesaurum diuitis non habebat. Sciebat abundare: quia non querebat datum in pecunia: sed requirebat fructum in gratia. Possunt & sic intelligere: quia sciebat abundare qui poterat dicere. Os nostrum patet ad vos o corinthii: cor enim dilatatum est. In omnibus erat imbutus: & saturari et esurire. Beatus qui sciebat saturari in christo. Non ergo illa corporalis sed spiritalis est saturitas: quam operatur scientia. Et merito scientia opus est: quia non in pane solo uiuit homo: sed in omni uerbo dei. Ergo qui sic sciebat saturari & sic esurire: sciebat ut semper noua quareret: esurire & sitire dominum. Sciebat esurire: qui sciebat: quia esurentes manducabunt: sciebat & poterat abundare: qui nihil habebat: & possidebat

1. co. 6. c.

Deu. 8. a.

E omnia. **Capitulum. xviii.**

Gregorie itaq; viros alicui preesidentes muneri commendat iusticia. E contra iniquitas destituit atq; impugnat. Exemplo nobis est scriptura quæ dicit: quia cum populus israel post mortem salomonis rogasset filium eius. Roboam: ut releuaret ceruices eorum a seruitute dura: & paterni imperii temperaret austeritatem: illum spreto sententi consilio de suggestione adolescentium responsum dedisse huiusmodi: quia & onus adiuiceret super patris iugum: & leuiores grauioribus suppliciiis mutaret. Quo responso exasperati populi responderunt. Non est nobis portio cum Dauid: neq; hæreditas in filiis Iesse. Reuertere vnusquisq; in tabernacula tua israel: quoniam hic homo neq; in principem neq; in duce[m] erit nobis. Itaq; desertus a populo ac destitutus: vix duarum tribuum propter Dauid meritum

Re. 12. b.

C habere potuit societatem **Capitulum. xix.**

Laret ergo quoniam & equitas imperia confit

met & iniusticia dissoluat. Nam quomodo potest ma-
licia regnum possidere: quæ ne vnã quidem priua-
tum potest regere familiam. Summa igitur benigni-
tate opus est: vt non solum publica gubernacula
sed etiam priuata iura tueamur. Plurimum iuuat be-
niuolentia: quæ omnes studet beneficiis amplecti: de-
vincere officiis: oppignerare gratia. Affabilitatem
quoq; sermonis diximus ad conciliandam gratiam
valere plurimum. Sed hanc volumus esse sinceram
ac sobriam sine vlla adulatione: ne simplicitatem
ac puritatem alloquii dedecet sermonis adulatio.
Forma enim esse debemus cæteris: non solum in
opere: sed etiam in sermone: in castitate: ac fide.
Quales haberi volumus: tales simus: & qualem
affectum habemus: talem aperiamus. Neq; dicam⁹
in corde nostro verbum iniquum: quod abscondi
putemus silentio ab eo qui audit in occulto dicta:
qui occulta facit: & cognoscit secreta viscerum: qui
sensum visceribus infudit. Ergo tanq; sub oculis
constituti iudicis: quicquid gerimus: in luce posi-
tum putemus: vt omnibus manifestetur. **Ca. xx.º**

Plurimum itaq; prodest vnicuiq; bonis iun-
gi. Adolescentibus quoq; vtile: vt claros
& sapientes viros sequantur: quoniam qui congre-
ditur sapientibus: sapiens est: qui autem cohæret
imprudens agnoscitur. Et ad instructionem
itaq; bonis iungi plurimum proficit: & ad probita-
tis testimonium. Ostendunt enim adolescentes eo-
rum se imitatores esse: quibus adhæserint: & ea co-
ualescit opinio: q; ab his viuendi acceperint simi-
litudinem: cum quibus conuersandi hauserint cu-
piditatem. Inde tantus Iesus naue q; eum non so-
lum erudiuit ad legis scientiam. Moysi copula ve-
rumetiam sanctificauit ad gratiam. Deniq; cum
eius tabernaculum diuina refulgeret præsentia: &

videretur maiestas domini: solus erat in tabernaculo Iesus naue. Moyses cum deo loquebatur. Iesus pariter nube sacra tegebatur. Presbyteri & populus deorsum stabant. Iesus cum Moysse ad accipiendam legem ascendebat. Omnis populus intra castra erat. Iesus extra castra in tabernaculo testimonii. Cū colūna nubis descenderet & loqueretur cum Moysse: quasi fidus astabat minister. Nec exiebat de tabernaculo iuuenis: cum seniores longe positi diuina trepidarent miracula. Vbiq; igitur inter admiranda opera & reuerenda secreta sancto Moysi indiuiduus adhærebat. Vnde factum est: vt qui fuerat socius conuersationis: fieret successor potestatis. Merito vir huiusmodi euasit: vt sisteret fluminis cursus: diceret: Stet sol: & staret sol quasi eius spectator victoria: noctem differret: diem produceret. Quod quidem Moysi negatum est: solus eligeretur vt populum introduceret in terram repromissionis. Magnus vir fidei miraculis: magnus triumphis. Illius augustiora opera: huius prosperiora. Vterq; igitur diuina subnixus gratia: ultra humanam processit conditionem. Ille mari: hic celo imperauit. Pulchra itaq; copia seniorum atq; adolescentium. Alii testimonio: alii solacio sunt: alii magisterio: alii delectationi. Omitto q; Abrahæ adhæsit. Loth adolescentulus etiam proficiscenti: ne forte hoc propinquitatis magis fuisse existimetur: & necessaria potius q; voluntaria adiunctionis. Quid de Helia atq; Helisæo loquamur: Licet non expresse Helisæum iuuenem scriptura significauerit: aduertimus tamen & colligimus iuueniorem fuisse. In actibus apostolorum Barnabas Marcum assumpsit: Paulus Silan: Paulus Timotheum: Paulus Titum. Sed illis superioribus videmus

Sap. 4. b.

diuisa officia: vt seniores consilio præualerent: iuueniores ministerio. Plæ rûq; etiam virtutibus pares: dispares ætatibus: sui delectantur copula: sicut delectabantur Petrus & Ioannes. Nam adulescentem legimus in euangelio Ioannem & sua voce: licet meritis & sapientia nulli fuerit seniorum secundus. Erat enim eo senectus venerabilis morum: & cana prudentia. Vita enim immaculata: bonæ senectutis stipendium est. **Ca. xxi.**

A Diuuat quoq; hoc ad profectum bonæ estimationis: si de potentis manibus eripias inopem: de morte dānatum eruas: q̄tum sine perturbatione fieri potest: ne videamur iactantiæ magis causa facere: q̄ misericordiæ: & grauiora inferre vulnera: dū leuioribus mederi desideramus. Iam si oppressum opibus potentis: & factione magis q̄ sceleris sui precio grauatum liberaueris egregie conualescit opinionis testimonium. Commendat plætosq; etiam hospitalitas. Est enim publica spēs humanitatis: vt peregrinus hospitio non egeat: suscipiatur officiose: pateat aduenienti ianua. Valde id decorum totius est orbis existimauone: peregrinos cum honore suscipere: non deesse mens hospitis gratiam occurrere officii liberalitatis: explorare aduentus hospitem. Quod Abraæ laudi est datum: qui ante ianuam suam speculabatur: ne forte præteriret peregrinus aliquis: & diligenter prætendebat excubias vt occurreret: vt præueniret: vt vt rogaret: ne transiret hospes: dicens. Domine si inueni gratiam ante te ne præterieris puerum tuum. Et ideo pro hospitalitatis mercede: fractus posteritatis recepit. Loth quoq; nepos eius: nō solum genere: sed etiam virtute proximus: propter hospitalitatis affectum: sodomitana a se suisq; supplicia detorsit. Decet igitur hospitem esse.

Gen. 18. a.

Gen. 19. e.

benignum: iustum: non alieni cupidum: imo de
 suo iure cadentem: potius aliqua si fuerit lacessitus:
 q̄ aliena iura pulsantem: fugitantem litium: abhorre-
 tem a iurgiis: redimentem concordiam & tranquil-
 litatis gratiam. Siquidem de suo iure virum bonū
 aliquid relaxare: non solum liberalitatis: sed plerū-
 q; commoditatis est. Primum dispendio litis ca-
 rere non mediocre est lucrum. Deinde accedit ad
 fructum quo augetur amicitia: ex qua oriuntur
 plurimæ commoditates: quæ contemnti aliquo
 in tempore postea fructuose erunt. In officiis autē
 hospitalibus: omnibus quidem humanitas impertiē-
 da est: iustis autem vberior deferenda honorificentia.
 Quicūq; enim iustum receperit in nomine iusti: merce-
 dem iusti accipiet: vt dominus pronunciauit. Tanta est
 autem apud hospitalitatis gratia: vt ne potus quidem
 aquæ frigidæ a præmiis remunerationis immunis sit.
 Vides quia Abraam deum recepit hospitio dum hospi-
 tes quærit: Vides quia Loth angelos suscepit: Vnde
 scis an & tu cum suscipis hospitem suscipias christū?
 Licet in hospite sit christus: quia christus in paupe-
 re est: sicut ipse ait. In carcere eram: & venistis ad
 me: nudus eram: & operuistis me. Suaue est igitur
 non pecuniæ: sed gratiæ studere. Verum hoc ma-
 lum iandudum humanis influxit mentibus: vt
 pecunia honori sit: & animi hominum diuitiarum
 admiratione capiantur. Inde se immergit auaricia:
 veluti quædam bonorum ariditas officiorum: vt
 homines damnū putent: quicquid præter morē
 impenditur. Sed etiam in hoc aduersus auariciā
 (ne quod afferre possit impedimentum) prospexit
 scriptura venerabilis: dicens. Quia melior est hospi-
 talitas cum oleribus. Et infra. Melior est panis in
 suauitate cum pace. Non enim prodigos nos do-
 cet esse scriptura sed liberales. Largitatis enī duo

Mat. 10. d.

Mat. 25. b.

Pro. 15. b.

sunt genera. Vnum liberalitatis: alterum prodigæ
 effusionis. Liberale est hospitio suscipere: nudum
 vestire: redimere captiuos: non habentes sumptu
 iuuare. Prodigum est: sumptuosis effluere conui
 uis & vino plurimo. Vnde legisti. Prodigum est
 vinum: & contumeliosa ebrietas. Prodigum est po
 pulatis fauoris gratia: exinanire proprias opes. Quod
 faciunt qui ludis circensibus vel etiam theatralib9
 & muneribus gladiatoriiis vel etiam venationibus
 patrimonium dilapidant suum: vt vincant su
 periorum celebritates: cum totum illud sit ina
 ne quod agunt. Quandoquidem etiam bonoru
 operum sumptibus immoderatum esse non de
 ceat. Pulchra liberalitas erga ipsos quoq3 paupe
 res mensuram tenete: vt abundes pluribus: nō
 conciliandi fauoris gratia vltra modum fluere
 Quicquid ex affectu puro ac sincero promitur:
 hoc est decorum: non superfluas ædificationes
 aggredi: nec prætermittere necessarias. Et maxi
 me sacerdoti hoc conuenit: ornare dei templum
 decore congruo: vt etiam hoc cultu aula domini
 resplendeat: impensas misericordiæ conuenien
 tes frequentare: quantum oporteat largiri pere
 grinis: non superflua: sed competentia: non redū
 dantia: sed congrua humanitati: ne sumptu pau
 perum: alienaz sibi quærat gratiam: ne restricti
 orem erga clericos aut indulgentiorem se præbe
 at. Alterum enim inhumanum: alterum prodi
 gum: si aut sumptus delit necessitati eorum: q̄s
 a sordidis negociationis aucupis retrahere de
 beas: aut voluptati superfluat. **Cap. xxii.**

Quinetiam verborum ipsorum & præ
 ceptorum esse mensuram conuenit ne
 aut nimia remissio videatur: aut nimia seueri
 tas. Et ætq3 enim remissiores malunt esse: vt

videantur boni esse. Sed nihil simulatum: & fictum veræ virtutis esse certum est: quinetiam diurnum esse non solet. In principio vernat: in processu tanq̃ flosculus dissipatur & soluitur: quod autem verum ac sincerum alta radice fundatur. Et vt exemplis assertiones nostras probemus (quoniam quæ simulata sunt diuturna esse non possunt: sed tanq̃ ad tempus videntia cito decidunt) ex ea familia ex qua nobis plurima ad virtutis perfectum exempla accersiuimus: vnum simulationis & fraudis proferamus testimonium. Absalō erat dauid regis filius: decore insignis: egregia forma: præstans iuuentute: ita vt vir talis in israel non reperiretur: a vestigio pedis vsq; ad verticem immaculatus. Is fecit sibi currus: & equos & viros quinquaginta: qui præcurrerent ante eum: Surgebat diluculo & stabat ante portam in via: & si quem aduertisset regis iudicia quærentem: accedebat ad eum dicens. Ex qua ciuitate est tu? Respondit ille: Ex tribu vna sum de tribubus israel seruus tuus. Referebat absalon. Verba tua bona sunt & directa: & qui te audiat non est tibi datus a rege. Quis constituet me iudicem? Et quisq; ad me veniet cuiuscunq; fuerit iudicium necessarium: iustificabo illum. Talibus delinibat singulos sermonibus. Et cum accederent adorare eum: extendens manus suas apprehendebat atq; osculabatur eos. Sic conuertit in se corda omnium: dum blandicia huiusmodi infimorum tangunt viscerum sensum: Sed delicati isti & ambitiosi: elegerunt honorabilia & grata ad tempus & iocunda. Vbi autem parua processit dilatio quam prudens ois propheta paulisper cedendo interponenda putauit: non potuerunt tolerate ac sustinere. Deniq; non dubitans de victoria Dauid: cōmendabat fili

2. Re. 15. a.

um dimicaturis: ut ei parecerent. Ideoque nec praelio
interesse maluit: ne vel referre arma patricia licet
videretur: sed tamen filio. Liqueat igitur ea esse per
petua ac solida quae vera sunt: & quae sincere poti
us quam dolo congregantur. Ea vero quae simulati
one atque assentatione parata sunt: non posse diu

Quod petere seuerare. **Capitulum. xxii.**
Vis igitur vel illos qui pecunia ad obediē
tiam redimuntur: ve eos qui assentatione inui
tantur: fidos sibi arbitretur. Nam & illi frequē
ter se vendere volunt: & isti imperia dura ferre
non possunt. Leui assentatiuincula facile capiū
tur: si perstrinxeris verbo: immurmurant: dese
vunt: infestibabeunt: indignantes relinquunt: ī
perare malunt quam obedire. Quasi obnoxios bene
ficio: subiectos sibi debere esse existimant: quos
propositos sibi habere debeant. Quis igitur sibi
fideles putet: quos vel pecunia vel adulatione sibi
obligandos crediderit: Nam & ille qui pecuniam
acceperit: vilem se & despectum indicat: nisi saepe
redimatur. Itaque frequenter expectat precium su
um: & ille qui obsecratione ambitus videtur: vult
semper se rogari. **Capitulum. xxiii.**

Ergo bonis ac libus & sincero proposito
nitendum ad honorem arbitror: & ma
xime ecclesiasticum: ut neque relupina arrogātia:
vel remissa negligentia sit: neque turpis affecta
tio: & indecora ambitio. Ad omnia abundata
nisi directa simplicitas: satisque seipsa commen
dat. In ipso vero munere: neque seueritatem esse
duram conuenit: nec nimiam remissionem: ne
aut potestatem exercete: aut susceptum officium
nequaquam implere videamur. Enitendum quoque ut
beneficiis atque officiis obligemus plurimos: & col
latam reseruemus gratiam: ne iure beneficii fiat

immemores: qui se grauius laesos dolent. Sape
 enim vsu venit: vt quos gratia foueris vel aliquo
 superiorem cumulaueris gradu: auertas indigne
 si aliquem eis proponendum iudices. Sed et sa-
 cerdotem beneficiis suis vel iudiciis fauere co-
 uenit: vt æquitatem custodiat: & presbytero vel
 ministro deferre vt parenti. Neq; eos qui semel
 probati sunt arrogantes esse oportet: sed ma-
 gis tanq̃ memores gratiæ: humilitatem tene-
 re: neq; offendi sacerdotem: si aut presbyter aut
 minister: aut quisq̃ de clero: aut misericordia
 aut ieiunio: aut integritate: aut doctrina: aut
 lectione existimationem accumulet suam. Grā
 enim ecclesiæ: laus doctoris est: bonum opus
 alicuius prædicari: ita tamen si nullo studio
 fiat iactantiæ. Laudent enim vnūqueq; pro-
 ximorum labia: & non suum: & commendēt
 opera: non studia sua. Cæterum si quis non
 obediens episcopo: extollere atq; exaltare sese
 desiderans: obumbrare merita episcopi simula-
 ta affectione doctrinæ aut humilitatis: aut mi-
 sericordiæ: is a vero deuius superbit. Quoniam
 veritatis ea est regula: vt nihil facias commen-
 dandi tui causa: quo minor alius fiat: neq; si qd
 boni habeas: id ad deformationem alterius & vi-
 tuperationem exerceas. Non defendas impro-
 bum & sancta indigno committenda arbitreris:
 neq; iterum urgeas & impugnes cuius crimē
 non deprehenderit. Nam cum in omnibus in-
 iusticia cito offendat: tum maxime in ecclesiā:
 vbi æquitatem esse oportet: vbi æqualitatem
 habere decet: vt nihil sibi potentior plus vindi-
 cet: nihil vsurpet ditior. Siue enim pauper: siue
 diues in christo vnū sunt. Nihil sanctior:
 plus sibi arroget. Ipsum enim parem esse: e-

humiliorem esse. Sed ne personam alterius accipi-
amus in iudicio: gratia absit: causam merita de-
cernant. Nihil sic opinionem: imo fidem grauat:
quod si in iudicando potentiori dones causam inferi-
oris: vel pauperem innocentem arguas: diuitem
excuses reum culpæ. Pro num quippe est genus
hominum fauere honoratioribus: ne lætos se pu-
tent: ne victi doleant. Sed primum si offensam ve-
reris: non recipias iudicium: si sacerdos es: aut
si quisquam alius: non lacestas. Licet tibi silere in ne-
gocio: dūtaxat pecuniario: quod sit constanti ad-
esse æquitati. In causa autem dei: vbi cōmunio-
nis periculum est: etiam dissimulare: peccatum

Quest non leue. **Capitulum. xxv.**

Vid autem prodest tibi: fauere diuiti: An-
quā citius amantem remuneret. His enim faue-
mus frequentius: a quibus referendæ vicem spera-
mus gratiæ. Sed eo magis infirmo & inopi nos stu-
dere conuenit: quia pro eo qui non habet: remune-
rationem speramus a domino Iesu: qui sub specie
conuiuii generalem virtutis edidit formam: vt
his potius nr̄a conferamus beneficia: qui nobis ea
non possunt representare dicens: ad conuiuium
atq; epulas non eos qui diuites sunt: sed qui pau-
peres inuitandos. Diuites enim rogari videntur:
vt ipsi quoq; nobis reddant conuiuium. Paupe-
res (quia non habent quod restituant) cum acce-
perint: remuneratorem nobis faciunt dominū:
qui se pro paupere obligandum obtulit. Ad ipm̄
quoq; sæculi vsum collatio beneficii facta in pau-
peres magis quā in locupletes: plus iuuat: quia de-
dignatur beneficium: & pudet eum debitorem
esse gratiæ. Quinetiam id quod collatum est sibi
meritis suis arrogat: quod velut debitum acce-
perit: vel ideo datum sit: eo quod is qui dedit reddē:

dum sibi a diuite vberius æstimauerit. Ita in acci-
piendo beneficio eo ipso q̄ acceperint diuites: dedis-
se se magis q̄ accepisse existimant. Pauper vero et
si non habet vnde reddat pecuniam: refert gratia.
In quo certum est: q̄ plus reddat q̄ acceperit. Pecunia enim numo soluitur: gratia autem nūq̄ exi-
nanitur. Reddendo vacuatur pecunia: gratia at̄
& habendo soluitur: & soluendo retinetur. Deī
de q̄ diues refugit: pauper fatetur: q̄ sit obligat⁹
debito: sibi q̄ subuentum: non honori suo delatū
putat: donatos sibi arbitratur filios: vitam reddi-
tam: seruata[m] familiam. Quanto igitur melius
apud bonos q̄ apud ingratos locare beneficium:
Vnde dominus ad discipulos ait. Nolite posside Mat. 10. b.
re aurum: neq̄ argentum: neq̄ pecuniam: qua
velut falce: pullulantem in pectoribus humanis
succidit auariciam. Petrus quoq̄ claudo (qui ex
vtero matris suæ portabatur) ait: Argentum & Aa. 3. a.
aurum non habeo: sed quod habeo do tibi. In no-
mine Iesu christi na-garent: surge & ambula. Itaq̄
pecuniam non dedit: sanitatem dedit. Quanto me-
lius est salutem habere sine pecunia: q̄ pecuniaz
sine salute. Surrexit claudus quod non sperabat:
pecuniam non accepit quam sperabat. Sed hæc vix
in sanctis domini reperiuntur: vt diuitiæ contem-

Cptui sint. ■ Capitulum xxvi. ■
Aeterum ita incubuerunt mores hominum
admitatione diuitiarum: vt nemo nisi diues honore:
dignus putetur. Neq̄ hic recens vsus: sed ianduduz: Iosue. 6. c. & 7. c.
quod peius est: inoleuit hoc vitium humanis menti-
bus. Siquidem cum hieticho magna ciuitas tubarū
sacerdotium sono corruisset: & Iesus naue potire-
tur victoria: cognouit infirmitatem esse virtutez
populi per auariciam atq̄ auri cupiditatem. Nam
cum de spoliis vrbis incensæ: sustulisset Acham ve-

stem auream & ducenta argenti didrachmata: &
lineam auream: oblatu domino negare non po-
tuit: sed prodidit furtum. Vetus igitur & anti-
qua auaricia est: quæ cum ipsi diuinæ legis cœ-
pit oraculis: imo propter ipsam reprimendam
lex dei data est. Propter auariciam Balac putauit
Balaam præmiis posse tentari: vt malediceret po-
pulum patrum: & vicisset auaricia: nisi dominusa
maledicto eum abstinere vetuisset. Et propter au-
ariciam præcipitatus Acham: in exitium deduxerat
totam plebem parentum. Itaq; Iesus naue: qui po-
tuit solem statuere: ne procederet: auariciam homi-
num non potuit sistere ne serperet. Ad vocem ei⁹
sol stetit: auaricia non stetit. Sole itaq; stante cō-
fecit Iesus triumphum: auaricia autem procedē-
te pene amisit victoriam. Quid fortissimum oī-
um Samson? Nonne dalilæ mulieris suæ dile-
ctæ auaricia decepit? Itaq; ille qui rugientē leo-
nem manibus discepit suis: qui vincētus & alie-
nigenis traditus: sine vilo adiutore solus dissolu-
tis vinculis: mille ex his peremit viros: qui funes
intextis neruis velut mollia sparti fila dirupit: is lu-
per genua mulieris inflexa ceruice truncatus in-
uicti crinis ornatu: prærogatiuam suæ virtutis
amisit. Influxit pecunia in gremium mulieris: &
a viro discessit gratia. Feralis igitur auaricia: ille-
cebrosa pecunia: quæ habentes contaminat: non
habentes non iuuat. Esto tamen vt aliquando iu-
uet pecunia: inferiorem tamen & ipsum desideran-
tem. Quid ad eum qui non desiderat: qui non requi-
rit: qui auxilio eius non indiget: studio non flecti-
tur? Quid vt alius sit ille copiosior qui habet? Nū-
quid idcirco honestior quæ habet quod honestas ple-
rūq; amittitur: quia habet quod custodiat: magis
q̄ quod possideat? Illud enim possidemus quo vt-

mur. Quod autem ultra vsum est: non vtiq; habet possessionis fructum: sed custodiae periculum.

Ad summam nouimus q; pecuniae. **Ca. xxvii.** conceptus iusticiae forma sit: & ideo auariciam declinare debemus: & omni studio intendere: ne quid faciamus vnq; aduersus iusticiam: sed in omnibus gestis & operibus custodiamus eam. Si volumus commendare nos deo: charitatem habeamus: vnanimes simus: humilitatem sequamur: alterutrum existimantes superiorem sibi. Haec est enim humilitas: si nihil sibi quis arroget: sed inferiorem se esse existimet. Episcopus vt membris suis vtatur clericis: & maxime ministris qui sunt vere filii: quae cuiq; viderit aptum muneri ei deputet. Cum dolore amputatur quae etiam putruit pars corporis: & diu tractatur si potest sanae medicamentis: & si non potest: tunc a medico bono abscinditur. Sic episcopi affectus bonus est: vt optet sanare infirmos: serpentina auferre: vice: adurere aliqua: non abscindere: postremo qd' sanari non potest cum dolore abscindere. Vnde pulcherrimum illud praecipuum magis eminet: vt cogitemus non quae nostra sunt: sed quae aliorum. Hoc enim modo nihil erit: quod vel ita nostro indulgeamus affectui: vel fauentes nrae plus iusto tribuamus aliquid voluntati. **Capitulum**

Hoc maximum incentiuum misericordiae. **xxviii.** vt compatiamur alienis calamitatibus: necessitates aliorum quantum possumus iuueamus: & plus interdum q; possumus. Melius est enim pro misericordia causas praestare: vel inuidiam perpeti: q; praetendere inclementiam. Vt nos aliquando in inuidiam incidamus: quia confregistimus vasa mystica: vt captiuos redimeremus: q; ariani displicere potuerat: nec tam factum di-

50
spliceret q̄ vt esset quod in nobis reprehenderent.
Quis autem est tam durus: immitis: ferreus: cui
displiceat q̄ homo redimitur a morte: foemina ab
impuritatibus barbarorum: quæ grauiores mor-
te sunt: adolescentulæ: vel pueruli: vel infantes
ab idolorum contagio: quibus mortis metu in-
quinabantur. Quam causam nos & si nō sine rō-
ne aliqua gessimus: tamen in populo ita prosecu-
ti sumus: vt confiteremur: multoq; fuisse com-
modius astrueremus: vt animas domino q̄ au-
rum seruaemus. Qui enim sine auro misit apo-
stolos: & ecclesias sine auro congregauit. Aurū
ecclesia habet: non vt seruet: sed vt erogat: vt lib-
uerat in necessitatibus. Quid opus est custodire qd̄
nihil iuuat: An ignoramus q̄ tum auri atq; ar-
genti de templo domini assyrii sustulerint. Nō
ne melius conflant sacerdotes propter alimo-
niam pauperum: si alia subsidia desint: q̄ sacri-
legus contaminata asportet hostis. Nonne dic-
turus est dominus: Cur passus es tot inopes fa-
me emori: Et certe habebas aurum: vt ministras-
ses alimoniam. Cur tot captiui deducti in cōmer-
cio sunt: nec redempti: Cur tot ab hoste occisi sūt?
Melius fuerat vt vasa viuentiū seruares: q̄ me-
talloū. His non possēt responsum referri. Quid
enim diceres: Timui ne templo dei ornatus dees-
set. Responderet. Aurum sacra non querunt: neq;
auro placent: quæ auro non emuntur. Ornatus
factorum: redemptio captiuorum est. Et vere
illa sunt vasa preciosa: quæ redimunt animas a
morte. Ille vetus est thesaurus domini: qui ope-
ratur quod sanguis eius operatus est. Tunc vas do-
minici sanguinis agnoscitur: cum in vtroq; vi-
derit redemptionem: vt calix ab hoste redimat:
quos sanguis a peccato redemit. Q̄ pulerum vt

cum agmina captiuorum ab ecclesia redimuntur:
 dicatur. Hos christus redemit. Ecce aurum quod
 probari potest. Ecce aurum vtile. Ecce aurum
 christi: quod a morte liberat. Ecce aurum quo redi-
 mitur pudicitia: seruetur castitas. Hos ergo ma-
 luit vobis liberos tradere: quā aurum reseruare. Hic
 numerus captiuorum: hic ordo præstantior est: quā
 spes potulorum. Huic muneri proficere debuit:
 aurum redemptoris: vt redimeret periclitantes.
 Agnosco infusum auro sanguinem christi: nō
 solum irritulasse: verū etiam diuinæ operatiōis
 impressisse virtutem redemptionis munere. Ta-
 le aurum sanctus martyr Laurentius domino
 reseruauit. A quo cum quærentur thesauri ec-
 clesiæ: promisit se demonstraturum. Sequenti die
 pauperes duxit. Interrogatus vbi essent thesau-
 ri quos promiserat: ostendit pauperes dicens. Hi
 sunt thesauri ecclesiæ. Et vere thesauri: in quib⁹
 christus est: in quibus christi fides est. Deniq; 2. Co. 4. b.
 apostolus ait. Habemus thesaurum istum in
 vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet
 christus: quā eos in quibus se esse dixit. Sic enim
 scriptum est. Esuriui: & dedistis mihi manducare:
 sitiui: & dedisti mihi bibere: hospes eram: & col-
 legistis me. Et infra. Quod enim vni horum fe-
 cistis: mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet the-
 sauros: quā eos in quibus amat videri. Hos thesau-
 ros demonstrauit Laurentius: & vicit: quia eos nec
 persecutor potuit auferre. Itaq; Ioachī qui autū
 in obsidione seruabat: nec dispensabat alimo-
 niæ comparandæ: & aurum vidit diripi: & se ī
 captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum
 ecclesiæ maluit erogare pauperibus: quā perse-
 cutori reseruare: pro singulari suā interpreta-
 tionis viuacitate sacrā martyrii accepit coro-

Mat. 25. 1.

nam. Nunquid dictum est sancto Laurentio. Nō
debuisti erogare thesauros ecclesiæ: vasa sacrorū;
vendere: In quos vsus vasa ecclesiæ sūt dispartien-
da: vel qualiter: quibus ex causis tantum opus est:
vt quis fide sincera & prospicaci prouidentia mu-
nus hoc impleat. Sane si in sua aliquis deriuat e-
molumenta: crimen est. Sin vero pauperibus ero-
gat: captiuum redimit: misericordia est. Nemo eī
potest dicere: cur pauper viuit. Nemo potest que-
ri: quia captiuū redempti sunt. Nemo potest accu-
sare: quia templum dei ædificatum est. Nemo potest
indignari: quia humanis fidelium reliquiis spacia la-
xata sunt. Nemo potest dolere: quia in sepulturis
christianorum: requies defunctorum est. In his tri-
bus generibus vasa ecclesiæ etiam iniuncta confrin-
gere: conflare: vendere licet. Opus est vt de ecclia
mystici poculi forma non exeat: ne ad vsus nefa-
rios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo in-
tra ecclesiam primum quæ sita sunt vasa: quæ initia-
ta non essent: deinde comminuta: postremo cōfla-
ta: per minutās etrogationes dispensata egentibus: ca-
ptiuorum quoq; precii profecerunt. Quod si desūt
noua: & quæ nequaquā iniuncta videantur: in huius-
modi vsus quos supra diximus: arbitror omnia pie

L posse conuerti. **Capitulum. xxix.**
Iud sane & diligenter tuendam est: vt depo-
lita viduarum intemerata maneant: sine vlla seruen-
tur offensione: non solum viduarum: sed etiam oīm.
Fides enim exhibenda est omnibus: sed maior est
viduarum causa & pupillorum. Deniq; hoc solo vi-
duarum nomine (sicut in libris Machabeorum legi-
mus) cōmendatum templo omne seruatum est. Nā
cum iudicium factum esset pecuniarum: quas in tē-
plo hierosolymis maximas reperi posse. Simon ne-
farius Antiocho regi prodidit: missus in hierusalē

Heliodorus ad templum venit: & summo sacerdo
 ti aperuit indicii inuidiam: & aduentus sui causa.
 Tunc sacerdos deposita esse dixit viduarum vic
 tualia & pupillorum: quaedam autem hircani To
 bia viri sancti: eaq; demonstrauit. Argenti quadri
 genta erant: auri vero ducenta. Quae cum Helio
 dorus ereptum ire vellet: & regis vindicare com
 modis: sacerdotes ante altare iactauerunt se: indu
 ti sacerdotales stolas: & deum viuum qui depoli
 tis legem dederat: flentes inuocabant custodem
 se praceptorum praestare suorum. Vultus vero &
 color summi sacerdotis immutatus declarabat do
 lorem animi: & mentis intentam sollicitudinē. Fle
 bant omnes: q; in contemptum locus venturus fo
 ret si nec in dei templo tanta fidei seruaetur custo
 dia: accinctaeq; mulieres pectus: & clausae virgines
 pullabant ianuas: ad muros alii currebant: per fe
 nestras alii prospectabant: omnes ad coelum tende
 bant manus: orantes: vt suis dominus adesset le
 gibus. Heliodorus autem nec his territus: quod
 intenderat urgebat: & satellitibus suis arariuz
 sepeferat. Tum subito apparuit illi terribilis eques:
 armis prefulgens aureis: equus autem eius erat i
 signi ornatus opertorio. Alii quoq; duo iuuenes
 apparuerunt in virtute inclita: decore grato: cum
 splendore gloria: speciosi amictu: qui circumstete
 rant eum: & vtraq; ex parte flagellabant sacrile
 gium: sine vlla intermissione continuata verberere.
 Quid multa! Circumfusus caligine in terram concidit:
 & euidenti diuinae operationis iudicio exani
 matus tacebat: nec vlla spes in eo relidebat salutis.
 Oborta est laetitia metuentibus: metus superbis: de
 reliq; ex amicis Heliodori quidam rogabant. Oniam
 vitam posceret ei: quoniam supremum gerebat spi
 ritum. Rogante itaq; sacerdote summo: iidem iu

uenes iterū. Heliodoro apparuerunt: iisdem amici
vestibus: & dixerunt ad eum Onie summo sacer
doti gratias age: propter quem tibi vita est red
dita. Tu autem expertus flagella dei: vade & nū
cia tuis omnibus: quātam cognoueris templi religi
onem: & dei potestatem. His dictis non comparuerit.
Heliodorus ita recepto spiritu: hostiam domino ob
tulit. Onia sacerdoti gratias egit: & cum exercitu
ad regem reuertitur: dicens: Si quem habes hoste
aut insidiatorem rerum tuarum: illuc eum diri
ge: & flagellatum recipies eum. Seruanda est igitur
filiū depositis fides: adhibenda diligentia. Egre
gie hinc vestrum entescit ministerium: si suscepta
impressio potentis quam vel vidua vel orphani tol
lerare non queant: ecclesiæ subsidio cohibeatur.
Si ostendatis plus apud vos mandatum domini:
quā diuitis valere gratiam. Meministis ipsi quotiens
aduersus regales impetus pro viduarum: imo oīs
depositis certamen subietimus. Cōmune hoc vo
biscum: mihi recens exemplum ecclesiæ Ticinen
sis proferam: quæ viduæ depositum quod susce
perat amittere perichitabatur. Interpellante enī
eo qui sibi illud imperiali rescripto vindicare cu
piebat: clerici contendebant auctoritatem. Hono
rati quoq; & intercessores dati: non posse præcep
tis imperialibus obuiare ferebant. Legebatur re
scripti forma directior magister officiorum sta
tuta agens in rebus imminēbat. Quid plura: Tra
ditum erat. Tamen cōicato mecum consilio: oble
dit sanctus episcopus ea conclauia: ad quæ trans
latum illud depositum viduæ cognouerat. Quod
vbi non potuit auferri: receptum sub chirogra
pho est. Postea iterum flagitabatur ex chirogra
pho. Præceptum imperator iterauerat: ut ipse
per semetipsum nos conueniret. Negatum est:

& exposita diuina legis auctoritate: & serie lectionis:
 & Heliodori periculo: vix tãdem rōnem imperato accepit.
 Post etiam tentata fuerat obreptio: sed præuenit
 sanctus ep̄s vt redderet viduã: quod acceperat. Fides
 interim salua est: oppressio non est formidini: quia
 iam res non fides periclitatur. **¶ Cplm. xxx.**

Filij fugite improbos: cauete inuidos. Int
 improbum & inuidum hoc interest. Imp
 bus suo delectatur bono: inuidus torquetur alie
 no. Ille diligit mala: hic bona odit: vt prope tole
 rabilior sit: qui sibi vult bene: q̄ qui male om̄ib⁹.
 Filij ante factum cogitate: & cum diutius cogita
 ueritis: tunc facite quod probatis. Laudabilis
 mors cum occasio datur: rapienda est illico: Dila
 ta gloria fugit: nec facile comprehenditur. Fidẽ
 diligite: quoniam per fidẽ & deuotionem Iosif
 as magnum sibi ab vniuersis amorem acquisi
 uit: quoniam celebrauit pascha dñi: cum esset a
 norum decẽ & octo: quẽadmodum nemo ante
 eum. Zelo itaq; vt vicit superiores: ita & vos
 filij gelũ dei sumite. Exquirat vos dei zelus &
 deuoret: vt vnusquisq; vrm dicat. Exquirit
 me zelus domus tuã. Ap̄lus christi zelotes di
 ctus est. Quid de Ap̄lo dico? Ipse dñs ait. Zelus
 domus tuã comedit me. Sit ergo inter vos zelus
 dei: nõ iste humanus quẽ inuidia generat: Sit
 inter vos pax: quã super omnem sensum est. A
 mate vos inuicem. Nihil charitate dulcius: ni
 hil pace gratius. Et vos ipsi scitis: q̄ præceteris
 vos semper dilexi & diligo. Quasi vnus patris
 filij: coaluistis in affectum germanitatis. Quã bo
 na sunt tenete: & deus pacis & dilectionis erit
 vobiscum in domino iesu. Cui est honor: gloria:
 magnificentia: potestas cum spiritu sancto: in
 sæcula sæculorum. Amen.

Ps. 68. b.

Phil. 4. b.

SANCTI AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI OFFICIORVM LIBER TERTIVS
INCIPIT

Quid propheta docuit nos: tanquam in amplissimo domo deambulare in corde nostro: & conuersari cum eo tanquam cum bono contubernali: ut ipse sibi diceret: & loqueretur secum: ut est illud. Dixi: custodiam vias meas. Salomon quoque filius eius ait: Bibe aqua de tuis valis: & de puteorum tuorum fontibus: hoc est: tuo consilio utere. Aqua enim alta: consilium in corde viri. Nemo inquit alienus particeps sit tibi: fons aquae tuae sit tibi proprius: & iocundare cum uxore tua: quae est tibi a iuventute. Ceruus amicitia: & pullus gratiarum confabulentur tecum. Non ergo primus Scipio sciuit solus non esse: cum solus esset: nec minus negociolus cum ociosus esset. Sciuit ante ipsum Moyses: qui cum taceret clamabat: cum ociosus staret praeliabatur: nec solum praeliabatur: sed etiam de hostibus quos non contigerat triumphabat. Adeo ociosus ut manus eius alii sustinerent nec minus quam ceteri negociolus qui ociosis manibus expugnabat hostem: quem non poterant vincere qui dimicabant. Ergo Moyses & in silentio loquebatur: & in ocio operabatur. Cuius autem maiora negotia: quam huius ocia: qui quadraginta diebus positus in monte: totam legem complexus est: & in illa solitudine qui cum deo loqueretur non defuit. Vnde & David ait. Audiam quid loquatur in me deus. Et quanto plus est: si cum aliquo deus loquatur quam ipse secum. Transibant apostoli: & umbra eorum curabat infirmos. Tangebantur vestimenta eorum: & sanitas deferebatur. Sermonez lo-

1. 48. 2.
1. 48. 2.

Ps. 48. 2.

3. Re. 17. a.

8.2.1

4. Re. 6. d.

cutus est Helias: & pluuia stetit: nec cecidit super
 terram tribus annis & sex mensibus. Iterum locu-
 tus est: & hydria farine non defecit: & vas olei toto
 famis diuturne tempore non est exinanitum. Et q̄
 nam pluresq; delectant bellica. Quid est præstatius
 exercitus magnus lacertis: an solis meritis confecit
 se prælium? Sedebat Heliasus in uno loco: & rex sy-
 ria magnam belli molem inferebat populo patrum
 diuerisq; consiliorum acerbabat fraudibus: & circūue-
 nire insidiis moliebatur: sed omnes eius apparatus
 propheta deprehendebat: & vigore mentis per gratiaz
 dei ubiq; præsens: cogitationes hostium suis annu-
 ciabat: & monebat quibus cauerent locis. Quod ubi
 regi syria manifestatum est: misso exercitu clausit pro-
 phetam. Orauit Heliasus: & omnes illos caecitate per-
 ecuti fecit: & captiuos in irate samariam: qui venerant
 oblidere eum. Conferamus hoc octum cum aliorum
 ocio. Alti enim requiescendi causa: abducere animū
 a negociis solent: & a conuentu coetiq; hominum sibi
 trahere se se: & aut vrbis petere secretum: capiunt agro-
 rum solitudines: aut intra urbem vacare animo: in-
 dulgere quieti & tranquillitati. Heliasus autem
 aut in solitudine iordanē transitu suo diuisit: ut prae-
 defluat posterior: superior autem in fontem recur-
 rat: aut in carmelo resoluta difficultate generandi:
 inopinata sterilitem conceptione fecundat: aut relu-
 scitat mortuos: aut ciborum temperat amaritudi-
 nes: & facit farine admixtione dulcescere: aut dece-
 panibus distributis reliquias colligit plæbe satura-
 ta: aut ferram securis excussam: et in fluuii iorda-
 nis mersum profundo: misso in aquas ligno facit
 supernatare: aut emundatione leprosum: aut siccit-
 atem imbribus: aut famem mutat fecunditate:
 Quando ergo iustus solus est: qui cum deo semper
 est: Quando solitarius est: qui nunq̄ separat a christi

Ro. 8. g.

sto. Quis non inquit separabit a dilectione christi. Confido quia neq; mors: neq; vita: neq; angelus. Quia a se feriat a negotio: qui nunq; feriat a merito: quo consummatur negotium. Quibus autem locis circūscribitur: cū totus mundus diuitiarū possessio est: Quia a estimatione definitur: qui nunq; opinione comprehenditur. Etenim quasi ignorat & cognoscitur: quasi moritur & ecce uiuit: quasi tristis & semper letior: ut egenus & largus: ut qui nihil habeat & possideat omnia. Nihil enim spectat uir iustus: nisi quod constans & honestum est. Et tō etiam si alii videatur pauper: sibi diues est: qui nō eorum quæ caduca: sed eorum quæ æterna sunt: estimatione censetur. **Capitulum. 11.**

Et quoniam de duobus superioribus locis diximus: in quibus honestum illud & utile tractauimus: sequitur utrum honestatem & utilitatem inter se comparare debeamus: & quæ uere quid sit sequendum: sicut enim supra tractauimus: utrum honestū illud an turpe esset: & secundo loco: utrum utile an inutile: similiter hoc loco: utrum honestum sit an utile: nōnulli requiring putant. Nos autem monemus: ne hæc inter se uelut compugnantia inducere uideamur: quā iam supra unum esse ostendimus: nec honestum esse posse nisi quod utile: nec utile nisi quod honestum: quia non sequimur sapientiam carnis: apud quam utilitas pecuniariæ istius comoditatis pluris habetur: sed sapientia quæ est ex deo: apud quam ea quæ in hoc sæculo magna estimantur per detrimento habentur. Hoc enim catorthoma quod perfectum & absolutum officium est: a uero uirtutis fonte proficiscitur. Cui secundum est commune officium: quod ipso sermone significatur: nō esse arduæ uirtutis: ac singularis: quod potest pluri-

mis esse cōmune. Nam pecuniæ compendia captare
 familiare multis: elegantiori conuiuio & suauiori
 bus delectari epulis vsitatum est. Ieiunare autem
 & continentem esse paucorum est: & alieni cupi-
 dum non esse rarum est. Contra autem detrahe-
 re velle alteri & non esse contentum suo. Nam in
 hoc cum plarīsq; consortium est. Alia igitur priā:
 Alia media officia. Prima cum paucis: media cum
 pluribus. Deniq; in hisdem verbis frequenter dis-
 cretio est. Aliter enim bonum deum dicimus: ali-
 ter hominem: aliter iustum deum appellamus: a-
 liter hominem: Similiter & sapientem deum ali-
 ter dicimus: aliter hominem. Quod & in euange-
 lio docemur. Estote ergo vos perfecti sicut & pa-
 ter vester qui in coelis ē perfectus est. *Mat. 5. g.* Ipsum Pau-
 lum lego perfectum & non perfectum. Nam cum
 dixisset. Non quod iam acceperim: aut iam perfe-
 ctus sim: sequar autem sic vt comprehendam: statim
 subiicit. Quicūq; ergo perfecti sumus. Duplex est
 enim forma perfectionis. Alia medios: alia plenos
 numeros habens. Alia hic: alia ibi. Alia secundū
 hominis possibilitatem: alia secundum perfectionē
 futuram. Deus autem iustus per omnia: sapiens
 super omnia: perfectus in omnibus. Inter ipsos
 quoq; homines distantia est. Aliter Daniel sapi-
 piens: de quo dictum est. Quis Daniele sapien-
 tior: aliter alii sapientes. Aliter Salomon: qui re-
 pletus est sapientia super omnem sapientiam a-
 tiquotum: & super omnes sapientes ægypti. Ali-
 ud est enim cōmuniter sapere: aliud sapere per-
 fecte. Qui communiter sapit: Pro temporalibus
 sapit. Pro se sapit: vt alteri detrahat aliquid: &
 sibi adiungat. Qui perfecte sapit: nescit sua spec-
 tare commoda: sed ad illud quod æternum est:
 quod decorum atq; honestum toto affectu intē

*Phil. 3. c.**Ezech. 28. a.*

dit: quærens non quod sibi utile est: sed quod omni-
 bus. Itaq; hæc sit formula: vt inter duo illa hone-
 stum atq; utile errare nequeamus: eoq; iustus ni-
 hil alteri detrahendum putet: nec alterius incom-
 modo suum commodum augeri velit. Hanc formã
 tibi præscribit Apostolus dicens. Omnia licent: sed
 non omnia expediunt. Omnia licent: sed non oia
 ædificant. Nemo quod suum est quærat: sed quod
 alterius. Hoc est: nemo cõmodum suum quærat: s;
 alterius: nemo honorẽ suum quærat: sed alterius.
 Vnde & alibi dicit. Alter alterum existimantes su-
 periores sibi: non quæ sua sunt singuli cogitantes:
 sed quæ aliorum. Nemo etiam suam gratiam quæ-
 rat: nemo suam laudem: sed alterius. Quod eundẽ
 ter etiam in prouerbis declaratum esse aduertim⁹
 dicente sancto per Salomonem spiritu. Fili si sapi-
 ens fueris: tibi sapiens eris & proximis: Si autem
 malus euaseris: solus hauries mala. Sapiens enig
 aliis consultit sicut iustus: quandoquidẽ consors
 suus est vtriusq; forma virtutis. **Capitulũ. iii.**

Siquis igitur vult placere omnibus per
 omnia: quærat non quod sibi utile est: sed
 quod multis: sicut quærebat & Paulus. Hoc est eĩ
 conformati christo: alienũ non quærere: nihil al-
 teri detrahere vt acquirat sibi. Christus enim do-
 minus cum esset in forma dei: exinaniuit se vt for-
 mam susciperet hominis: quam operum suorum
 locupletaret virtutibus: Tu ergo expolias: quem
 christus induit: Tu exuis: quem vestiuit christus:
 Hoc enim agis: quando alterius detrimento: tua
 cõmoda augeri expetis. Considera o homo: vnde
 nomen sumpseris: ab humo utiq; quæ nihil cui-
 q; eripit: sed omnia largitur omnibus: & diuersos
 in vsum omnium animantium fructus ministrat.
 Inde appellata humanitas: spẽalis & domestica vir:

tus hominis: quæ confortem adiunget. Ipsa te doceat forma tui corporis: membrorumq; usus. Nunquid membrum tuum alterius membri officiali vendicat: vt oculus officium oris: aut os oculi officium sibi vendicet: aut manus pedum ministerium: aut pes manuum. Quinetiam ipsa manus dextera ac sinistra dispartita habent officia pluraq;: vt si vsum cõmutes vtriusq;: aduersus naturam sit: priusq; totum hominem exuas: q̃ membrorum tuorum ministeria conuertas: si aut de sinistra cibum suggeras: aut de dextra fugaris ministerio sinistra: vt reliquias ciborũ abluas nisi forte poscat necessitas. Finge hanc & da oculo virtutem: vt possit detrahere sensum: capiti: auditum auribus: menti cogitationes: odoratum naribus: ori saporem & sibi conferat: nonne omnem statum dissoluet natura. Vnde pulcre apostolus ait: Si totum corpus oculus: 1. Co. 12. c. vbi auditus: Si totum auditus: vbi odoratus. Omnes ergo vnum corpus sumus & diuersa membra: sed omnia corpori necessaria: Non enim potest membrum membro dicere: non es mihi necessarium: quinetiam ipsa quæ videntur infirmiora membra esse: multo magis necessaria sunt: & maiorem partemq; tuendi se requirunt sollicitudine. Et si quid dolet membrum vnum: compatiuntur ei membra omnia. Vnde quod graue est vt detrahamus aliquid ei cui nos compati oportet: & cui debemus consortium ministerii: ei fraudi & noxæ sumus. Hæc utiq; lex naturæ est: quæ nos ad omnes stringit humanitatem: ut alter alteri tanquam vnius partes corporis inuicem deferamus. Nec detrahendum quicquid putemus: cum contra naturæ legem sit: non iuuare. Sic enim nascimur: vt consentiant membra membris: & alterum alteri adhare

at: & obsequantur sibi mutuo ministerio. Q. si
num desit officio suo: impediuntur & cetera. Q.
si eruat oculum manus: nonne sibi operis sui vsu
negauit? Si pedem vulneret quantorum sibi actu
um profectum inuiderit. Et quanto grauius est
totum hominem q̄ vnum membrum detrahi?
Iam si in vno membro totū corpus violatur: vt
q̄ in vno homine cōto totius humanitatis soluitur:
violatur natura generis humani: & sancte ecclesie
congregatio: quæ in vnum cōnexum corpus atq̄
compactum: vnitae fidei & charitatis assurgit. Xps
quoq̄ dominus qui pro vniuersis mortuus est: met
cedem sanguinis sui euacuata dolebit. Quid q̄ e
triam ipsa lex domini hanc formam tenendam edo
cet: vt nihil alteri detrahas tui commodi seruan
di gratia: cum dicit. Non transferas terminos an
tiquos quos statuerunt patres tui: cum vitulum
errantem fratris tui reducendum præcipit: cum
furem mori iubet: cum vetat mercennariū debita
mercede fraudari: cum pecuniam sine vsuris red
dendam censet: Subuenire enim non habenti hu
manitatis est: duriciæ autem plus extorquere q̄ de
deris. Etenim si ideo inops auxilio tuo eguis: quia
non habuit vnde de suo redderet: nonne impium
est: si sub humanitatis simulatione amplius ab eo
poscas: qui non habebat vnde minus solueret? Ab
soluis igitur alteri debitorem: vt condēnes tibi:
& hanc humanitatem vocas: vbi est iniquitatis
auctio. Hoc præstamus ceteris animantibus: qd̄
alia genera animantium conferre aliquid nesciunt.
Fere autem eripiunt. homines tribuunt: vnde &
psalmista ait. Iustus miseretur & tribuit. Sunt
tamen quibus & feræ conferant. Siquidem colla
tione sobolem suam nutriunt: & aues cibo suo
pulos satiant suos. Homini autem soli tributū

est: vt omnes tanq̄ suos pascat. Debetur istud ip-
 so naturæ iure. Quod si non licet non dare: quomo-
 do detrahere licet? Nec ipse leges non docent: q̄
 ea quæ detracta sunt alicui cum iniuria personæ
 aut rei ipsius cumulo: restitui iubent: quo furem
 a detrahendo: aut pœna deterreant: aut multa re-
 uocent. Eone tamen q̄ aliquis possit aut pœnâ nō
 timere: aut multæ illudere. Nunquid dignum est
 vt aliqui alteri detrahant. Seruile hoc vitium: &
 familiare vltimæ conditioni: adeo contra naturā:
 ut inopia magis hoc extorquere videatur: q̄ natu-
 ra sua dere. Seruorum tamen occulta furtā: diui-
 tum rapinæ publicæ. Quid autem tam contra na-
 turam: q̄ violare alterum tui commodi causa:
 cum pro omnibus excubandum: subeundas mo-
 lestias: suscipiendum laborem naturalis affectus
 persuadeat: & gloriosum vnicuiq; ducatur: si pe-
 riculis propriis quærat vniuersorum tranquill-
 tatem: multumq; sibi vnusquisq; arbitretur gra-
 tius excidia patriæ reppulisse: q̄ propria pericu-
 la: præstantiusq; esse existimet: q̄ operā suā pa-
 triæ impenderit: q̄ si in ocio positus tranquil-
 lam vitam voluptatum copis fūct⁹ egisset. **Ca.**

Hinc igitur colligitur: q̄ homo qui se. **iii.**
 cundum naturæ formatus est directioēz
 vt obediat sibi: nocere non possit alteri. Q. si cui
 noceat naturam violet: neq; tantum esse com-
 modi quod adipisci sese putet: quantum incom-
 modi quod ex eo sibi accidat. Quæ enim pœnā ḡ
 uior: q̄ interioris vulnus conscientiæ. Quod seue-
 rius iudicium q̄ domesticum: quo vnusquisq;
 sibi est reus: seq; ipse arguit q̄ iniuriam fratri
 indigne fecerit. Quod non mediocriter scriptu-
 ra condēnat dicens. Ex ore stultorum baculus cō-
 tumeliæ. Stulticiæ igitur condēnatur: qui cōtu-

metiam facit. Nonne hoc magis fugiendum: q̄ mors:
q̄ dispendium: q̄ inopia: q̄ exilium: q̄ debilitatis do-
lor: Quis enim vitium corporis: aut patrimonii da-
num: non leuius ducat vitio animi: & existimatio-
nis dispendio: Liqueat igitur id expetendum: & te-
nendum omnibus: quod eadem singulorum sit
utilitas: quæ sit vniuersorum: nihilq; iudicandū
utile: nisi quod in cōmune proficit. Quomodo enim
potest vni prodesse: quod inutile sit omnibus: Mi-
hi certe non videtur: qui in vtilis omnibus est: sibi
vtilis esse posse. Etenim si vna lex naturæ omnib⁹:
vna vtiq; utilitas vniuersorum. Q; si vna utilitas
vniuersorum: ad consulendum vtiq; omnibus na-
turæ lege constringimur. Non est ergo eius qui cō-
sultum velit alteri secundum naturam: nocere ei ad-
uersus legem naturæ. Etenim si hi qui in stadio cur-
runt: ita feruntur præceptis informati atq; instrui:
vt vnusquisq; celeritate: non fraude cōtendat: cur-
susq; q̄ntum potest ad victoriam properet: supplan-
tare autem alterum: aut manu deicere non auit: q̄
to magis in hoc cursu vitæ istius: sine fraude alteri-
us & circūscriptione: gerenda nobis victoria est.
Querunt aliqui: si sapiens in naufragio positus: insi-
pienti naufrago tabulam extorquere possit: vtrū
debeat. Mihi quidem: & si præstabilius cōi videat
vsui: sapientem de naufragio q̄ insipientē inuade-
re: tamen non videtur q̄ vir christianus: & iustus: et
sapiens quærare sibi vitam aliena morte: debeat: vt
pote qui etiam si latronem armatum incidat: feri-
entem referre non possit: nedum salutem defen-
dit: pietatē contamineat. De quo in euangelii libris
aperta & euidentis sententia est. Reconde gladium
tuum. Omnis enim qui gladio percussērit: gladio
ferietur. Quis latro detestabilior: q̄ persecutor qui
venerat vt christum occideret: Sed noluit se chri-

Itus persecutorum defendi vulnere: qui voluit suo
 vulnere omnes sanare. Cur enim te potiorum alteri
 iudices: cum viti sit christiani præferre sibi alteruz:
 nihil sibi arrogare: nullum sibi honorem assumere:
 non vindicare meriti sui precium? Deniq; cur nõ
 tuum tolerare potius incommodum: q̄ alienum:
 commodum diripere assuescas? Quid tam aduersus
 naturam: q̄ non esse contentum eo quod habcas: ali
 ena quære: ambire turpiter? Nam si honestas secũ
 dum naturam (omnia enim fecit deus bona valde)
 turpitudõ vtiq; contraria est. Non potest ergo ho
 nestati conuenire: & turpitudini: cum hæc inter se
 discreta natura lege sint.

¶ Capitulum quintũ.

SE d iam vt etiam in hoc libro ponamus fa
 stigium: in quo velut in fine disputationis
 nostræ dirigamus sententiam: vt nihil expetendũ
 sit nisi quod honestum. Nihil nãq; agit sapiens: ni
 si quod honestum sit: nisi quod cum sinceritate sine
 fraude sit: neq; quicq̄ facit: in quo se crimine quoq̄
 obliget: etiam si latere possit. Sibi enim est reus pri
 usq̄ cæteris: nec tam pudenda apud eum publicatio
 flagitii: q̄ conscientia est. Quod non fictis tabulis
 vt philosophi disputant: sed verissimis iustorum vi
 rorum exemplis docere possumus. Non igitur co
 simulabo terræ hiatus: quæ magnis quibusdẽ dis
 siluerit solata imbribus: in quem descendisse gyges:
 atq; sibi fabularium illum equum aneum offẽdisse a
 Platone inducitur: qui in lateribus suis fores haberet:
 quas vbi aperuit animaduertisse anulum aureum
 in digito mortui hominis: cuius illic exanime cor
 pus iaceret: auriq; auarum sustulisse anulum. Sed
 cum se ad pastores recepisset regios: de quorum ipse
 numero foret: casu quodam q̄ paleam eius anuli ad
 palmam conuerterat: ipse omnes videbat atq; a nul
 lo videbatur: deinde cum in locum suum reuocal

set anulum: videbatur ab omnibus. Cuius solers fa-
ctus miraculi: per anuli opportunitatem reginæ stu-
pro potitus: necem regi intulit: cæterisq; interem-
ptis quos necandos putauerat: ne sibi impedimen-
to forent: lydiæ regnum adeptus est. Da inquit a-
nulum hunc sapienti: vt beneficio eius possit la-
tere: cum deliquerit. Non enim minus fugiet pec-
catorum contagium: q̄ si non possit latere. Non
enim latebra sapienti spes impunitatis: sed inno-
centia est. Deniq; lex non iusto est posita: sed iniu-
sto: quia iustus legem habet mentis suæ: & æqui-
tatis ac iusticiæ suæ normam. Ideoq; non terrore
pœnæ reuocatur a culpa: sed honestatis regula. Er-
go vt ad propositum redeamus: non fabulosa pro-
veris: sed vera pro fabulosis exempla proferamus.
Quidem mihi opus est fingere hiatus terræ e-
quum æneum anulūq; aureum in digito defuncti
reptum: cuius anuli tanta sit vis vt pro arbi-
trio suo qui eum sit indutus anulum: appareat
cum velit: cum aut nolit: conspectui se præsen-
tum subtrahat: vt præsens non possit videri. Nè
pe eo tendit istud: vtrum sapiens etiam si isto v-
tatur anulo: quo possit propria flagitia celare
& regnum assequi: nolit ne peccare & grauius
ducatur sceletis contagium pœnarum doloribus:
an vero spe impunitatis vtatur ad perpetrandū
scelus. Quid inquam mihi opus est figmento a-
nuli: cum possim docere ex rebus gestis: q̄ vir
sapiens cum sibi in peccato non solum latendū
sed etiam tegnandum videret si peccatum amitte-
ret: contra autem periculum salutis cerneret si
declinaret flagitium: eligeret tamen magis sa-
lutis periculum vt vacaret flagitio: q̄ flagitiū
quo sibi regnum pararet. Deniq; dauid cum fuge-
ret a facie regis Saui (cum cum rex cum tribus

milibus virorum electorum ad inferendam ne-
 cem in deserto quæreret) ingressus in castra regis:
 cum dormientem offendisset: non solum ipse non
 percussit: sed etiam protexit: ne ab alio qui si-
 mul ingressus fuerat perimeretur. Nam cum di-
 ceret ei Abisai: Conclufit hodie dominus inimi-
 cum tuum in manibus tuis: & nunc occidam eum:
 Respondit: Non consumas illum: quoniam quis ini-
 ciet manum suam in christum domini: & purus
 erit. Et addidit: Viuit dominus: quia nisi dñs
 percussisset illum: aut nisi hora illius venerit vt
 moriatur: vel in pugnam descenderit: & appo-
 natur mihi: non sit a domino iniicere manū meā
 in christum domini. Itaq; non permisit necari e-
 um: sed solam lanceam quæ erat ad caput eius:
 & lenticulam tulit aqua: dormientibusq; cūctis:
 egressus de castris transiuit in cacumen montis:
 et coarguere coepit stipatores regios: & præcipue
 principem militiæ Abner: q; nequaquā fidam custo-
 diam regi & domino suo adhiberet. Deniq; demō-
 straret vbi esset lancea regis vel lenticula quæ erat
 ad caput eius. Et appellatus a rege lanceam red-
 didit: & dominus inquit restituat vnicuiq; iusti-
 cias suas: & fidem suam: sicut tradidit te dominus
 in manus meas: & nolui iniicere manum meam
 in christum domini. Et cum hoc diceret: timebat
 tamen insidias eius & fugit: sedem exilio mutās.
 Nec tamen salutem prætulit innocentia: cum
 iam secundo facultate sibi tributa regis necādi
 noluisset vti occasionis beneficio: quæ & securi-
 tatem salutis metuendi: & regnum offerebat exu-
 li. Vbi opus fuit Ioanni gygæo anulo: qui sitacu-
 illet: non esset occisus ab Herode. Præstare hoc il-
 li potuit silentium suum: vt & videretur & nō
 occideretur. Sed quia non solum peccare se pro-

pter salutis defensionem passus non est: sed ne a
lienum quidem peccatum ferre ac perpeti potuit:
ideo in se causam necis excitauit. Certe hoc nega
re non possunt potuisse fieri vt taceret: qui de illo
gyge negant potuisse fieri: vt anuli beneficio abs
conderetur. Sed fabula: & si vim non habet verita
tis: hanc tamen rationem habet: vt si possit celare
se vir iustus: tamen ita peccatum declinet: quasi
celare non possit: nec personam suam indutus anu
lum: sed vitam suam christum indutus abscondat:
sicut apostolus ait. Quia uita nostra abscondita est
cum christo in deo. Nemo ergo hic fulgere quærat:
nemo sibi arroget: nemo se iactet. Nolebat se chri
stus hic cognosci: nolebat prædicari in euangelio
nomen suum cum in terris versaretur: venit vt
lateret seculum hoc. Ergo & nos simili modo abs
condamus vitam nostram christi exemplo: fugi
amus iactantiam: prædicari non expectamus. Me
lius est hic esse in humilitate: ibi in gloria. Cum
inquit christus apparuerit: tunc & vos cum illo

N apparebitis in gloria. **Capitulum. vi.**
Non vincat igitur honestatem utilitas: sed
honestas utilitatem. Hanc dico utilitatem: quæ
æstimatur secundum vulgi opinionem. Mortifi
cetur auaricia: moriatur concupiscentia. Sanctus
in negotiationem introisse se negat quia prætorum
captare incrementa: non simplicitatis: sed versu
tiae est. Et alius ait. Captans præcia frumenti: maledi
ctus in plebe est. Definita est sententia: nihil di
sputationi relinquens: quale controuersiarum
genus solet dicendi esse: cum alius alleget agri
culturam laudabilem apud omnes haberi: fructus
terræ simplices esse triplos: plus qui semi
nauerit cum probatiore fore: vberiores redditus
industriæ non fraudari: negligentia magis &

Col. 3. a.

Ibidem. a.

Pro. 11. d.

incuriam raris inculti reprehendi solere. Aram
 inquit studiosus: vberius seminavi: diligentius
 excolui: bono collegi proventu: sollicitius reco-
 di: seruari fideliter: provide custodiri. Nunc in
 tempore famis vendo: subuenio esurientibus: ve-
 do frumentum non alienum: sed meum: non pluri-
 quam ceteris: imo etiam minori precio. Quid hic frau-
 dis est: cum multi possent periclitari si non habe-
 rent quod emerent: Nunc industria crimen vocat:
 Nunc diligentia reprehenditur: Nunc providentia vi-
 tuperatur. Fortasse dicat. Et Ioseph frumenta in
 abundantia collegit: in caritate vendidit. Nunc ca-
 rius aliquis emere compellitur: Nunc vis adhibet
 emptori. Omnibus defertur emendi copia: nul-
 li irrogatur iniuria. His igitur quantum cuiusque
 fert ingenium disputatis: exurgit alius dicens. Bo-
 na quidem agricultura quae fructus ministrat om-
 nibus: quae simplici industria accumulatur terrarum
 fecunditate: nihil doli: nihil fraudis interferes.
 Denique si quid vitii fuerit: plus dispendit est: quia
 si bene aliquis seuerit melius metet: & si sincerus
 tritici granum seminauerit: puriorem ac sinceram
 messem colliget. Fecunda terra multiplicatum red-
 dit quod acceperat: fidelis ager foeneratos solet re-
 stituere proventus. De redditibus igitur vberis gle-
 bae exspectare debes: tui mercedem laboris: tuae fer-
 tilitate pinguis solui: ista sperare compendia. Cur
 ad fraudem conuertis naturam industriam: & im-
 dulgentiam? Cur inuides visibus hominum pu-
 blicos partus? Cur populis minus abundantiam?
 Cur affectas inopiam. Cur optari facis a pauperi-
 bus stultitatem. Cum enim non sentiant beneficia
 fecunditatis: te adhaerente precium te condente fru-
 mentum: optant potius nihil habere: quam te de famo-
 sa publica negociari. Ambis frumentorum cum indige-

D. U. P. I.

L. N. D. O. I.

87
tiam: alimentorum penuriam: vberis soli partus
ingemiscis fies publicam fertilitatem: horrea fru-
gum plena deploras: exploras quando sterilior p-
uentus sit: quando exilior partus: votis tuis gau-
des arrisisse maledictum: vt cuiq; nihil nascere-
tur. Tunc messem tuam venisse lætaris: tunc tibi
de omnium miseria congeris opes: & hanc tu indu-
striam vocas: hanc diligentiam nominas: quæ
calliditatis versutia: quæ astutia fraudis est. &
hoc tu remedium vocas: quod est commentū ne-
quiciæ. Latrocinium hoc an foenus appellē. Cap-
tantur tanq̄ latrocinii tempora: quibus in visce-
ra hominum durus insidiator obrepas. Augetur
precium tanq̄ sorte cumulatum foenoris: quo pe-
riculum capitis aceruatur. Tibi conditæ frugis mlti-
plicatur vsura: tu frumentum quasi foenerator
occultas: quasi venditor auctonaris. Quid imp-
caris male omnibus: quia maior futura sit fames:
quasi nihil frugum superlit: quasi infæcundior
annus sequatur. Lucrum tuum damnum publi-
cū est. Ioseph sanctus omnibus aperuit horrea:
non clausit: nec p̄cia captauit annonę: sed perē-
ne subsidium collocauit: nihil sibi acquisiuit: sed
quēadmodum fames etiā in posterum vincere-
tur: prouida ordinatione disposuit. Legisti quē-
admodum hunc frumentarium precii captatorē
exponat in euangelio dñs Iesus: cuius possessio
diuites fructus aitulit: & ille quasi egens dicebat.
Lu. 12. c. Quid faciam: non habeo quo congregem. Destrua
horrea mea: & maiora faciam: cum scire non pos-
set: vtrum sequenti nocte anima sua ab eodē re-
peteretur. Nesciebat quid faceret: quasi ei alimē-
ta deessent: hærebat ambiguo. Non capiebant hor-
rea annonam: & ille se egere credebat. Recte igit̄
Erou. ii. d. Salomon. Qui continet inquit frumentū: relin-

quet illud nationibus non hæredibus: qm̄ a-
 uariciæ emolumentum ad successorum iura-
 non peruenit. Quod non legitime acquiritur:
 quasi ventis quibusdam ita extraneis diripiē-
 tibus dissipatur. Et addidit. Captans anno-
 nam maledictus in plebe est: benedictio autē
 eius in capite qui participat. Vides ergo q̄ lar-
 gitorem frumenti esse deceat: non precii cap-
 tatorum. Non est igitur ista utilitas: in qua pl⁹
 honestati detrahatur q̄ utilitati adiungitur.

L. 8. in I

Sed & illi qui peregrinos vrbe **Ca. vii.**
 prohibent: nequa q̄ probandi: expellere
 eo tempore quo deberent iuuare: separare a com-
 mercis cōmunis parentis: fusos omnibus par-
 tus negare: inita iam consortia viuendi auer-
 runcare cum quibus fuerint cōmunia iura: cū
 his nolle in tempore necessitatis subsidia parti-
 ci. Feræ non expellunt feras: & homo excludit
 hominem! Feræ ac bestię cōmunem putant hoī-
 nibus uictum: quem terra ministrat. Ille etiam cō-
 formem sui generis adiuuant: homo impugnat:
 qui nihil a se alienum debet credere quicquid hu-
 mani est. Quanto ille rectius: qui cum iam pro-
 uecta processisset ætate: & famem toleraret ciui-
 tas: atq; vt in talibus solet: peterent vulgo: vt pe-
 regrini vrbe prohiberentur: præfecture vrbana
 curam cæteris maiore sustinens: cōuocauit ho-
 noratos: & locupletiores viros poposcit: vt in me-
 dium consulerent: dicens: tam inhumanam esse
 peregrinos eici: q̄ hominem ex homine exui: qui
 cibum morienti negaret. Canes ante mensam i-
 pastos esse non patimur: & homines extrudim⁹.
 Q̄ inutile quoq; tot populos mundo perire: q̄s
 dira confecerat labes: tantos vrbi suæ perire: q̄
 solerent adiumento esse: vel in conferendis sub-

48
fidis: vel in celebrandis cōmerciis: neminem fame
alienam iuuare: protrahere vt plurimum diē pos-
se: non inopiam repellere: imo tot cultoribus ex-
tinctis: tot agricolis occidentibus occasura imp-
petuum subsidia frumentaria. Hos igitur exclu-
dimus qui victum nobis inferre consueverunt.
Nos nolimus in tempore necessitatis pascere:
qui omni ætate pauperunt. Quanta sunt quæ
ab ipsis nobis hoc ipso tempore ministrantur:
Non in solo pane viuit homo. Nostra illic fami-
lia: Plurimiq; etiam nostri parentes sunt. Redda-
mus quod accepimus. Sed veremur: ne cumule-
mus inopiam. Primum omnium misericordia
nunq̄ destituitur: sed adiuuatur. Deinde sub-
sidia annonæ quæ his impertienda sunt collati-
one redimamus: reparemus auro. Nunquid his
deficientibus: non alii nobis redimendi cultores
videntur? Quanto utilius est pascere q̄ emere
cultores? Vbi etiam repares? Vbi inuenias quæ
reformes? Adde: si inuenias quem ignarum &
alieni usus: numero pollis substituere: non cultui.
Quid plura? Collato auro: coacta frumenta sunt.
Ita nec abundantiam vrbi minuit: & peregris
alimoniam subministravit. Quanta hoc cōmen-
dationis apud deum fuit sanctissimo seni? Quanta
apud homines gloriæ? Hic magnus vere pro-
batus: qui vere potuit imperatori dicere: demō-
strans prouinciæ totius populos. Hosti tibi om̄s
reseruauit: hi viuunt beneficio tui senatus: hos
tua curia iam morti abstulit. Quanto hoc utili-
us: q̄ illud quod proximæ Romæ factum est: e-
nectos esse vrbe amplissima: quoniam plurimum
illuc ætatem transegerant: flentes cum filijs obis-
se: quibus velut civibus ad moliendum exitum
deplorarent: interruptas complurium necessi-

Deu. 8. 2.

rudines: direptas affinitates. Et certe artiferat ani
 ni faccunditas: inuectio vr̄bis sola egebat frumē
 to: potuisset iuuari: si peterent ab itatis frumen
 tum: quorum filii expellebantur: Nihil hoc tur
 pius: excludere quasi alienum: & exigere quasi su
 um. Quid illum eiocis: qui de suo pascitur: Quid
 illum eiocis: qui te pascit. Seruū retines: trudas pa
 rentem. Frumentum suscipis: nec affectum imp
 tis. Victum extorques: nec rependis gratiam. Q̄
 deforme hoc: q̄ inutile. Quomodo enim pot̄ uti
 de esse quod non decet. Quantis corporatorum
 subsidiis: dudum Roma fraudata est. Potuit & il
 los non amittere: & euadere famē: expectatis vē
 torum oportunis flatibus: & speratarum comme
 alu nauium. Q̄ vero illud superius honestū atq;
 vtile. Quid enim tam decorum: atq; honestum:
 q̄ collatione locupletum iuuare egentes: ministra
 re victum esurientibus: nulli cibum defore. Quid
 tam vtile: q̄ cultores agrorum reseruari: non inte
 reit plabē rusticorum. Quod honestum igitur
 & vtile est: & quod vtile honestum: E contra quod
 inutile indecorū: quod autem indecorū: id etiā

Q inutile. **Capitulum octauum.**
 Vando maiores nostri seruitio exire potu
 issent: misit non solum turpe: sed etiam inutile
 credidissent: regi seruire aegyptiorū. Iesus quoq;
 & Caleb missi ad explorandam terram: vberē qui
 dem terram: sed a ferocissimis inhabitari gentibus
 nuciauerunt. Terrore belli populus infraetus: recu
 fabat terrā eius possessionem. Suadebant missi ex
 ploratores Iesus & Caleb terram esse vtilem: inde
 corum putabant cedere nationibus: lapidari pot̄
 eligebant: quod minabatur populus q̄ decede
 re de honestate. Dissuadebant alii: plabē recla
 mabat: dicens: Aduersus citas & asperas gentes

Nuē. 13. c.
 & 14. f.

bellum fore: cadendum sibi in praelio: mulieres su-
as & pueros direptioni futuros. Exarsit domini
indignatio: vt omnes vellet perdere: sed rogante
Moysē temperauit sententiam: vltionem distulit.
Satis esse perfidis supplicii indicans: vt si parceret
interim: nec percuteret incredulos: ad eam tamen
terram quam recusauerant propter incredulitatē
suā p̄ciam non peruenirent. Sed pueri & mulie-
res qui non immurmurauerant vel sexu: uel æta-
te veniabiles: caperent eius terræ promissam hæ-
reditatē. Deniq; quicumq; erant a vicésimo anno
& supra: in deserto eorum membra deciderunt:
sed aliorum dilata est pœna. Qui autem ascen-
derunt cum iesu & dissuadendum putauerunt:
plaga mala statim mortui sunt. Iesus vero & Ca-
teb cum innoxia ætate vel sexu in terrā promissi-
onis intrarunt. Pars igitur melior gloriā salutis
prætulit: deterior salutem honestati. Diuina autē
sententia eos probauit: qui honesta vtilibus præ-
stare arbitrabantur. Eos vero condēnauit: apud
quos ea quæ uidebantur salutis potius q̄ hone-
stati accōmoda præponderabant. **Caplm. ix.**

Nihil itaq; deformius q̄ nullum habere a-
morem honestatis: & vsu quodam dege-
neris mercaturæ q̄stu sollicitari ignobili: auaro
æstuarē corde: diebus ac noctibus inhiare in ali-
eni detrimēta patrimonii: non eleuare animū
ad honestatis nitorem: non considerare verę
laudis pulchritudinem. Hinc nascuntur aucu-
pia quæsitæ hæreditatis: cōtinentiæ atq; graui-
tatis simulatione captatæ: quod abhorret a pro-
posito christiani uiri. Omne enim quod arte e-
licitum & fraude compositum est: caret merito
simplicitatis. In ipsis qui nullum ecclesiasticor-
dinis officiū receperint: incōgrua iudicatur af-

feclatæ ambitio hæreditatis. In supremo fine vi-
 tæ positos suū habere iudiciū: vt libere testen-
 tur quod sentiunt: qui postea non sunt emenda-
 turi: cū honestum non sit: competentia compen-
 dia aliis vel debita: vel parata auertere: cū vel sa-
 cerdotis vel ministri sit prodesse si fieri pōt oībus:
 obesse nemini. Deniq; si non potest alteri sub-
 ueniri: nisi alter lædatur: cōmodius est neutrū
 iuuari: q̄ grauari alterum. Ideoq; in causis pe-
 cuniariis interuenire non est sacerdotis: in q̄-
 bus non potest fieri: quin frequenter ledatur alī
 qui vincitur: qm̄ intercessoris beneficio se vic-
 tam arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli no-
 cere: prodesse velle omnibus: posse autem so-
 lius est dei. Nam in causa capitis nocere ei quē
 iuuare debeas periclitantē: non sine peccato ē
 graui. In causa autem pecuniæ odia quærere
 insipientiæ est: cum pro salute hominis gra-
 ues frequenter fiant molestiæ: in quo etiam pe-
 riclitari gloriosum sit. Proposita igitur for-
 ma: in sacerdotis officio teneatur: vt nulli no-
 ceat: ne laceffitus quidē & aliqua iniuria of-
 fensus. Bonus enim est uir qui dixit. Si red- Ps. 7. b.
 didi retribuētibus mihi mala. Quæ enim est
 gloria: si eū non lædimus: qui nos non læserit.
 Sed illa virtus est: si læsus remittas. Q̄ hone-
 stum: q̄ Dauid cū potuissēt regi inimico nocere:
 maluit parcere. Q̄ etiam utile: qui successori
 hoc profuit: vt discerent omnes fidē regi pro-
 prio seruire: nec vsurpare imperium: sed vete-
 ris. Itaq; & honestas utilitati prælata est: & uti-
 litas secuta est honestatem. Parum est q̄ peper-
 cit: addidit etiam q̄ in bello doluit occisum: &
 flebiliter deplorauit dicens. Montes qui estis 2. Re. 1. d.
 in gelboe: neq; vos neq; pluuia cadat sup vos

Montes mortis: quoniam ibi sublata est protectio
potentium: protectio Saul. Non est victus in oleo:
sed sanguine vulneratorum & ex adipe belligerā
tium. Sagitta Ionathæ non est retro reuerſa: & gla
dius Saul non est reuerſus vacuus. Saul & Iona
thas ſpecioſi & chariſſimi: inſeparabiles in vita
ſua: & in morte non ſunt ſeparati. Super aequi
las leuioreſ: ſuper leoneſ potentioreſ. Filia iſel
plorat ſuper Saul: qui veſtiebat voſ veſtimēta
coccinea cum ornamento veſtro: qui imponebat
aurum ſuper veſtimenta v̄ra. Quomodo ceciderūt
potenteſ in media pugna: Ionathas in morte vul
neratueſt. Doleo in te frater Ionathas: ſpecioſuſ
mihi valde. Ceciderat amor tuuſ in me: ſicut a
mor mulierum. Quomodo ceciderunt potenteſ:
& perierunt arma cōcupiſcenda. Quæ mater vni
cum ſic defleret filium: quæ admodum hic defle
uit inimicum. Quis gratiæ auctore tantuſ proſe
queretur laudibuſ: quantuſ iſte proſecutuſ eſt
inſidiatore capitiſ ſui. Quis pie doluit: quāto in
gemuit affectu. Auuerunt monteſ propheticō
maledictō: & diuina uis ſententiæ maledictōis im
pleuit. Itaque pro regiæ neciſ ſpectaculo pœnam
elementa ſoluerunt. Quid uero de ſancto Nabu
thæ. Quæ fuit cauſa mortuſ: niſi honeſtatiſ con
templatio. Nam cū ab eo vineam rex poſceret:
pecuniam daturum ſe pollicent: indecorū preciū
pro paterna recuſauit hære ditate: maluitque mor
te declinare huiuſmodi turpitudinem. Non mi
hi inquit fiat a domino: ut dem tibi hære ditatē
patrum meorum. Hoc eſt: tantum mihi oppro
brium nō fiat: non permittat deuſ tantū extor
queri flagitium. Non utique de vitibuſ dicit. Neque
enim de vitibuſ cura eſt deo: neque de terreno ſpa
cio: ſed de iure loquitur patrum. Potuit utique &

alteram vineam de vineis regis accipere: & amicus
 esse: in quo non mediocri s^æculi huius utilitas
 æstimari solet: sed quod turpe erat iudicauit nō
 fieri vel uideri utile: maluitq; periculum cum
 honestate subire: q̄ utilitatem cum opprobrio.
 Vulgarē utilitatē loquor: nō illam in qua etiā
 honestatis gratia est. Deniq; & ipse rex potuit extor-
 quere: sed impudens arbitrabatur: sed occisum do-
 luit. Dñs quoq; mulieris immanitatē: quæ hone-
 statis immemor: turpe antetulit lucrū: congruo
 supplicio plectendam annūciauit. Turpis ē itaq;
 omnis fraus. Deniq; etiā in rebus vilibus execrabi-
 lis est statheræ fallacia: & fraudulenta mensura.
 Si in foro rerum venalium in vsu cōmerciorum
 fraus plectitur: potest ne irreprehensibilis videri
 inter officia virtutū? Clamat Salomon: Pondus Proū.20.b.
 magnum & exiguum: & mensuræ duplices: imū-
 da sunt apud deum. Supra quoq; ait. Stathera ad-
 ultera abominatio est domino: pondus autē equū:

I acceptabile est illi. Capitulum. x.
 Non omnibus igitur decora est fides: iusticia
 grata: mensura æquitatis iocunda. Quid autem lo-
 quor de contractibus cæteris: ac maxime de coem-
 ptione prædiorum: vel transactionibus atq; pa-
 ctis? Nonne honestatis formulæ sunt: dolum
 malum abesse: eūq; cuius dolum fuerit deprehē-
 duplici poenæ obnoxium fore? Vbiq; igitur hone-
 statis præponderat consideratio: quæ dolum exclu-
 dit: fraudē eiicit. Vnde recte generalem Dauid
 propheta prompsit sententiam dicens. Nec fe- Ps.14.b.
 cit proximo suo malum. Non solū itaq; in con-
 tractibus in quibus etiā vitia eorum quæ ve-
 neunt prodi iubentur: ac nisi intimauerit ven-
 ditor: q̄uis in ius emptoris transcripserit doli
 actione vacuantur: sed etiā generaliter doli

in omnibus abesse debet: aperienda simplicitas: i-
timanda veritas est. Veterem autem istam de do-
lo nō iuris peritorū formulam: sed patriarcharū
sententiam scriptura diuina euidenter expressit
in libro testamenti veteris: qui Iesu naue inscribi-
tur. Nam cū exisset fama per populos: siccatum
esse mare in hebreorū transitu: fluxisse aquam
de petra: de coelo diurnam ministrari alimoniam:
tot populi milibus abundantem: corruisse muros
hiericho: sacro tubarum sono idios ululatu plā-
bis arietatos: getheorū quoq; regem vinctum &
suspensum in ligno vsq; ad vesperam: gabaonitā
metuentes validam manum: venerunt cum ver-
sutiā simulantes se de terra longinqua esse: di-
uq; peregrinatos dirupisse calciamenta: detri-
uisse amictus vestium: quarum veterescentium
indicia mōstrarent. Causam autē tanti laboris
emerendæ pacis: & ineundæ cum hebreis esse a-
micitiæ cupiditatē: & coeperunt ab Iesu naue po-
scere ut secum firmaret societate. Et quia adhuc
erat ignarus locorum: atq; incolarum in scitis:
non cognouit fraudes eorum: neq; dominū in-
terrogauit: sed cito credidit. Adeo sancta erat
illis temporibus fides vt fallere aliquos posse nō
crederetur. Quis hoc reprehendat in sanctis: qui
ceteros de suo affectu æstimant. Et quia ipsis a-
mica est veritas: mentiri neminem putant: fal-
lere quid sit ignorant: libenter credunt quod ip-
si sunt: nec possunt suspectum habere quod nō
sunt. Hinc Salomon ait. Innocens credit omni
verbo. Non vituperanda facilitas: sed laudan-
da bonitas. Hoc est innocentem esse: ignorare
quod noceat: & si circūscribitur ab aliquo: de
omnibus tamen bene iudicat: qui fidem esse
in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis suæ

deuotione inclinatus vt crederet: testamentū di-
 sposuit: pacem dedit: confirmauit societatem. Sed
 ubi in terras eorū ventum est: dephensa fraude:
 q̄ cum essent finitimi aduenas se esse simulaue-
 rant: circūscriptū sese populos patrum indigni
 nari coepit. Iesus tamen pacē quā dederat re-
 uocandam non censuit: quia firmata erat sacri
 religione: nedū alienam perfidiam argueret:
 suam fidem solueret. Multant eos tamen vltotis
 obsequio ministerii. Clementior sententia: sed di-
 uturnior. Manet enim officiis p̄na veteris astu-
 tia: hereditatio in hunc diem ministerio deputata.

Non ergo in hereditatis a deūdis. **Cap. xi.**
 digitorū pertussiones: & nuda successoris
 salutationes notabo. Nam hæc etiam vulgo notabi-
 lia: nō simulate piscationis compositas copias & e-
 ptoris illeceretur affectus. Cur enim tam studio-
 sus luxuriæ ac delitium repertus est: vt huius-
 modi fraudem pateretur? Quid mihi trahere de
 Syracusano illo ameno secretoq; secessu: & de sc-
 cali hominis calliditate: qui cum peregrinum ali-
 quem reperisset: cognitoq; cupidus esset hortorū
 venatium: ad cœnam in hortos rogauerit: promi-
 sisse: inuitatū post triduum venisse: offendisse il-
 lic magnam piscatorū multitudinē: exquisitis co-
 piis adornatum cōuiuium. In prospectu cœnan-
 tium ante hortulos compositos piscatores: vbi nū-
 q̄ ante iaciebant retia: vniūquisq; quod cœperat:
 certatim offerebat epulantibus: supra mensam pi-
 sces ingerebantur resiliētes: oculos recubentū
 verberabant: Mirari coepit hospes tantam copiā
 piscium: tantatūq; numerum cymbarum. Respo-
 sum quærenti: aquationē illic esse: dulcis aquæ
 gratia: innumerabiles eo pisces conuenire. Quid
 multa? Reflexit hospitem: vt sibi extorqueret hor-

tos vendere: volens cogitur: pōm rogatus suscepit.
Sequenti die ad hortos emptor cum amicis venit:
hauriū nullum inuenit. Percōtantinum aliquapiscato-
ribus eo esset die feriarū solēnitas: respondetur
nulla: nec unquē illis præter hesternum diem piscato-
ri solitos. Quid hic redarguendi haberet auctoritate
doli qui tam turpe captavit aucupium deliciarum.
Qui enim alterum peccati arguit: ipse a peccato de-
bet alienus esse. Non ergo huiusmodi nugās ego
hānd ecclesiastica censionis auctoritatem voca-
bū: quæ generaliter condemnat omnē lucri tur-
pis appetentiam: breuiq; sermonis compendio
excludit leuitatē ac versutiām. Nam de illo quō
loquat: qui de eō testamento quod ab aliis licet fa-
ctum: falsum tamen cognoūerit: hereditatē sibi
aut legatam vendidet: & lacrum quæratābiēno
comminē: cū etiā leges publicæ eam quā sitiens
falso utitur: tanq; facinoris reū astringant. Re-
gula autem iusticiæ manifesta est: quæ a vero deo
vīrū nō deceat bonum: nec dāno in iusto
afficere quēq; nec doli aliquid annexere: fra-
udis componere. Quod euidentius eo quod An-
niam si quia fraudauit de precio agri sui: quæ ipse
vendiderat: & portionem precii tanq; summā to-
tius humerū ante pedes posuit apostolorum: si-
cut reus fraudis interit. Lacum utiq; illi in bilis
ferre: & hoc sine fraude fecisset. Sed quia fraude
admisit: non libertatis gratiam reportauit:
sed fallaciæ pōnam exoluit. Et dōminus in euā-
gelio eum dolo accedentes repudauit dicens: Nil
pes foueas habent: qm̄ in simplicitate cordis &
innocentiā nos iubet viuere. Dauid quoq; ait.
Sicut notiacula acuta fecisti dolum: nequiciā ar-
guens proditorem: eo q; infirmū huiusmodi ad ho-
minis adhibetū ornatū: & plerūq; vicerat:

Act. 5. 2.

Mat. 5. c.

Ps. 51. a.

Siquis igitur prætendat gratiam: & dolum nectat: Doech proditoris exemplo ut eum quæ celare & protegere debeat: prodat ad mortem instrumenti istius comparatione censetur: quod ebriæ mentis: & titubantis vitio manus vulnerare consuevit. Sicut iste maliciæ ebrius vino per funestæ

i. Re. 21. d.

perditionis indicium. Abimelech sacerdoti necem detulit: eo quod prophetam hospitio suscepisset: quem rex inuidiæ accensus stimulis pefesquebatur. **Capitulum duodecimum** **¶** Ut cum igitur ac sincerum oportet esse affectum: ut unusquisque simplicem sermonem proferat: vas suum in sanctificatione possideat: nec fratrem suum circumscriptioe verborum inducat: nihil promittat inhonestum: at si promiserit tolerabilius est promissum non facere: quam facere quod turpe sit. Sæpe plerique constringunt seipsum iurandi sacro: & cum ipsi cognouerint promittendum non fuisse: facti tamen contemplatione faciunt: quod sponponderunt. Sicut de Herode supra scripsimus: qui saltatrici præmium turpiter promisit: crudeliter soluit. Turpe quod regnum pro saltatione promittitur: crudeliter quod mors prophetæ pro iurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuisset periurium sacro: si tamen periurium possit dici: quod ebrius inter vina iurauerat: quod deieratus in saltantium choros promiserat. Infertur disco propheta caput: & hoc æstimatum est fidei esse: quod amentia fuit. Neque unquam adducat ut credam non incaute promississe principem lepte: ut immolaret deo quicquid sibi reuertenti intra limen domus suæ occurreret: cum & ipsam voti pœnituerit: sui postquam filia occurrit sibi. Denique cōscidit vestimenta sua & dixit. Heu me filia: impedisti mi-

Mat. 14. r.

Iudi. 11. f.

hi: impedisti mihi: in stimulum dolorum facta es mihi. Qui licet pro metu ac formidine acerbitate duræ solutionis impleuerit: tamen luctum annum etiam posteris deplorandum statuit ac dereliquit. Dura promissio: acerbior solutio: quam necesse habuit lugere etiam ipse qui fecit. Denique factum est præceptum & decretum in israel ex diebus in dies. Ambulabunt inquit filiae populi israel: lugentes filiam septe galaditudis quattuor diebus in anno. Non possum accusare virum: qui necesse habuit implere quæ vouerat: sed tamen miserabilis necessitas quæ soluitur parricidio.

Gen. 22. c.

Melius est non vouere: quam vouere id quod sibi cui promittitur nolit exsolui. Denique in Isaac habemus exemplum pro quo arietem deus statuit immolari sibi. Non semper igitur promissa soluenda omnia sunt. Denique ipse dominus frequenter suam mutat sententiam: sicut scriptura indicat.

Num. 14. d.

Nam & in eo libro qui inscribitur Numeri: proposuerat percutere morte: & perdere populum: sed postea rogatus a Moysen: reconciliatus est populo suo. Et iterum ad Moysen & Aaron ait.

Num. 16. d.

Diuidite vos de medio synagoge: & consummabo eos simul. Quibus discedentibus a cætu: Dathan & Abiron: atque Chore subito impios terra prærupto soluta hiatu absorbit.

Iud. 11. f.

Præcellentius & antiquius istud exemplum de filia septe: quam illud quod memorabile habetur apud philosophos de duobus pythagoreis. Quorum alter cum a tyranno Dionysio capitis damnatus esset: præscripto mortis die: poposcit ut domum pergendi ei facultas daretur: quo commendaret suos. Ac ne reuertendi nutaret fides: vadem mortis obtulit: ea conditione: ut si ipse deforet ad constitutum diem: vas eius sibi pro eo moriendum agnosceret.

Nec qualitatē sponsionis qui offerebatur recu-
 sauit: constātiq; animo diem necis præstolaba-
 tur. Itaq; alter se non subcōtraxit: alter ad diez
 repedaui. Quod eousq; fuit mirabile: vt tyrānus
 eos sibi in amicitiam ascisceret: quorum vrge-
 bat periculum. Quod ergo in spectatis & erudi-
 tis viris plenū miraculi est: hoc in virgine mul-
 to magnificentias: multoq; illustrius deprehē-
 ditur. Quæ ingemiscenti patri ait. Fac mihi vt
 exiuit de ore tuo. Sed spacium duorū poposcit
 mensium: vt cum equalibus cōuentum ageret
 in mōtibus: quæ virginitatē eius prædestinata
 neci pio affectu prosequerentur. Nec fletus aq;
 tium mouit puellam: nec dolor flexit: nec ge-
 mitus retardauit: nec dies p̄terit: nec fefellit:
 hora. Redit ad patrem: quasi ad votum redi-
 ret: & volūtate propria cunctantē impulit: fe-
 citq; arbitrato spontaneo: vt quod erat impi-
 etatis fortuitū fieret pietatis sacrificium. **Ca.**

Fere tibi Iudith se offert mira: **xiii.**
 bilis: quæ formidatū populis viruz
 Holofernem adiit: assyriorum triūphali sep-
 tum caterua. Quæ primo formæ gratia & vul-
 tus decore perculit: deinde sermonis circūscri-
 ptit elegantia. Primus triumphus eius fuit:
 q̄ integrum pudorē de tabernaculo hostis re-
 uexit. Secundus q̄ femina de viro reportauit
 victoriam: fugauit populos consilio suo. Hor-
 ruerunt Persæ audaciam eius. Vtiq; (quod in
 illis pythagoreis duobus misantur) non ex-
 pauit mortis periculū: sed nec pudoris quod
 est grauius bonis foeminis: nō vnus ictum car-
 nificis: sed nec totius exercitus tela trepida-
 uit. Stetit inter cuneos bellatorum foemina:
 ter victricia arma: secuta mortis. Quantū ad

molem spectat periculi: moritura processit quā
ad fidem dimicatura. Honestatem igitur secuta ē
Iudith: & dum eam sequitur: vtilitatem inuenit.
Honestatis enim fuit prohibere: ne populus dei
se prophanis dederit: ne ritus patrios & sacra pro
deret: ne sacras virgines: viduas graues: pudicas
matronas: barbaricæ subiiceret impuritati: ne ob
sisionem deditione solueret. Honestatis fuit se
malle pro omnibus periclitari: vt omnes exime
ret a periculo. Quanta honestatis auctoritas: vt
consilium de summis rebus foemina sibi vendica
ret: ne principibus populi committeret. Quanta ho
nestatis auctoritas: vt deum adiutorem præsume
ret: quāta gratia vt inueniret. **Capitulum. xiiii.**

4. Re. 6. d.

Quid vero Helisæus nisi honestatem secutus
est: cum exercitū syriæ: qui ad obsidendū
eum venerat: captiuū introduxit in samariam: cui
us oculos cæcitate obduxerat: & dixit. Dñe aperi
oculos corū vt videant: & viderunt. Itaque cum rex
israel percutere ingressos veltet: eaque sibi dari a
propheta facultatem posceret: respondit: non per
cutiendos quorum captiuitatē non esset manu ope
ratus: armisq; bellicis: sed magis subsidio alimen
torum iuuandos. Deniq; epularibus refecti copiis:
nūq; postea in terram israel piratæ syriæ rederte
dum putarunt. Quanto hoc sublimius: quā illud græ
corum: quod cum duo populi aduersum se de gloria
imperioq; decertarent: & alter ex his haberet co
piam: quæadmodū nauis alterius populi clāculo
exureret turpe credidit: maluitq; minas posse ho
nelle: quā plus turpiter. Et tibi quidē sine flagitio hoc
facere nequibant: vt eos qui consummandi bellip
fici gratia in societate conuenerant: hac fraude de
ciperent: quam licet pollent negare: non pollent tñ
non erubescere: Helisæus autem non fraude dece

aptos liberi sed potestate domini percussos: maluit
 tamen seruire q̄ perdere: quia decoriam foret hosti
 parcere: & aduersario donare vitam: quam potu
 isset auferre nisi peperisset. Lique igitur id qd
 decorū est. semp esse utile. Nam & Iudith sancta
 reprobo contemptu propriae salutis soluit obliuio
 nis periculum: & publicā honestate propria ac
 acquisiuit utilitate. Helisaeus gloriofus igno
 rant q̄ pouit: & uilius reseruauit hostes q̄ coe
 spat. Quid aut aliud Ioānes nisi honestatem co
 siderauit: ut inhonestas nuptias etiā in rege no
 n possit ppeti dicens. Non licet tibi illā uxore
 habere. Potuit tacere: nisi indecoram sibi iudi
 casset mortis metu. uerū nō dicere: inclinati regi:
 in propheticā auctoritate adulatione subtexere.
 Sciebat utiq; morturū se esse: quia regi aduer
 sabatur: sed honestate saluti praetulit. Et tri
 quid uilius: q̄ quod passionis uirō sancto adue
 xit gloria. Sancta quoq; Susanna derūciato fal
 si testimonii terrore: cū hinc se uideret urgeri pe
 riculo: inde opprobrio: maluit honesta mortē ui
 tare opprobrium: q̄ studio salutis turpe vitam
 subire ac sustinere. Itaq; dū honestati intendit:
 etiam uitā reseruauit: quā si id quod sibi videba
 tur ad uitā utile praoptauisset: nō tantā repor
 tasset gloria: imo etiam id quod nō solū inutile
 sed etiam periculosu foret: poenā criminis forsi
 tan nō euasisset. Aduertimus igitur quā id qd
 turpe est: nō pot esse utile: neq; rursus id qd ho
 nestū est inuile: quia cōplex honestatis est sem
 per uilitas: & utilitatis inhonestas. Memorabile
 scribit rhetores q̄ dux Romanorū cū ad eum ad
 uersarii regis medicus uenisset: pollicens datu
 rū se regi uenenū: uindictū eum ad hostem remi
 serit. Et reuera praclarū ut qui uirtutis certa

Exo. 7. 8.
 Ispolens

Mar. 6. c.

Dan. 13. c.

Exo. 7. b. &
sequētib.

men susceperat: nollet fraude vincere. Nō enim
in victoriā honestatē ponebat: sed ipsam: nisi
honestate quæsitam: victoriā turpem prænuñcia
bat. Redeamus ad nostrū Moysen: atq; ad su
periora reuertamur: vt q̄to p̄stantiora: tanto a
tiquiora promamus. Nolebat ægypti rex popu
lum dimittere patrum. Dixit Moyses sacerdoti
Aarō: vt extēderet virgā suam super omnes aq̄s
ægypti. Extendit Aaron: & cōuersa est aqua
fluminis in sanguinē: & nemo poterat bibere a
quā: omnesq; ægyptii siti peribat: sincera autē
fluenta patribus abundabant. Iactauerūt fauil
lam in cœlū: & facta sunt vlcera: & vesicæ cadē
tes in hōibus & quadrupedibus. Deduxerūt grā
dinē in igne flāmeo: cōtrita erāt sup̄ terrā om̄ia.
Rogauit moyses: & vniūsa in suā grām reuer
terunt. Grādo sedata est: sanata vlcera: solitos
potus flumīa p̄buerūt. Iterū caligantibus tene
bris operta erat terrā per tridū: ex quo Moy
ses manū leuaerat: & tenebras infuderat. Mo
riebatur oē priogenitū ægyptiorū: cū hebræorū
oīs esset inoffēsa progenies. Rogatur Moyses
vt his quoq; finē exitus daret: orauit & impe
trauit. In illo p̄dicandū: q̄ a fraudis cōsortio tē
perauerit: in hoc mirabile qm̄ diuinitus intēta
supplicia: & virtute propria etiā ab hoste detor
serit. Vere nimū (sicut scriptū est) mansuet⁹
& mitis: sciebat q̄ fidē rex non seruaret promif
si: tñ honestū putabat: vt rogatus oraret: t̄c̄s
benediceret: appetitus remitteret. Proiecit v̄gā:
& serpens factus est qui deuorauit serpētes æ
gyptiorū: significās q̄ verbum caro fieret: quā
serpentis diri venēna vacuaret per remissionē
& indulgentiā peccatorū. Virga est enī verbum
directū: regate plenū potestatis: insigne impiū.

Virga serpens facta est: qm̄ qui erat filius dei
 ex deo p̄re natus: filius hoīs factus est natus
 ex virgine: qui quasi serpens exaltatus in cru-
 ce medicinā vulneribus infudit humanis. Vnde
 & ipse dñs ait. Sicut Moyſes exaltauit serpentē
 in deserto: ita exaltari oportet filiū hoīs. Deni-
 q; & alterum signū ad dominū Iesum pertinet
 quod fecit Moyſes. Manum suā misit in sinū
 & protulit eā: & facta est manus eius sicut nix:
 Iterū misit & protulit eā: & erat sicut carnis
 humane spēs: significans dñi Iesu primū fulgo-
 rē diuinitatis: postea susceptionē carnis: ī qua
 fide credere omnes gētes populoſq; oporteret.
 Merito manū misit: quia dextera dei christus ē:
 in cuius diuinitatē & incarnationē si quis nō
 crediderit: quasi reprobis flagellatur: sicut iste
 rex: qui qm̄ signis nō credidit euidentibus po-
 stea flagellatus orabat: vt veniā mereretur.

Ioā. 3. b.

Quantus igitur honestatis affectus esse debeat:
 ex his probatur: & eo maxime q̄ se obiciebat p̄
 populo dicens: vt remitteret populo deus: aut
 certe de libro viuentiū se deleteret. Tobias quoq;
 formā expressit honestatis euidentius: cū relic-
 to cōiuiuo mortuos sepeliret: & ad cibos paupe-
 ris mēsa inuitaret inopes. Raguel præcipue
 contēplatione honestatis: cū rogaretur vt filiam
 suam in cōiugium daret: vitia quoq; filix nō ta-
 cebat: ne circūuenire petitorē videretur tacen-
 do. Itaq; cū Thobias filius Thobia posceret vt sibi
 eam daret puellam: r̄ndit: lege quidē ip̄i eas de-
 beri tanq̄ prop̄ quo: sed dedisse se eā iam sex viris:
 & omēs eos esse mortuos. Iustus itaq; vir plus a-
 lienis timebat: & mallebat innupta sibi manere
 filiā: q̄ propter nuptias eius extraneos periclita-
 ri. Q̄ breuiter absoluit oēs quæstiones philo-

adham :
 2. 1

Toā. 2. a.

Toā. 7. a.

38
sophorū illi de virtutis tractant domorū; te gēda an
prodēda a venditorē videātur: hinc noſter nec filia
vita celāda arbitratuſ eſt. Et certe nō ipſe affecta
bat vt eā traderet: ſed rogabatur. Quanto vtique
ſte honeſtior ſit illis: dubitare nō poſſumus: ſi cō
feramus q̄to p̄ſtantior ſit filia: cauſa: q̄ rei venal
pecunia. Cōſideremus aliud quod in captiuitate
geſtum ſūmum tenuit honeſtatis decorem. Nullis
enī aduerſis honeſtas impeditur: quia in his emi
net: & magis præcellit q̄ in proſperis. Inter vitu
la itaq; inter arma: flāmas: ſeruitutē quæ liberis
omni ſupplicio gratior eſt: inter pœnas morientū
excidia patriæ: viroꝝ formidīnē: preemptoꝝ ſan
guinē: nō excidit tamē cura honeſtatis maioribus
n̄ris: ſed inter euerſa patriæ cineres: & fanillas: in
affectibus piis reſplenduit: & reſallit. Nā cū imp
ſidē dicerentur patēs n̄ri: qui igne dei omnipotentis
cultores erāt: acceptū ignē de altari ſacerdotes dñi
occulte in valle abſcōderūt. Erat illis velut patēs
pateus: aqua ſeceſſu in frequēs: nec populari vſui
patens: ignoto & ab arbitris remoto loco: ubi obli
gnauerunt in dicio ſacro pariter ac ſilētio ignē re
conditū. Nō illis ſtudio fuit aurū ſeſodere: argē
tum abſcōdere: quod ſeruaarent poſteris ſuis: ſed i
ter extrema ſua honeſtatis curam habentes: ſacrū
ignē ſeruādum putauerūt: ne eā vel impuri con
ſaminarēt: vel deſuſctoꝝ ſanguis extingeret: vel
deformium ruinarū acera uſ aboleret. Abierat
itaq; in perſidē ſola religione liberi: qm̄ ſola il
lis per captiuitatē extorqueri nequiquit. Poſt plu
rimū vero tēporis: qm̄ placuit deo: dedit hanc mē
tē regi perſarum vt reſtaurari in iudæa templum:
& legitimos repari hieꝝ ſolymis ritus iuberet.
Cuius grā muneris: Neemiā ſacerdotē rex perſar
direxit. At ille ſecū deduxit illorū ſacerdotum

2. macha.
1. d.

2. 1. 30T

2. 5. 30T

nepotes: qui profecturi de patrio solo: sacrū ne purēt
 ignē absconderūt. Venientes autē: vt patrū sermone
 est proditū: nō inuenerūt ignē: sed aquā tgraflām. † crassam.
 Et cū deesset ignis quo adolerēt altaria: haurire
 eos aquā. Neemias sacerdos sibiq; deferre: & asper
 gere sup ligna præcepit. Tūc visu mirabile: cum
 esset cœlū intextū nubibus: sol repente illuxit:
 accessus ē magnus ignis: ita vt omnes in tā eadē
 dēti dñi grā: factū stupētes latitā perfūderēt.
 Orabat Neemias: psallebāt sacerdotes h̄ymnū deo
 vsq; quo cōsumptū est sacrificiū. Iussit iterū Nee
 mias residua aqua maiores perfūdi lapides. Quo
 facto flāma accēsa est: lumen autē refulgens ab al
 tari cōsumptum ilico est. 2. 25. 211 Hoc patefacto iudicio
 rex persarum eo loco in quo ignis fuerat abscon
 ditus: & postea repta est aqua: tēplū fieri māda
 uit: cui inferebantur dona plurima. Appellaue
 rūt autē illud qui erāt cū sancto Neemia epathar:
 qd̄ interptationē h̄ purificationis: a plurimis nep
 the vocatur. Inuenitur autē in descriptionibus
 Hieremiæ prophete: q̄ iusserit accipere de igne
 eos qui postea essent futuri. Hic est ignis qui ce
 cidit super sacrificiū Moysi: & cōsumpsit illud:
 sicut scriptū est: Quia exiuit ignis a dño: & cō
 sūpsit vniūsa quæ erāt sup altare holocausta. ... in 2. r
 Hoc igne oportebat sanctificari sacrificiū. Ideoq;
 & filios Aarō qui alienū ignē inferre voluerūt:
 exiuit iterū ignis a dño & cōsūpsit eos: ita vt mor
 tui extra castra prouicerēt. Veniēs autē Hieremias
 in locū: inuenit domū in modū spelūcæ: & tab
 naculū: & arcā: & altare incēli intulit illuc: &
 obstruxit ostiū. Quod cū hi qui simul venerant
 curiosius p̄scrutarētur: vt notaret sibi locū: ne
 quaq; cōprehēdere atq; inuenire potuerūt. Ut au
 tem cognouit Hieremias qd̄ affectassent: dixit.

Ignotus erit locus donec cōgreet deus cōgrega-
 tiōē populi: & propitiuſ fiat. Tunc deus ostēdit
 hęc: & apparebit maiestas dñi. Cōgregationē po-
 puli tenemus: propitiatiōē dñi dei nostri agno-
 ſcimus: quā propitiator in ſua operatus eſt paſſi-
 one. Arbitror q̄ nec ignē iſtū poſſumus ignora-
 re: cū legerimus: quia baptizat dñs Ieſus in ſpū
 ſc̄lo & igni: ſicut in euāgelio dixit Ioānes. Merito
 cōſumēbat ſacrificiū: qm̄ pro p̄c̄to erat. Ille autē
 ignis typus ſpiritualit̄is fuit: qui deſcēſurus erat
 poſt dñi aſcenſionē: & remiſſurus p̄c̄tā oīm: qui
 quaſi ignis inſiāmat animū ac mentē fidelem.
 Vnde ait Hieremias accepto ſpū. Et factū eſt in
 corde meo vt ignis ardeſ: flāmigerās in oſſibus
 meis: & diſſolutus ſum vndiq; & ferre nō poſſū.
 Sed & in actibus apoſtolorū cū ceci diſſet ſup apo-
 ſtolos ſpiritualit̄is: & pl̄erosq; qui expectabant
 promiſſā dñi: tanq̄ ignē diſperſas eſſe līguas le-
 gimus. Deniq; ſic vāporabatur animus ſingu-
 loꝝ: vt muſto repleti eſſe æſtimaretur: qui acce-
 perāt linguarū diuerſitatē. Quid ergo ſibi vult
 q̄ ignis aqua factus eſt: & aqua ignē excitauit: ni-
 ſi quia ſpiritualis gr̄a per ignē exurit: per aquam
 mudat p̄c̄tā noſtrā. Eluitur enī p̄c̄m: & exurit.
 Vñ & ap̄t̄us ait. Vnuſquiſq; opus quale ſit ignis
 probabit. Et infra. Si cuius opus arſerit: detri-
 mētū patietur: ip̄e autē ſaluus erit: ſic tñ quaſi
 per ignē. Quod ideo poſuimus vt probaremus
 p̄ ignem exuri p̄c̄tā. Notū eſt ergo hūc eſſe ve-
 re ignē ſacrū: qui tūc in typo futurae remiſſio-
 nis p̄c̄toꝝ deſcendit ſuper ſacrificiū. Hic igit̄
 ignis abſcōditur captiuitatis tēpore quo cul-
 pa regnat: tempore autē libertatis promitur. Et
 licet in aquæ ſpeciē mutatus: tñ ſeruat ignis na-
 turā: vt cōſumeret ſacrificiū. Nec mireris: cū

multat 1

Hic. 20. c.

1. Col. 3. c.

legeris: quia pater deus dixit. Ego sum ignis cōsumens. Et alibi. Me dereliquerunt fontem aq̄
 viuæ. Ipse quoq; dñs Iesus quasi ignis inflāmat
 audientiu corda: quasi fons refrigerat. Nam ipse
 in euangelio suo dicit: q̄ ideo uenerit ut ignem
 in terras mitteret: & potum sitientibus aquæ vi
 uæ ministraret. Helix quoq; tempore descēdit
 ignis: quādo pro uocauit prophetas gentiu ut al
 tare sine igne accēderent. Et cum illi nequissent
 facere: hostiā suam tertio ipse perfudit aqua: &
 manabat aqua in circuitu altaris: & exclamauit:
 & cecidit ignis a domino de coelis: & cōsumpsit
 holocaustum. Hostia illa tu es. Considera tacit⁹
 singula. In te descendit vapor spiritus sancti: te
 videtur exurere cum tua peccata cōsumit. Deni
 q; quod cōsumptum est sacrificium Moysi tem
 pore: sacrificium pro peccato erat. Vnde moyses
 ait: sicut in Machabæorum scriptum est subroteo
 q̄ nō sit manducatum q̄ erat pro peccato cōsum
 tum est. Nonne tibi consumi videtur: quādo
 in baptismatis sacramento interit homo totus ex
 terior: Vetus homo noster exterior crucifixus e
 cruci. Apostolus clamat: Illic sicut patrum ex
 empla te poeent egyptius demergitur: hebreus
 resurgit sancto renouatus spiritu: qui etiam p
 mare rubrum inoffenso transiit vestigio: v
 bi baptizati sunt patres sub nube & in mari. In
 diluuiō quoq; Noe tempore mortua est omnis
 caro: iustus tamen cū sua progēie seruatus est.
 An non consumitur homo: cum absoluitur mor
 tale istud a vita: Deniq; exterior corumpitur:
 sed interior renouatur. Nec solū in baptisinate:
 sed etiam in poenitentia fit carnis interitus ad
 profectum spiritus: sicut apostolica auctorita
 te docemur: dicente sancto Paulo. Iudicauit

Hiere. 2. c.

3. Re. 18. f.

2. pt. 1. h. 1.

Ro. 6. a.

2. Co. 4. d.

1. Co. 5. b.

ut presens eum quis operatus est: tradere huiusmodi
sathana in interitum carnis: ut spiritus saluus sit in
die domini nostri iesu christi. Prolixior excursus admi-
randi gratia mysterii factus videtur: dum studemus
reuelatum plenius sacramentum pandere: quod eo
vix plenum honestatis est: ut sit plenum religionis.

Quanta autem honestatis cura maioribus fuerit: ut v-
lans mulieris iniuriam stupro diatam in tempera-
tium bello persequerentur: & victo populo tribus Be-
tham obtestarentur in coniugium se eis proprias si-
tias non haturas: Remanserat tribus sine vlio pos-
teritatis subsidio: nisi fraudis necessaria: accepisset
licentiam. Quod tamen a indulgentia congruam tem-
peratam supplicio non videtur vacare: quando illi
hoc solum permittuntur: ut raptam inirent coniu-
gium: deo non nubii sacramento. Et reuera dignum fu-
it: ut qui huiusmodi contubernium soluerant: ipsi nu-
ptiarum hancmitterent solemnitatem. Quod plena autem

considerationis historia. Viri qui leuita acciperat sibi
in legem: quara conuicta concubina ad appellatam
vultu: quae ad equando: post quibus sciam: ut fuerit so-
let: offensa rebus ad patrem se contulit: & furcibus

quattuor mensibus. Exurrexit vir illis: & abitur ad
doci. In domum: ut eam suamque repararet gra-
tiam: & resuocaret eam: an reduceret. Quod cum
iterum: in domum patris sui introducit: maritum
et status adulescentia pater: veni: obinam: & sedit
cum eo tribus diebus: & epulati sunt: & quiescerunt.
Et sequenti die surrexit leuita diuoculo: & retortus

est a socero: ut tam cito non desereret coniuuii so-
llicitudinem. Et tunc & tertio die non peruenit pa-
ter ad adulescentiam: prosciscit generum suum: donec
lencia & gratia inter eos: omnis consummaverit.
Sed die septimo cum iam ad vespertinum declinaret
dies: post mensas & beta: eduma: cum praetoxeret fi-

nitimæ noctis vicinam: vt apud suos potius q̄ ap^o
 extincos requiescendum putaret: nequiuit tenere:
 & dimisit vna cum filia sua virum. Verū vbi facta
 est aliqua progressio: cum vester iam propior vrge-
 ret: & appropinquandum foret ad urbem iebuseo-
 rum: dicente seruulo vt ad eam dominus suus de-
 flecteret: non acquieuit dominus suus: quia non
 erat ea ciuitas filiorum israel: sed intendit perue-
 nire vsq; Gabaam: quæ habitabatur a populo tribus
 Benjamin. Nec erat quisq; qui aduenientes recipere
 hospitiū: nisi vir peregrinus progressa ætate. Quis
 cum aspexisset eos: & interrogasset leuitam: quo va-
 dis: vel vnde venis: quo respondente quia esset via-
 tor: & repeteret montem effrem: & non esset qui
 colligeret eum: hospiciū ei obtulit: & adornauit
 conuiuio. At vbi satietas epulandi facta est: et
 mensæ remota: irruentes pestilentes viri circue-
 runt eum. Tunc semos filiam suam virginem
 & coequalem eius: cum qua cubitare solita esset of-
 ferebat: varijs iniquitatibus: tantum ne vis irrogare-
 tur hospiti. Verū ibi parum ratio processit: &
 ius p̄ualuit: cessit leuitæ rugali suæ. Et cognouit
 eam: & tota nocte illuserunt ei. Qua atrocitate vel
 dolore victa iniuriæ: ante ostiū hospitis: quo-
 vit suus diu interpretat: proiecit se atq; exalauit spi-
 ritum: supra mo: licet vitæ munere affectam bo-
 næ coniugis seruans: vt exequias saltem sui suæ
 ris marito reseruaret. Quid cognito: ne multis mo-
 ter) omnis prope populus israel in bellum exarsit:
 dubioq; euentu: cum anceps maneret prælium: ter-
 tia tamen præliandi vice traditus est populus Bena-
 min: populo israel: & diuina iudicatus sententiæ
 pœnas intemperantis sui. Condenatus quoq; ne
 quis ei ex numero patrum filiam suam daret in v-
 xorem. Idq; confirmatum iurisdictioni sacramento

est. Sed compuncti q̄ tam acerbam in fratres tulisset
sententiam: ita seueritatē eius temperauerunt: vt
orbatas parentibus virgines in coniugium sibi asci-
scerent: quorum patres pro delicto perempti forent:
vel raptu copulam sociarent: quia pro tam turpis
comissi facinoze: qui alieni matrimonii ius viola-
uerant indignos se impetrando exhibuere matri-
monio. Sed ne periret vna a populo tribus: frau-
dis indulta est cōniuentia. Quanta igitur honesta-
tis cura maioribus fuerit: hinc proditur: vt qua-
draginta milia virorum stringerent gladium adu-
sum fratres suos de tribu Benjamin: dū vltisci vo-
lunt iniuriam pudicitia: quia temeratos castita-
tis non sufferebantur. Ideoq; in eo bello caesa sūt
vtrinq; sexaginta quinq; milia bellatorum: & ex-
usta vrbes. Et cum inferior primo fuisset populus
israel: tamen nec aduersi metubelli percitus vi-
dicande castitatis seq̄strauit dolorem. Ruebatur
praelium, vel sanguine suo parans cōmissi flagi-
tii diluere notam. Et quid mirum si populo dei
decorum illud atq; honestū curā fuit: quando
etiam leprosis (sicut in libris regnorum legimus)
honestatis non defuit consideratio. Fames erat ma-
gna in samaria: quia obsederat eam sytorum exer-
citus. Rex militares excubias supra murum solu-
citus reuisebat. Interpellauit eum mulier dicens.
Persuasit mihi hæc mulier vt afferrem filium meū:
& attuli: & coximus & comedimus eum: & promi-
sit vt & ipsa postea filium suum afferret: & carnes
illius simul manducaremus. Nunc autem filium
suum abscondit: & non vult eum afferre. Motus
rex q̄ non solū humanis sed etiam patricidalibus
cadaueribus mulieres paste viderentur: & tam a-
trocis calamitatis exemplo percitus. Heliſæo pro-
pheta mandauit necem: cuius in potestate fore

4. Re. 6. f.

crederet: vt obsidionem solueret: propulsaret famē:
 vel quia non permiserat regi vt percuteret syros quos
 cecitate perfuderat. Sedebat Helisæus cum senioribꝫ
 in Bethel: & priusqꝫ introiret ad eum regis nuncius
 ait ad seniores viros. Si vidistis: quoniam filius homi-
 cidæ illius misit auferre caput meum: & introiuit
 nuncius: & mandatum regis periulit: denunciāns p-
 sens capitis periculum. Cui respondit propheta.
 Hac hora diei crastina: mensura similaginis siclo:
 & duræ mensuræ hordei siclo in porta samariæ. Et
 cum missus a rege nuncius non credidisset: dicens.
 Si pluerit dominus abundantiam de celo frumen-
 ti: nec siquidem id posse effici. Dixit ad eum Helisæ-
 us. Quia non credidisti: oculis tuis videbis: & nō
 manducabis. Et factus est subito in castris syriæ ve-
 lut quadrigarum sonus: & multitudinis: & vox ma-
 gnæ virtutis atqꝫ ingens belli tumultus: & arbitra-
 ti sunt syrii: qꝫ rex israel in societatem aduocasset
 p̄lii regem ægypti: & regem amorreorum: & fuge-
 runt diluculo relinquentes tabernacula sua: quoniā
 verebantur ne improviso aduentu nouorum opp-
 merentur hostium: & coniunctis regum viribus
 non possent resistere. Id incognitum samariæ erat:
 quoniam victi metu & fame tabidi: nec pretende-
 re audebant. Erant autem leprosi quattuor ad por-
 tam ciuitatis: quibus vita erat supplicium: & mo-
 rilucrum: & dixerunt ad se inuicem. Ecce nos hic
 sedemus: & morimur. Si ingredimur urbem: mo-
 riemur fame: si manemus hic nullum subsidium
 viuendi suppetit nobis. Eamus in castra syriæ: aut
 compendium mortis erit: aut salutis remedium.
 Perrexerunt itaqꝫ & intrauerunt castra: & ecce
 omnia nuda hostium. Ingressi tabernacula: pri-
 mum repertis alimentis fugauerunt famē: dein-
 de auri: & argenti qꝫntum potuerunt diripuere

4.Re.7.a.

98
Et cum soli præde incubèrent: disposuerant tamē
regi nuntiare fugisse Syrios: quia id honestum attri-
butabantur: q̄ represso iudicio: se uere fraudis rapina:
Quo iudicio egressus est populus: & diripuit cast-
lyciæ: & commeatus hostium. Abundantiam fe-
cit annonæ: vilitatem reddidit: vt secundum pro-
pheticum dictum mensura similitaginis siclo: & due
mensuræ hordei parti p̄cio constarent. In hac læti-
cia plæbis nuntius ille in quo requiescebat rex: con-
stitutus in porta: inter exeuntium festinationem
& remeantium exultationem: conculcatus a plæbe

Q mortuus est. **Capitulum. xv.**

2. 7. 2. 1. 1
Vid Helter regina: nonne vt populum su-
um periculo exueret: quod erat decorum atq; hone-
stum) morti se obtulit: nec inimicis regis trepida-
uit furorē. Ipse quoq; rex perlarum ferox atq;
et timido corde: tamen decorum iudicant in dicit in-
fidiarum quæ sibi paratæ forent grauiam repræse-
tare: populumq; liberum a feruitute eripere: eruere
nec: nec parere: nec ei eius qui tam indecora sua sil-
set. Deniq; quē secundum a se præcipuum inter os
amicos haberet: cruci tradidit: q̄ debonestatū se ei
fraudentis consiliis aduertisset. Ea enim ami-
citiæ probabilis quæ honestatem tuetur: præfere-
da sane opibus: honoribus: potestatibus: honesta-
ti vero præferri non solet: sed honestatem sequi.
Qualis fuit Ionathæ: qui pro pietate nec offensa
patris: nec salutis periculum refugiebat. Qualis
fuit Abimelech: qui pro hospitalis gratiæ officiis
necem potius sui q̄ prodicionem fugientis amici
subeundam arbitrabatur. **Capitulum. xvi.**

Nihil igitur præferendum honestati: quæ in
ne amicitia studio prætereatur: etiam hoc
scriptura admonet. Sūt enim plæreq; philospho-
rū quæstiones: Vtru amici causa quisq; contra pa-

triam sentire nec ne debeat: vt amico obediat. Vt
 oporteat vt fidem deserat: dum indulget atq; in te
 dit amici commoditatibus. Et scriptura quide[m] ait.
 Claua & gladius & sagitta ferrata: sic homo est te Pro. 25. c.
 stimonium dans falsum aduersus amicum suu[m].
 Se considera quid astruat. Non testimonium rep[re]h[en]dit
 dictum in amicum: sed falsum testimoniu[m].
 Quid enim si dei causa: quid si patrie cogatur aliquis
 dicere testimonium? Nunquid p[re]p[on]derare debet
 amicitia religioni: p[re]ponderare charitati ciuium?
 In his tamen ipsis rebus requirenda est veritas testi
 monii: ne amicus appetatur amici perfidia: cuius fi
 de absolui debeat. Amicus itaq; neq; noxiu[m] grati
 ficari debet: neq; innocenti insidiari. Sane si neces
 se sit dicere testimonium: si quid in amico vitii
 cognouerit corripere occulte: si non audierit cor
 ripere palam. Sunt enim bonae corruptiones: & o. et. del.
 pluraq; meliores: q[uam] tacita amicitia. Et si laedi se
 putat amicus: tu tamen corripe. Et si amaritu
 do correptionis animum eius vulneret: tu t[ame]n
 corripere ne verearis. Tolerabiliora sunt enim
 amici vulnera: q[uam] adulantium oscula. Errante
 igitur amicum corripe: innocente[m] amicum ne de
 feras. Constans enim debet esse amicitia: perse
 uerare in affectu. Non puerili modo amicos mu
 tare vaga quadam debemus sententia. Aperi pe
 ctus tuum amico: vt fidelis sit tibi: & capias ex eo
 vitæ tuæ iocunditatem. Fidelis enim amicus: me
 dicamentum est vitæ & immortalitatis gratia. De
 fer amico vt aequali: nec te pudeat vt p[re]uenias a
 micum officio. Amicitia enim nescit superbiam. Ecc. 22. b.
 Ideo enim sapiens dicit. Amicū salutare nō eru
 betas. Nec deseras amicum in necessitate: nec de
 relinquant eum: neq; destituas: q[uon]iam amicitia: vi
 tæ adiuu[m]entum est. Ideo in ea onera nostra porte

mus: sicut apostolus docuit. Dicit enim his quos ea
de complexa est charitas. Etenim si amici secundae res a-
micos adiuuant: cur non & in aduersis amici rebus
amicorum adiumentum suppetat? Iuuenimus consilio: con-
feramus studia: compatiamur affectu. Si necesse est:
toleremus propter amicum etiam aspera. Plurimumque ini-
micitiae subeunde sunt propter amici innocentiam: saepe
obtreccionem. Si restiteris vel responderis cum ami-
cus arguitur & accusatur: nec te poeniteat eiusmodi
offensiones. Iusti enim vox est. Et si mala mihi euenerit
propter amicum sustineo. In aduersis enim amicus pro-
batur. Nam in prosperis amici omnes videntur.
Sed ut in aduersis amici patientia & tolerantia neces-
saria est: sic in prosperis auctoritas congrua est: ut
insolentiam & extolentiam amici reprimat & redar-
guat. Quod pulchre in aduersis positus Iob dicit. Mi-
seremini mei amici mei miseremini. Non quasi ab-
iecta vox ista est: sed quasi censoria. Nam cum iniu-
ste arguitur ab amicis: respondit. Miseremini mei
amici: hoc est: misericordiam debetis facere. Opprimitis au-
tem vos & impugnatis hominem: cuius erumnis com-
pati pro amicitia vos oportebat. Seruare igitur fuit
istam cum fratribus amicitiam: qua nihil est in rebus
humanis pulchrius. Solacium quippe vitae huius est:
ut habeas cui pectus aperias tuum: cum quo arcana
particeps: cui committas secretum pectoris tui: ut col-
loques tibi fidelem virum: qui in prosperis gratuletur ti-
bi: in tristibus compatiatur: in persecutionibus ad-
hortetur. Quod boni amici hebraei pueri: quos a sui a-
more nec fornacis ardentis flamma diuisit. De quo
loco ut superius diximus: bene ait sanctus David:
Saul & Ionathas speciosi & charissimi: inseparabi-
les in vita sua: & in morte non sunt separati. Hic est a-
micitiae fructus: non ut fides propter amicitiam de-
struatur. Non potest enim homini amicus esse qui

Tob. 19. c.

2. p. 107

1. Re. 1. r.

deo fuerit infidus. Pietatis custos amicitia est & æq̄
 litatis magistra: vt superior inferiori se exhibeat æ
 qualē: inferior superiori. Inter dispares enī mores
 non pōt esse amicitia: & ideo cōuenire sibi vtriusq;
 debet gratia. Nec auctoritas desit inferiori: si res po
 poscerit: nec humilitas superiori. Audiat quasi
 parē: quasi æqualē: & ille quasi amicus moneat: ob
 iurget non iactantiæ studio: sed affectu charitatis.
 Neq; monitio aspera sit neq; obiurgatio cōtumelio
 sa. Sicut enī adulationis fugitās amicitia debet eē:
 ita etiam aliena insoletia. Quid est enī amicus: nisi
 cōsors amoris. Ad quē aīm tuum adiūgas atq; ap
 plices: & ita misceas vt vnum velis fieri ex duob;
 cui te alteri vt tibi cōmittas: a quo nihil timeas: ni
 hil ipse cōmodi tui causa inhonestū petas. Non
 enī vectigalis amicitia est: sed plena decoris ple
 na gr̄e. Virtus est enī amicitia: nō q̄ritus: quia nō
 pecunia q̄ritur: sed gr̄a: nec licitatione p̄ciorū: sed
 cōcertatione beniuolentiæ. Deniq; meliores ami
 citiæ sūt inopū plarūq; q̄ diuitū: & frequēter diui
 tes sine amicis sunt: quibus abūdant pauperes. Nō
 est enī vera amicitia: vbi est fallax adulatio. Diui
 tibus itaq; plariq; assentorie gratificantur. Erga
 pauperē nemo simulator est. Verū est: quicquid de
 fertur pauperi. Huius amicitia inuidia vacat. Quid
 amicitia p̄ciosius: quæ angelis coīs & hoīb; est. Vñ
 & dñs Iesus dicit. Facite vobis amicos de it̄ quo mā. *Luc. 16. b.*
 mona: qui recipiāt vos in æterna tabernacula sua.
 Ip̄e nos deus amicos ex seruuilis facit: sicut ipse
 ait. Iā vos amici mei estis: si feceritis quæ ego præci. *Ioā. 15. b.*
 pio vobis. Dedit formā amicitia quā seq̄mur: vt fa
 ciamus amici volūtate: & aperiamus secreta nr̄a ami
 co quacūq; in pectore hēmus: & nos illius arcana nō
 ignoremus. Ostēdamus illi nos pectus nr̄m: & ille
 nobis apiat suū. Ideo inquit. Vos dixi amicos: q̄a oīa *ibidem.*

quæcūq; audiu a p̄re meo nota feci vobis. Nihil ergo
occultat amicus si verus est: effudit aī suū: sicut ef-
fūdebat mysteria p̄ris dñs Iesus. Ergo qui facit mā-
datū dei amicus est: & hoc honoratur nōie. Qui est
vnanimis: ip̄e amicus est. Qui vnitas animorū in a-
micis sit: neq; quisq; detestabilior: q̄ qui amicitia
lāserit. Vnde in proditore dñs hoc grauissimū in-
uenit quo eius cōdēnaret pfidia; q̄ gr̄a vice non
p̄sentauerit: & cōtūmis amicitia venenū malle
miscuerit. Itaq; sic ait. Tu vero hō vnanimis: iux-
meus & notus meus: qui semper mecū dulces ca-
piebas cibos. Hoc est: non pōt sustinero istud: quia
vnanimis appetisti eū: qui tibi donauerat gr̄a. Na
si inimicus meus maledixisset mihi: sustinuissem
vtiq;: & ab eo qui me oderat abscondere me. Inimic-
vitati pōt: amicus nō pōt se insidiari: vel se. Illi uer-
uemus cui nō comittimus cōsilia nra: hūc cauerē
nō possumus: cui comissimus. Itaq; ad a ceruanda
p̄chinnidia nō dixit. Tu vero ferius meus: ap̄tus
meus: sed vnanimis meus: hoc ē nō meus: sed etiā
tuus proditor es: qui vnanimū prodidisti. Domi-
nus ip̄e cum a tribus regibus offensus esset: qui
sancto Iob honore nō detulissent agnoscere his p̄
amicū maluit: vt amicitia suffragio renūssio fie-
ret peccatorum. Itaq; rogauit Iob: & dominus i-
gnouit. Profuit istis amicitia quibus obfuit inso-
lencia.

Ps. 54. c.

FINIS

